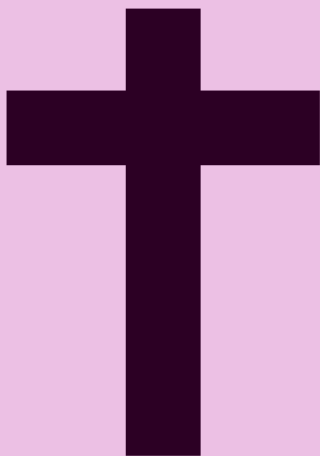

Worrorra Mark & Luke

The Gospels According to Mark and Luke in the Worrorra
language of Australia

Worrorra Mark & Luke
The Gospels According to Mark and Luke in the Worrorra
language of Australia

Public Domain

Language: Worrorra

This work is in the Public Domain according to the laws of Australia and the United States of America due to copyright expiration in Australia.

2019-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021
6c2be47c-34de-5624-9b1b-e188cc6a19ff

Contents

MARK	1
LUKE	35

WULLUNNU-WUNIA MARK NUNYA

THE GOSPEL ACCORDING TO ST. MARK IN WORORA Revised Edition.
PERTH, W.A. BRITISH AND FOREIGN BIBLE SOCIETY 1943. Printed
by Patersons Printing Press Ltd. 65 Murray Street, Perth.

Scheme of Phonetic Transcription as drawn up by Adelaide University
Committee for Australian languages:

VOWELS:

: indicates long vowel

a as in father

ḁ as in cat

ḁ as u in cut

e as in red

i as in fit, ravine

o as in dot,

o: as in law

o as in bone

u as in full, rule

DIPHTHONGS:

ai as in aisle

au as ow in cow

ei as in rein

oi as in boil

CONSONANTS:

as in English, except j which has the value of English consonantal
y, as German ja.

ŋ the nasal ng as in sing.

¹ Wundjanuru walaḅanu-wunia Jesu Christ, God Inko:lu.

² Ge wiri-wiri kauwi:ḅu tjo:lbadaia ḅanja, Wai, walaḅan ? ḅara ḅaiananḅa kaḅaḅadjanuru maḅḅale ḅunminum, Aua kalumba ḅundjananḅa pitja brar ḅeḅuru;

³ ḅala-ḅala iaruḅ jero:l geḅiri bundul' danja, Brar wurinuru kalumba Inaiuri ananḅa, Tjuwala ananḅaia tjadanuru irandju.

⁴ John kengunal, aua baptize anḅi:leri bundul' danja, ardi:um kulula baptism kulanḅan kunja umara wai wunja.

⁵ Karinanuru aua ḅanja tambium mararawam Judaea ḅarim, ardarawaia Jerusale' ḅaria; baptize kadinaieneri aua ḅanja maro:lalim Jordan ḅanja, umara wunja arkananḅa kubadbanḅalana.

⁶ John tai kaḅinaiena camel iwondimalja, inwierlumba ḅanja tjanḅundja waiam, mindjal kundjunjiri durgenja, ḅi:nja.

⁷ Aua ardi:um kulula kundjunjiri, Pale ḅaiu kengal inaiud' ban daḅa ḅaiu ḅanja, irkaḅja ierdunara ḅanja ḅaniowu ḅanunamiri wu ḅannumbana waiel inḅnuma wunja.

⁸ ḅaiu baptize ḅinji:la agu ḅanja, aua pitja baptize ḅinji: Inandj Maḅaia ḅanja.

⁹ Geḅau kuniḅaia Jesu inḅengunal Nazareth i daḅu Galilee ḅanja, baptize kaḅinaiena John ḅanja Jordan ḅanja.

¹⁰ Maiirgi:rkum ag' i daḅu paibiri inḅaninal, mara kumbuna andjo:lu dalar kaḅaia, Inandj kuluko:ka kaḅjindja jeri inḅauwonal aua ḅanja:

11 Njala-njala kunjangunal andjo:l' di daɣu, Nundju nunnungula nedura nanjundjunu, tjukul nunana.

12 Maiirgi:rkum Inandj kaŋaŋawu bundul' kuru.

13 Bundul' daŋja kaŋineri lewara forty, ko:ndjuina Satan naŋja; adburia naŋja kaŋineri; waɣan-ŋaria kaueranawodjaŋa.

14 Paɣejau John inganawi:na, Jesu kengunal Galilee naŋja, ardi:um kululeri waɣanu-wunia God naŋi.

15 Kundjunjiri, Gejau ko:rug kumiena, baŋdaia God anaŋga wodjulu kunuŋ: kulunjan njirwa, waɣanu-wunia puraŋudjareri.

16 Tjanai ingeŋeri wo:ndum Galilee naŋim, maŋa ko:nandu Simon a Andrew iwomale Simon anaŋga, net wo:ndu' nuru wai ingaiabunandiri: djaia naŋrandu inganinandu.

17 Jesu kundjunanaŋgandu, Tjaŋamaladowandu, naŋiu njinjandjuandu djaia naŋrandu i:dja wunja.

18 Maiirgi-rkum net kanmaŋgi:landi, kaŋmalandonandu.

19 Paɣawurde irai ingeŋaŋuriri, maŋa ko:nandu James Zebedee inko:lu a John iwomale, auandu kuda: namaŋdi naŋja inganinandiri net njiriba ingeŋandiri.

20 Maiirgi:rkum ai ko:nandu: kanmaŋgi: landu Zebedee irananaŋgandu namaŋdi naŋja ardawodjieja naŋja, kaŋmalandonandu.

21 Capernaum daŋa kariŋaŋuru; maiirgi:rkum Wunaiurujau dadjurdkarim daŋa keŋa, kaniingundala.

22 Raŋgari kariŋa wuniingundie anaŋga naŋja: gewunja kaniingundala iurulwora inganina, wiri-wiri-ŋaria kaɣjindja nuru-nuru.

23 Maiirgi:rkum dadjurdkarim maninja kaŋineri i:dja agula inuru kudai;

24 Aua jero:l kundjuŋu, kundjunjiri, Nani kunjedjuna, nundju Jesu Nazareth naŋa? Nunjanaŋunal anaŋmandju wunja? Laiburu nanunjanu nundju anaŋgaja nunjunuŋ, Maŋaia naŋa God anaŋga.

25 Jesu aua kaŋmaiambuna, kundjunjiri, Kumuk minjo:, ba bengaldaga.

26 Agula inuru, dalar ingamaŋ, nala-nala daraiu jero:l geŋiri, ba kengunalaga.

27 Ardarawaia raŋgari kariŋa, arge wurura burkai anaŋaiabieneri, kubadjunjiri, Anaɣdja wuna? Wuniingundie wununali! Iurulba kudai aua agulaia arduria kaŋmjenanaŋgori, arka nuru kaueraŋuru.

28 Djo:jan aua wunja kunjanaŋuru maiagekaŋinuru taŋbium mararawa' nuru Galilee wo:ri kumbaŋeri.

29 Maiirgi:rkum, wuno:murum dadjurdkarim i dagam ba anaŋgungunal, maiarum Simon a Andrew anaŋgandam daŋa kariŋunal, James a John kuda:.

30 Simon kurumaŋanaŋja we njimbuneri laɣja kundjunjiri; maiirgi:rkum naŋga wunja kubadjununaŋga:

31 Aua kengunal, njino:ri kuŋgaŋurula, brai nji:la; laɣja njanagaiandiwele, geŋau njanaga kanawodjaŋa.

32 Kaɣlekaɣem, maŋaŋunja njanawona nuru, kanbaŋkaŋurulalaga ardarawaia adbaramareja, arka kuda: agulaia kudai.

33 Malaiindem mararawam djaruk kadbiena maiamundu' naŋja.

³⁴ Aua kanmurduna ardarawaia ara aṅṅanineri ardamalim-bia aṅṅanbawuneri, agulaia ardarawaia wai kandjābuna; agulaia wa panājunja puṅgarwāluiri wunja, gewunja arka laiburu aṅṅaninanāṅga.

³⁵ Māmaṅṅunu, wunuṅgule lewāra wāli wa puṅganinja, bari kani, dānde keṅaṅuru, tām̄biu' nuru wugem keṅaṅuru, ma dadjurd kundjunjiri.

³⁶ Simon, arka aua nānja aṅṅanineri, kaueramalando:no iwond-edba;

³⁷ Māra kauero:na, kubadjuṅunāṅga, Ardarawaia ṅunbarkānjiro:jiri.

³⁸ Aua kundjuṅanāṅgori, Maiagekari' nuru nari:u, malaiindem maiakari' nuru, ma kuda: ardi:um ṅalu; gewunja wuna ṅanṅunṅaṅunal.

³⁹ Dadjurd-karim arkanāṅgam dāra keṅaṅuru Galilee mararawam iṅṅeneri, ardi:um kululeri, agulaia wai kandjābuneri.

⁴⁰ Leper kāmurka, burkai kaiābuna, luṅṅudja kaniinanāṅga, kundjuṅāṅga, Nāmba tjuṅundjara, rarwa gole paṅṅaṅandju.

⁴¹ Ruluk iṅgamiēna iṅgaiēriwuna, ino:ri la māmaṅ, kāmāndanāla, kundjuṅāṅga, Korega ṅaṅuṅ, rarwa bānu.

⁴² Maiirgi:rkum leper mareja kaiāndiwela, rargara kandjuēna.

⁴³ Njadbama kundjuṅunāṅga, maiirgi:rkum kṅadja:la, kundjuṅāṅga,

⁴⁴ Manindj, i:dja pindjalunāṅgori kari:, baiunuru, dadjurd-kāra pamiimbaiēnāṅga, rarwa ṅunṅunṅandjuēna moia āno: Moses ṅeṅu, adāṅṅdjaieja wunja arka nānja.

⁴⁵ O! Aua keṅaṅuru wunmanbali ṅala-ṅala djo:ṅan djenbenuru kundjābuneri, gewunja Jesu. kṅdjinba njele malaiindem pāndurām dāra paṅṅenja, dānde wugem maninja kaniineri: maiagekarim i dāgam kaueramurkāla.

2

¹ Wuno: murum Capernaum njele dāra iṅgena. pale kulunu wunṅalu, njauul-njauul kuniṅaiēna aua. maiaram maninja iṅṅanina.

² Ardarawaia djaruk kadbiēna, ge ma kadiadi: na, balaium mano:rum, kari maiamundu' nānja:. ṅala-ṅala kululanāṅgori.

³ Kariṅa, kaueraṅuraldāga i:dja imareja iṅlu,. mano: iṅṅaṅurienal iṅruṅuri nānja.

⁴ Wuno:murum wodjulu kṅdjinba paringunjal pelēṅṅaraia wunja, maiaram malerdum ma. iṅṅanina palkar madbān; wuno:murum maṅṅadjiēlemala, jeri kaueriābuna inarugu imareja weṅṅauwoneri ma.

⁵ Jesu māra ango:na arko wa paueraṅudjarenja, imareja iṅlu kundjuṅāṅga, Woṅṅalṅ, umāra. ṅundjanāṅga wai kundjābienānu.

⁶ Atjakekaria wiri-wiri naria ma kadineri atjā. aṅṅauwoneri arkulum maninja ni: aṅṅanineri,

⁷ Aṅudjakunja indja wurunāṅgowa kundjiri? Djadi kundjiri: aṅṅuja umāra gole puṅṅaiāb nāmba wa iarun, God?

⁸ Maiirgi:rkum Jesu iṅai nānja māra kumbuna arkulum maninja ge ni: aṅṅanineri, kundjuṅāṅgori, Aṅudjakunja wuna ni: njiduniri njirkulum maninja?

9 Nānāŋga wunia, Nānūndjunāŋga imareja iālu, Umāra Nūndjanāŋga wai kundjābienānu; nānūndjunāŋga, Bāri bānu, nūnarugu tjarawād minjām, wudaua baiu?

10 O! Laiburu njirkunūn wunja I:dj' iŋko:lu wundjurulu kudai kabālba nānja umara wai kunja, (imareja iālu kundjunāŋga).

11 Kuŋenu, Bari bānu, nūnarugu tjarawād minjam, maiaram nundjanāŋga' nuru baiunuru.

12 Aua bāri kānina, maiirgi:rkum inarugu tjarawād kumaŋ, keŋanuru ardarawaia adbaŋŋale nuru; gewunja ardarawaia raŋgari karina, God kauero:do:dala, kubadjuniri, Wuna kađjinu wa māra puŋarwi:nja.

13 Njele keŋanuru paławalula wo:ndum maninja; pelengāraia ardarawaia kaueraŋmurkāla, kaniingundāla.

14 Tjanai iŋgeneri Levi Alphaeus iŋko:lu māra ko:na, atja iŋganineri kaiug kaŋaŋ manma, kundjunāŋga, Tjanmalando:. Bāri kānina Kamalando: na.

15 Ge kuniŋaiena, atja iŋgauwoneri mindjāl geŋeri maiaram aŋŋgam maninja, publicandia ardarawaia, arworia kuda: atja karwona Jesu nānja inalalaia kuda:.

16 Wiri-wiri nāria Pharisia nāria māra iŋgarwuna aua mindjāl geŋeri arworia nānja, publicandia nānja, inalalaia kubadjunāŋgori. Mindjāl kundjiri, djo: keŋeri publicandia, arworia nānja.

17 Jesu nuru iŋganina kundjunāŋgori, Abduludjia bānmaŋdja wa lai parwonāŋga, adbaŋamareja lai karwonanāŋga: wa paŋengunjal ardinia ai kunja, O! arworia wunja.

18 Inalalaia John aŋŋgaia Pharisia arkanāŋgaia kuda: kadja-mindjeneri: kariŋgal kubadjunāŋga, Aŋudjakunja inalalaia John, Pharisia arkanāŋgaia kuda:kajamindjāŋa, nunalalaia wa padjamindjan?

19 Jesu kundjunāŋgori, Ango:lo:lia paŋaŋ nāria gole padjamindja paŋaŋmoia arka nānja iŋganūn? Paŋaŋmoia arka nānja iŋganun kađjinba padjamindjan.

20 Lewāra pitja njejeŋgal, paŋaŋmoia eno: nguie arka nanja, geŋau pitja arejamindjie lewāra ge nānja.

21 I:dja kari wobi tjuwai nara wa jarkeba paŋgeŋaŋ wobi inindiri nānja: madji iŋamano: kundju, kaŋo:ŋgu, iŋunala inindiri i daŋu, kuniŋudba mawodjinim manūŋ.

22 I:dja kari wine iŋunāli wa paŋgo:gulen waiām manindidba nānja: madji wine waiām dalar kāna paŋaŋ, geŋau wine wundur paŋgaŋu, waiām kuda: :O! wine iŋunāla waiām maŋunālam maninja.

23 Geŋau kuniŋaiena, Wunaiurujau yardba corn nārim rui kaŋaŋeri; inalalaia corn ri: iŋamura kubadjun wali aŋgeŋaŋuriri.

24 Pharisia kubadjununāŋga, Wai! Anudjakunja Wunaiurujau kubadjiri ge wunia nuru-nuru?

25 Aua kundjunāŋgori, Wawu puranindjenjiri David genu, ino:ra iŋganina, baia iŋgo:na, aua, arka aua nānja kuda:?

26 Daŋa iŋgeŋanuru maiaram God aŋŋgam Abiathar geŋau inaiuri dadjurd kāra, mindjāl geŋu wuro:dbori aŋgaŋmiimbu nāra, aia wunia nuru-nuru mindjāl kunja dadjurd karia ekamandj, aŋgaŋo:na kuda: arka aua nānja aŋganineri?

²³ Ai kanbuna aua nanja, bare-bare kundjunanangori, Ngranangowu Satan wai kaiab Satan?

²⁴ Bandaia namba dalar kamienu kaue nundju-nundju nanja, bandaia ge kadjinba punkawelgen.

²⁵ Maiarum namba dalar mangamienju maue nundju-nundju nanja, maiarum maue kadjinba pamawelgen.

²⁶ Satan namba bari inganina aue nundju-nundju nanja, aue kadjinba pangawelgen, gole kaui kaninaienju.

²⁷ I:dja kari maiarum iurulwora anangam kadjinba dara pangengan, wulanbiri anangaia wul angano:nggu wunja, namba wa iurulwora auurle murd pangaman nari, gejaw maiarum anangam wul-wul karim mangandju.

²⁸ Nidji kunenuriri, Umara darawa pitja wai njejabienangori i:dja anggo:lo:lia, djadi darawa dja:di kadju;

²⁹ O! Aua dja:di ge Inandj Mamaia nanja kadjinba wai pungaiabienanga, umara kadjinma nari kundjiri;

³⁰ Kadjuju, Aua agula inuru kudai.

³¹ Ma karingal karananganja, iwomomaleja kuda; dande angawelgenjiri, kaueranangawunanga, ai ingarwuna.

³² Pelengaraia wo:ri kauero:neri, atja karwoneri, kubadjunanga, Wai! Nundju karanja, nunbomomaleja dande nunbarkanjiro:jiri.

³³ Aua kandjo:lba, kundju, Angu-anguja naju karanja, nawomomaleja?

³⁴ Wunjili:wa kanbiri arka wo:ri ingarwuneri, atja angauwoneri, kundju, Wai! nai karanja, nawomomaleja.

³⁵ Gewunja aua ge God lai kauwonananga, aia nawomale, nawomalinja, karanja.

4

¹ Tjilenda wun-man-bali kaniingundaleri wo:ndum palawalul' danja. Djaruk kadbiena aua nanja pelengaraia djenbenuru, gewunja namandi nanja dara kena, atja kauwona wo:ndum maninja; pelengaraia ardarawaia wo:ndum wodjulu kadina kababa nanja.

² Darawa kaniingundala bare-bare nanja, kundjunanangori anganiingundaleri.

³ Nuru njidu; wai! tjalanganja nara kenanjuru, Tjalanganja njanogule kundjuju;

⁴ Ge kuniainena, tjalanganja njango:guleneri, ndjakekarinja njangari:na kalumba nanja, punaria wunjo:ru naria karingunal, mindjal kubadjunanga.

⁵ Ndjakekarinja njangari:na kaiug badam maninja, ma kabalba pidi:n daka wali; maiirgi:rkum ba wa kundjunal, kabalba tjalani njuru-njuru pangangalb;

⁶ Wuno-murum maranjuna ba njingengunal, wori kanjuriena, wondudba ino:ra, iralga kandjuiena.

⁷ Ndjakekarinja njangari:na wonandja nanja; wonandja ba wa kubadjunal, limbitja kauero:neri, kurab kari wa bari pangaiandenja.

⁸ Ndjakekarinja njangarima kabalba maniam maninja, kurab bari kandjandala, tjalalai kubadjunjiri, karwongenjiri; bari kandjandala, atjakekaria 30, atjakekaria 60, atjakekaria 100.

9 Gejau kundjuŋu, Aua ini:um kudai ŋuru wunja, ŋuru kaninja.

10 Wuno:murum auekama inganina, arka wo:ri ingarwuneri anŋennaŋlja nanja, burkai kaueriaɓuna baɓe-baɓe wunja.

11 Aua kundjuŋanaŋgori, Njiri nanja kunauwi:na wundjalgaie God ŋari; arka nanja dande ŋaria darawa kuniaienju baɓe-baɓe nanja;

12 Gewunja maŋgadidjeri paɓadidja ŋana, wa maɓa paɓmarwun; ŋuru aŋgaŋuniri ŋuru padu ŋana, wa puŋgadenan madji worarkar njele paɓu ŋana, wai puŋgaiɓienanŋgori.

13 Kundjuŋanaŋgori, Wawu laiburu pinjidiŋ baɓe-baɓe wuna? Naɓunaŋgowu pitja laiburu njiraŋu baɓe-baɓe darawa?

14 Tjalanganja ŋara ŋala-ŋala ko:gulejiri.

15 Andja kaduŋ arka kalumba nanja, ma ŋala-ŋala ko:gulienju; wuno:murum ŋuru aŋganina, maiirgi:rkum kenjal Satan, kaŋo:ŋgu ŋala-ŋala ko: guliena arka nanja.

16 Arge kaɗjindjia aŋgo:guliena kaiug baɗam maninja, arka ŋala-ŋala wuno:murum ŋuru aŋganina, maiirgi:rkum tjukul ŋaria kubadba;

17 Wondudba ardo:reja arge wurura, pulagajau kaduŋ; gejau murdaɗar, wundjo:rie kenjal ŋala-ŋala wunja, maiirgi:rkum idjuwa karwona.

18 Atjakekaria kaduŋ wonandja nanja aŋgo:guliena; andja kaduŋ arka ŋala-ŋala ŋuru aŋganina,

19 Murdaɗar baɗdaia ŋari, wuŋgadjuie wulaɓbiri ŋari, tjakari lai kauwonanŋgori, daɗa kunjanjal, ŋala-ŋala limbitja kumbu, kurab wuno:ra kuniaienju.

20 Arka kaduŋ kaɓalba maɓiam maninja aŋgo:guliena; arka ŋala-ŋala ŋuru karkanuru, kadba, kurab baɓi aŋgaianda, atjakekaria 30, atjakekaria 60, atjakekaria 100.

21 Njele kundjuŋanaŋgori, Tjanaim maɓuriena maŋgandienju wunja waiuru kuni:n, waiuru inarugu, wawu ŋuwonu nanja paɓmandienja?

22 Gewunja kari kundjalgiena, ŋamba wa maɓa puŋgauwi:n; kari mululu ŋari, ŋamba wa lewara njini puŋgenjal gaɓi.

23 I:dja ŋamba ini:um kudai ŋuru wunja, ŋuru kaɓinja.

24 Kundjuŋanaŋgori, Maranindj nanannga ŋuru wuraŋunjanuru; kaɗjiniu wuraŋungugule pitja njo:gulienuri; tjile pitja njanawi:nuri.

25 Aua kudai, pitja njanawi:nannga, aua ino:ra, pitja njanano:ngienannga ge njini kudai inganun.

26 Kundjuŋu, Wuna kadjiniu baɗdaia God anannga, i:dja tjalanganja njanngo:gulejiri kaɓalba nanja;

27 Kulunu inganun, bari inganun, wundugum lewara, tjalanganja ba pinjenan pinjimbange ŋana, ŋarunanŋgowu wa laiburu paŋganin.

28 Kaɓalba kurab baɓi kaianda mauekama; jedmaŋganugule, imunja njini, gejau corn arannga njini imunja nanja.

29 Wuno:murum kurab iwidjara inganun, maiirgi:rkum kuldjuru ko:gule, wulgundjiri gole kenjunal.

30 Kundjuŋu, Naɓunaŋgowu kaɗjiniu workundju baɗdaia God anannga? Baɓe-baɓe nanannga nanja workungugule?

31 Kaɗjiniu tjalanganja ndjarun mustard, njinge, kaɓalba nanja njanngo:gulienju, pidi:n njinun tjalanganja njindarawa mandaganja kaɓalba nanja.

³² Wuno: murum njanngo: gulienju, tjalana kundju, njinaid' ban dağanja irululu darawa nanja njini aienu, njuŋgalalidjerudja njinaidj njanngo: gulejiri, gewunja punaria wuno: ru naria gole atja parwa djedba ma nanja.

³³ Bare-bare darawa wuna kadjinu nala-nala kululanangori, gole nuru nana padu;

³⁴ Namba wa bare-bare nanja wa puŋgenjanangori; argekama inalalaia kanmiimbuneri.

³⁵ Lewara gejaw kale-kalem njannganina, kundjunangori, Kanal' guru njariri.

³⁶ Pelengaraia anganbadbangi: la, kauera nuru arka nanja, aua geŋida, namandi nanja. Namandi tjakakarai aua nanja kuladi: na.

³⁷ Adjadjiri mandjum maiilworam meŋgal, palangarinja namandi dai njimbunal, gewunja namandi kalabu kundjunjiri.

³⁸ Aue nundju-nundju umbande nanja kanina, kulunu kanineri bururu nanja; kauero: lunda, kubadjunanga, Iniingundeja, gole narkariinjiri, wawu djerara pamandjam?

³⁹ Barele kanina, mandjum mamaigambuna, wo: ndum kundjununanga, Abi: la, kamuk bowi: . Mandjum wudun kundju, tjumulu njini kunina.

⁴⁰ Kundjunanangori, Anudja kunja njirkulgunejiri? Weni wawa panjaranudjaran nari?

⁴¹ Djenbenuru karkulgenenja, arge wurura kubadjun, Indja anguja, mandjum a wo: ndum nuru ingarkanurandu?

5

¹ Wo: ndum kanal' garim madburkalal Gerasene kalguwam.

² Wuno: murum namandi i dagu ba ingenungal, maiirgi: rkum kamandjerala pandjam i dagam i: dja agula inuru kudai.

³ Aua inganineri pandjam maninja; i: dja kari kadjinba njele murd paueramenja, kari tjanadjan njininge;

⁴ Gewunja tjile-jile murd ingamiena ilawondinja naria njininge a tjanadjan njininge, tjanadjan dalar kadbienna aua nanja, ilawondinja naria kalelemina; i: dja kari wa darangu pangarinja ingamaigambuwunja.

⁵ Kadjinma, wudugum a lewara, pandjam maninja, talamban nanja, jero: l kundjunjiri. dur kanineri aue nundju-nundju kaiugu nanja.

⁶ Wuno: murum bowara Jesu mara ingo: na, tjari kuman lungudja kaninananga.

⁷ Nala-nala daraiu jero: l kundju, kuluir, Nani nenu, Jesu, God karaj nara mandj nunungu: la? Burkai nundjab God nanja, pambaloa puunareri.

⁸ Gewunja aua kundjunananga, Ba bengal, nundju agula nunuru, i: dja i dagu.

⁹ Burkai kaiabuna, Nunjumba nananga? Kundjunanga, Nanjumba Legion; ari ardarawaia arkunuj.

¹⁰ Djenbenuru burkai kaiabuna tambium ma i dagam wai pandjiabiri.

11 Ma taḷambaṅ manumbaḍba nanja kadineri wiriṅaria ardarawaia pig no:wa kadineri.

12 Burkai kaueriḅbuna, Pig naṅja aṅṅaṅawu, arka naṅja ḍara arkunḅaṅjuru wunja.

13 Kanuṅ:la. Agulaia arduria ba kariṅunal, pig naṅja ḍara kariṅjuru; wiriṅaria wo:naṅḅali paḷja kubḅajuṅuru wo:ndu' ṅuru, 2,000 (ardarawaia), idḅaba kubḅajuṅiri wo:ndum maninja.

14 Arka baru i aṅṅanḅado roeri kubḅadaiila, malaiindem maninja bare-bare kadiṅaieneri; wuralaṅ' naṅja. Arka kariṅunal maṅa wunja ṅaṅṅa wuna kaṅiṅaiena.

15 Jesu kaueraṅmurkaḷa, Maṅa kauero: aua agula kudai iṅḅaṅina, atja iṅḅanineri, tai iṅḅaṅi:na, ini:um kudai, aua legion kudai iṅḅaṅina, karkulgunena.

16 Arka maṅa iṅḅarwuna kubḅajuṅaṅḅori ṅarunḅḅowu tjumaṅ kaṅiṅanaṅḅa agulaia kudai iṅḅaṅina, pig wunja kuda:.

17 Wun-man-ḅali burkai kaueriḅbuna maiamiṅgum arkananaṅgam i ḍaḅḅam iṅḅeṅjuru.

18 Namaṅdi naṅja ḍara iṅḅeṅjuri aua agulaia kudai iṅḅaṅina burkai kaiḅbuna, Atja ṅaṅrenandu kundjuṅanaṅḅa.

19 Aua wa paṅḅaṅḅu:nja, O! kundjununanga, Baiuṅuru maiaram ṅundjanaṅḅa' ṅuru, ḅaligaia ṅundjanaṅḅaia ṅuru, minjenḅgori wunenaiuru Inaiuri geṅḅaṅu, ṅuṅundjeriwuna.

20 Aua keṅḅjuru, wun-man-ḅali djo:jan kumaṅ Decapolis naṅja wunenaiuru Jesu geṅḅanaṅḅa; i:dja ardarawaia raṅḅari kariṅja.

21 Wuno:murum Jesu njele ṅuraḅ iṅḅauwona namaṅdi nanja kanal' guru, peḅḅaraia ardarawaia ḍaruk kadbiena aua naṅja; wo:ndum maninja wodjuḷu kaṅina.

22 Keṅḅal iṅḅur ardenaiuri naṅja dadjurdkarim, iṅḅumba Jairu; maṅa iṅḅo:jiri, kauwona ierdu naṅja.

23 Djenbenjuru burkai kaiḅ, kundjiri, Pameranja pidi:nja ṅaiananaṅḅa kuṅḅadjuiri; ṅunṅunḅḅagal, ṅuno:ri ndḅamaṅdana, naṅḅḅamurdiḅu wunja, ndjedjed nṅiṅḅaṅuṅ.

24 Keṅḅjuru; peḅḅaraia djenbenjuru kaueraṅmalando:na, ṅandaḅ kadjaṅuriena.

25 Woṅaiinja, nṅiṅḅe gulu: wo: kauwonanaṅḅeri tjauḅdba manṅenḅalb,

26 Darawa kaṅiṅaienaṅḅa ḅamaṅḅdia ardarawaia naṅja, darawa kanawunguleri ko:l geṅeri, njimulugu ṅuru-ṅuru wa pinjininja, duṅ njimbi: neri,

27 Nuru nṅiṅḅaṅina Jesu wunja, peḅḅaraia naṅja iwelbam nṅeṅḅunal, wobi anaṅḅa kaṅamaṅdana.

28 Gewunja kundjuṅu, Naiu ṅamba iṅḅaṅḅumandana wobi eka-mandj, pitja ṅamaḷugu ṅewandjuie.

29 Maiirgi:rkum dumbulu gulu: naṅḅanaṅḅa ḅabaṅ kuniṅaiena; paḷ njinina naṅḅanaḅa naṅja naṅḅamurdiena mareja naṅḅanaṅḅaia.

30 Maiirgi:rkum Jesu, aue wurura laiburu iṅḅaṅina wundjurulu aua i ḍaḅa keṅḅjuru, worarkar kaṅina peḅḅaraia naṅja, kundjuṅu, Anḅuja wobi ṅaiananaṅḅa kaṅamaṅdana?

31 Inalalaia kubadjuṅunanga, Maṛa kandjo: pelengaraia ṅandōa ṅṅanurienṅanu, Anḡuja ṅanṅandanala kundjiiri?

32 Aua wunjili:wa kanbuna, maṛa njaṅo: kundjuṅu njaṅga wuna geṅu.

33 Woṅaiinja, njiṅgulgunineri djedjerara njiṅṅanineri, laiburu njiṅṅanineri kaṅinaienananga, njeṅgunal njimbaṅa imṅṅṅale ṅuru, darawa nidji kundjuṅunanga.

34 Aua kundjuṅunanga, Paṅmeranja, wa paṅṅanṅudjaran ṅari, ṅumulugu ṅungandjuna; abi:la baiu, ṅumulugu baṅu mareja ṅundjanangaia.

35 Waḡi kaluleri, kariṅgal maiaram i daḡam inaiuri dadjurdkaṛim anangam, kubadjiri, Njundju paṅmerinja gole njimaṅ; ṅudja kunja iniṅgundeja njele kaṅdjaṅṅalingeri?

36 O! Jesu ṅala-ṅala kaluiena ṅuru iṅṅanina, inaiuri dadjurd-kaṛim kundjuṅunanga, Puṅungulgunejiri, paṅṅanṅudjareri.

37 I:dja kari wa paṅṅu:nja paueraṅmalando: jiri aua ṅanja, Peter a James a John James iwomaleja argekama.

38 Maiaram inaiuri dadjurd-kaṛim anangam maṅḡadburkal; njanini kadjuṅiri maṛa kanbiri, wolawuri ṅṅṅanineri, kanbaḡdemeri.

39 Wuno:murum daṛa iṅṅeṅa, kundjuṅṅori, Anḡudja kunja njanini kuriiri, wolawuri njidiṅiri? Woṅalaṅunja njimaṅ wa pinjinin, mi:a we njimbaṅeri.

40 Arka djerai kaueraṅurula. Aua, ardarawaia daṅde wolambaṛa ṅṅo:na, kanmura woṅalaṅunja irananga, karanangṅanja, arka aua ṅanja ṅṅṅanineri, daṛa keṅa njiṅṅaninum woṅalaṅunja.

41 Woṅalaṅunja njino:ri kumaṅ, kundjuṅṅa, Talitha cumi; ge jaḡa waḡi, Woralinja, kuṅenu, baṛi baṅu.

42 Maiirgi:rkum woralinja baṛi njinina, wudawa njeṅa; tjauḡdba manṅenjal' kaṛi njinina. Arka maiirgi:rkum raṅḡari kariṅa djenberuru.

43 Njadbama kundjuṅṅṅori, I:dja kari wuna wa laiburu padinja; kundjuṅu, Njirano: mindjaḡ geja.

6

1 Ma i daḡa keṅanuru; kaḡguwam anangam mamurkal; inalalaia kaueraṅmalando:

2 Wuno:murum Wunaiurujau kaṅnina, wun-man-baḡi kaniṅgundaleri dadjurd-kaṛim maninja. Ardarawaia ṅuru iṅḡarkanurula raṅḡari kariṅa, kubadjuṅiri, I:dja indja ṅambula wa wuna kudai? Anḡudja wuna wuni:ndjaṛu kaṅauwi nananga i:dja indja, wundjurulu dara ino:ri ṅanja kauwi:na?

3 Wawu indja tjumaṅdjamandja, Mary ibananga, ṅawaia James a Joses a Judas a Simon? Nawawanangṅanja ṅurama ṅari ṅanja wawu padin? Kauwai kariṅananga.

4 Jesu kundjuṅṅṅori, Tjo:lbaḡa ioimalan ino:ra wa paṅṅanin, ṅamba wa kaḡguwam anangam maninja, aue madeja ṅanja, maiarum anangam maninja.

5 Ma wundjurulu dara kaḡdinba pungenja, adbamarejamandj kaduguja ino:ri kanṅandanala, kanmurduna.

6 Raṅgari keña ingarkudjarala. Maiarundjeruṅum wo:ri kanbuneri, kaniṅgundaleri.

7 Anṅennaḷja ai kanbuna aua nanja, wun-man-bali kanṅaṅawuneri iaruṅandu, iaruṅandu; wundjurulu ka:no:na agulaia arduria nanja.

8 Kundjuṅaṅgari, Kari puranuriri wuda:wa aṅgeṅanuriri, tjaṅdur' ekama; wuro:dbori kari, widi kari, kaiug kari widi nanja;

9 Ardjerdu nanja ardjerdu ṅari; wobi iarunandu tai pinjidiṅjiri.

10 Kundjuṅaṅgari, Maiagekarim maiarum daṅa njirkunjaṅa, ma atja njidu ma i daṅam njirkunjaṅanuru njini.

11 Taṅbium maiagekarim njiri wa pitja pinjinmaṅ ṅari, wa pitja ṅuru pinjinganurun ṅari, wuno:murum ma i daṅam njirkunjaṅanuru, tjurnim njidjerdu waiuru djeradjera maro: wunuṅadjaie arka nanja.

12 Arka karinanuru, ardi:um kubalula kulunṅan kunja.

13 Agulaia ardarawaia wai kanbaḍjaḅbuna, ardarawaia adbamareja oil njiniṅge kanbaḍja:mala, kanbaḍburduna.

14 Herod inaiuri ṅuru kaṅurula; iṅumba laiburu kaṅinaiena, aua kundjuṅu, John Baptist baṅari kaṅina imandj i daṅa, gewunja wundjurulu wuna aua nanja ṅu:na kunuṅ.

15 O! Atjakekaria kubadjuṅ, Elijah kaṅuṅ, Atjakekaria kubadjuṅ, tjo:lbada kaṅuṅ, iarun tjo:lbadaia kaḍjindja.

16 O! Herod ṅuru iṅganurula kundjuṅu, John, imri: ṅaiu dur ṅaṅṅumbuna, baṅari kaṅina.

17 Herod aue ṅundju-ṅundju kanṅaṅawuna, John kaṅaṅ, murd kaṅaṅ bur kaṅim maninja, Herodias wunja, Philip ṅawanṅa maṅgaṅganja; njiniṅge pilin njaṅgawonanṅa.

18 John Herod geṅunṅa, Wunia ṅuru-ṅuru ṅundju kudai ṅawalo:lidj. maṅgaṅganja.

19 Herodias njiniṅge ṅanda njimaienanṅa, Baḍa iṅo:, kundjuṅu; kaḍjinba puṅgenja;

20 Gewunja Herod John ko:lgunaḷa, laiburu iṅganinanṅa aua i:dja iaduṅuru, maṅmaia iṅganina, imuludja kaṅurula. Wuno:murum ṅuru iṅganurula, darawa kundjuṅu, tjukul ṅuru kaṅurula.

21 Wuniajau kaṅinaiena, Herod kuli:ndjiau, maṅari ardaiuri kangandjuna ardenaiuri anṅaia wunja, maṅale-ṅaria anṅaia wunja, i:dja ardenaiuri Galilee ṅaria wunja.

22 Herodias ibanṅganja daṅa njiniṅgunal, djor geṅu, Herod tjukul kandjuna, arka kuda: maṅari nanja atja aṅgauwoneri; inaiuri njimbaidja kundjuṅunṅa, Tjaṅiau aṅudja ṅama tjuṅundjiri, pitja ṅunjano:.

23 Tjauaien kundjuṅunṅa, Naṅṅa tjaṅṅuniau, pitja ṅunjano:, baḍaia ṅaianṅa wulemi njini.

24 Njaṅga daṅde njeṅanuru, karanṅganja kundjuṅunṅa, Aṅudja iṅṅaniau? Njaṅga kundjuṅu, John Baptist imri:.

25 Maiirgi:rkum daṅa njeṅgunal inaiuri nanja, kaṅiauwuna, kundjuṅjiri, Naṅa kuṅe tjaṅṅuno: weni aṅgaṅ maninja John Baptist imri:.

26 Inaiuri pakul djenbenuru kaṅina; mia tjauaien geṅunṅa, arka wunja maṅari nanja atja aṅgauwoneri, kaḍjinba pinjingariinja.

27 Maiirgi:rkum inaiuri maḷaniṅara kaṅaṅawuna mu:n-ṅaria nanja, kundjuṅu imri: tjuṅunṅural; aua keṅanuru imri: dur kumbuna bur-kaṅim maninja.

28 Imri: ananga angam maninja kunganurulal, njimbaridja njino:na; njimbaridja karananganja njino:na.

29 Wuno:murum inalalaia juru anganina, karingunal, durgu tjarawad kubadbaj, pandjam maninja kubarkandju.

30 Arkanawieja djaruk kadinaiena Jesu nanja; darawa kubadjunanga ge kadjuju, ge anganbadiingundala.

31 Aua kundjunangori, Njirge wurura njidjuringal wugem juru, wali noiba njidu. Gewunja ardarawaia djo:lio:li kubadjunjiri, noiba wa punganinjanangori mindjal kunja.

32 Karinanjuru namandi nanja wugem juru palawade.

33 Mara kanbarwuna angananjuriri, ardarawaia laiburu kadina, ma juru palja kubadjun ardjerdur i dagu malaiindem mararawam i dagam, wuk kanbarwuna.

34 Aua ba kengunal pelengaraia djenbenjuru mara kanbuna, kandjeriwuna, anganineri kukundjeria kadjindjia kukundja-njara ardo:reja; wunman-bali kaniingundaleri.

35 Lewara wundur kanina, inalalaia kaueramurkala, kubadjun, Tambium mana wugem, lewara weni wundur kunina;

36 Anjanawu, angenjuru wunja tambiu' juru maiarindjeruju' juru wo:ri mangarwiri, angamura wunja mindjal kunja.

37 O! Kandjo:lbala kundjunangori, Njiri arano: mindjal kunja. Arka kubadjunanga, Arejunuru, anjeramura wuro:dbori kaiug darawa njari, anjerano: mindjal kunja?

38 Aua kundjunangori, Wuro:dbori wodi ardarawaia njiri kudai? Njiriu, aranindj. Wuno:murum laiburu anganina, kubadjiri, Anjalja, djaia iaranandu kuda:.

39 Kundjunangori ardarawaia atja wunja wiri-njaria nanja tjo:lilia nanja.

40 Atja karwona tjudu karwiineri, hundred nanja, fifty nanja.

41 Wuro:dbori anjalja, djaia iaranandu kanman, andjo:!' kuru kale kamurkala, wunia kulula, wuro:dbori kalemala; inalalaia ka:no:na adbannale juru anganbarkugule wunja; djaia iaranandu dalar kundjunangandu arka nanja.

42 Ardarawaia mindjal kubadjun, barui kadawi:na.

43 Ilemi tjarawad kubadbaj, tjungurlu wunnenjalu, djaia njari kuda:.

44 Arka wuro:dbori mindjal kadjuju i:dja 5,000 kadina.

45 Maiirgi:rkum inalalaia kundjunangori namandi dara angenjuru wunja, arkurle angenjuru kanal' kuru Bethsaida juru, wali pelengaraia anjanawu kundjiri.

46 Pale angaiandiwela, kenanjuru talamban juru dadjurd kunja.

47 Kalekalem njinganina, namandi wo:ndum pulaga nanja kunina, aua iaranama kabalba nanja kanina.

48 Mara anggo:na idjaba kadjuju, kar kadjujuri, gewunja mandjum baruba anggo:neri, wulo:lum pulagajau kanmurkal, wudawa ingenjuri wo:ndum maninja; tjanai nejunangori kundjuju;

49 O! Arka mara ingarwuna wudawa ingenjuri wo:ndum maninja, injandj nali kubadjun, jero:I kubadjun;

50 Ardarawaia maꝓa iᅅgarwuna ilaᅅa kadina. Aua maiirgi:rkum kulunanᅅgori, kundjunᅅgori, Tjukul nᅅidu; ᅅaiᅅkawᅅli, pinjirgul-gunejiri.

51 Pai kaᅅnina ᅅuru arka nuru namaᅅdi ᅅuru; maᅅdjum wudun kundjuᅅu; arge wurura djenbenᅅuru raᅅᅅari kariᅅa;

52 Wa puᅅgadenenja wuro:dbori wunja, arkulum burudum.

53 Wuno:murum ᅅurᅅak ᅅᅅgauwona, baᅅdaia madburkalal Genesaret naᅅja, palul' daᅅja murd kubadbaᅅ.

54 Namaᅅdi naᅅja ba ᅅᅅgeᅅgunal, maiirgi:rkum laiburu kadinanaᅅga.

55 Tᅅari kubadbaᅅ taᅅbium ma mararawam wo:ri maᅅgarwuneri, wun-man-bᅅali adbamareja mano: kanbaᅅkanᅅuruleri, ma ᅅuru ᅅᅅᅅanina aua iᅅᅅanina.

56 Ma daᅅa iᅅgeᅅgunal, maiarundᅅeruᅅum, malaiindem, wugem, adbamareja we kanbaᅅ:la tᅅau-ᅅariᅅ maninja, burkai kaueriᅅbuna iᅅgadbaᅅdana wunja. iamᅅᅅum wobi anaᅅga mandj; arka iᅅgadbaᅅdanala adbuludja karkandjuiena.

7

1 Dᅅaruk kadbienanaᅅga Pharisia, atᅅakekaᅅria wiri-wiri-ᅅaria kuda:, Jerusalem i daᅅu ᅅᅅgeᅅgunal,

2 Mara ᅅᅅganbaᅅrwuna atᅅakekaᅅria inalalaia maia arkanᅅga mindᅅal kadjuᅅu ardo:ri muramaᅅa baᅅdaia, geᅅakawaᅅli wa kulai puᅅgarwi:nja.

3 Gewunja Pharisia, Jew ardarawaia kuda:, ardo:ri ᅅamba wa nᅅadbama kulai puᅅgarwun ᅅari, wa mindᅅal puᅅgadᅅin, wunindi:ru mababaia arkanᅅga karkanᅅuru;

4 Tᅅau-ᅅariᅅ idaᅅu ᅅᅅgeᅅgal, ᅅamba wa kulai puᅅgarwun ᅅari, wa mindᅅal puᅅgadᅅin; darawa tᅅakekaᅅria kuda: kunuᅅ, kadbaᅅ karkanᅅuru wunja, nᅅaliᅅaᅅja, karega, ᅅᅅᅅam kulai ᅅᅅganbaᅅrwu.

5 Pharisia, wiri-wiri-ᅅaria kuda: burkai kaueriᅅb, Aᅅudᅅakunja ᅅunalalaia wa pareᅅaᅅ wunindi:ru mababaia arkanᅅga naᅅja, maia arkanᅅga mindᅅal kadju ardo:ri muramaᅅa?

6 Aua kundjuᅅanaᅅgori, Tᅅadaᅅ Isaiah tᅅo:lba kundjuᅅu njiri wunja, nᅅidbiᅅum nᅅiljaljadbune, kaᅅᅅinu wiri-wiri kauwi:ᅅu, Worumba ᅅᅅda ᅅuru ᅅᅅnbaᅅkanᅅuru arᅅjalim njiniᅅem, Arkau i boᅅora ᅅai' i daᅅu kunuᅅ.

7 Maᅅᅅam lunᅅu-lunᅅudja kubadbara, Aᅅganiᅅᅅunderi ᅅala-ᅅala i:dja arkanᅅga.

8 ᅅala-ᅅala God anaᅅga kuᅅamaᅅᅅi, wunindi:ru i:dja arkanᅅga kuraᅅuru.

9 Geᅅau kundjuᅅanaᅅgori, Tᅅadaᅅ ᅅala-ᅅala God anaᅅga wai kuriᅅb, wunindi:ru njirkanᅅga wurᅅᅅunaᅅuru.

10 Gewunja Moses kundjuᅅu, Nuru aᅅurandu iro:lidj, nundju karanja; aua woru ge iranᅅga wunja, karanᅅᅅaᅅja wunja, nidᅅi debad keᅅenja;

11 O! Njiri kuri:, I:dja ᅅamba geᅅaᅅga iranᅅga, karanᅅᅅaᅅja, Ge ᅅamba tᅅᅅunᅅam naidu ᅅari Corban kunuᅅ, geᅅakawaᅅli God ᅅari kunauwi:ᅅu;

12 Njiri wa pinᅅinaᅅun aua geᅅangandu iranᅅga, karanᅅᅅaᅅja;

¹³ N̄ala-n̄ala God an̄anga wun̄amiaru kurandju wunindi:ru n̄jirkan̄anga nan̄ja wur̄anjuno:na; darawa t̄jakek̄ari k̄adjinu kuri:.

¹⁴ Pelen̄ḡaraia n̄jele ai kanbuna aua nan̄ja, kundjun̄an̄ḡori, Nuru t̄jarānjuru, n̄jidarawa, wuranena;

¹⁵ Kari i:dja d̄ande n̄ari, d̄ara ken̄an̄ga k̄adjinba muram̄ana b̄ada pāngandjun; ge ken̄gal i:dja i d̄agu, ge muram̄ana b̄ada kandju.

¹⁶ I:dja n̄amba ini:um kudai n̄uru wunja, n̄uru k̄aninja.

¹⁷ Wuno:murum maiarum d̄ara in̄gena pelen̄ḡaraia i d̄agu, inalalaia burkai kauerīabuna b̄are-b̄are wunja.

¹⁸ Aua kundjun̄an̄ḡori, N̄jiri kuda: wa puranen̄an wurun̄anḡowu kuda:? Wawu māra puro:n, ge d̄ande n̄ari i:dja d̄ar̄a ken̄a, muram̄ana b̄ada k̄adjinba pāngandjun;

¹⁹ Gewunja ini:um maninja wa d̄ara pūngen̄an, in̄ulum maninja d̄ara kun̄jāna, d̄ande kun̄jānjuru wai kun̄ja? Mān̄aria ardarawaia rar ḡaria kanḡandjuna.

²⁰ Kundjun̄u kuda:, Ge i:dja i d̄agu ken̄gal, ge i:dja muram̄ana b̄ada kandju.

²¹ Gewunja mamulb̄a i d̄agu, i:dja ini:um i d̄agu, kun̄jan̄gal ni: woru, wurni-wurni, maneba, wurkemānma,

²² Wuri-wuri, alb̄anda, woru, wun̄ḡadjuie, worago:ra, ambula woru, jaum, iamuroi, won̄ala;

²³ Wuna darawa woru mamulba i d̄agu kun̄jan̄gal, i:dja muram̄ana b̄ada kandju.

²⁴ Ma i d̄agu b̄ari k̄anina, ken̄anjuru maiamingu' n̄uru Tyre a Sidon. Maiarum maninja d̄ara ken̄a, I:dja kari laiburu padara kundjun̄u; O! k̄adjinba pāngaielgaienja.

²⁵ Maiirgi:rkum won̄aiinja, ib̄an̄an̄gan̄ja pidi:nja agula inuru kudai, n̄uru in̄gan̄jurula, n̄jen̄gunal, ierdu nan̄ja njimb̄ana.

²⁶ Won̄aiin' n̄jin̄ge Greek n̄jinina, Syrophoenician n̄jan̄ga madeja. Burkai kaīabuna agula ib̄an̄an̄gan̄ja wai in̄gaīabun̄an̄ga wunja.

²⁷ Aua kundjun̄un̄an̄ga, Won̄alal̄an̄uja arkurle barui kadawi:nja; wunia n̄uru-n̄uru maia won̄alal̄an̄uja arkan̄an̄ga an̄ganb̄ado:ngu wunja, k̄an̄an̄guria an̄ganb̄ado:nan̄ḡori.

²⁸ N̄jan̄ga kaio:l̄b̄ala, kundjun̄un̄an̄ga, Jau, Inaiuri, mia k̄an̄an̄guria pālalo:nma waiuru arkindjia won̄alal̄an̄uja arkan̄an̄gaia mind̄jal kub̄adjun̄ḡori.

²⁹ Aua kundjun̄un̄an̄ga, N̄ala-n̄ala wuna tjun̄undjun̄u, n̄undjuweja baiun̄uru, agula ib̄anja n̄jan̄gaīandiwela.

³⁰ N̄jen̄anjuru maiarum n̄jan̄gan̄an̄ga n̄uru, won̄al̄an̄unja māra njimbuna we n̄jan̄gawoneri n̄jinarugu nan̄ja, agula n̄jan̄gaīandiwela.

³¹ N̄jele ken̄anjuru maiamingum Tyre i d̄agu, Sidon buluman̄ ken̄a, wo:ndum Galilee n̄uru, pulaga n̄uru maiamingum Decapolis.

³² Kauerānjurald̄aga īarun̄ wom̄baria, n̄ala-n̄ala iamidj; burkai kauerīab ino:ri aua nan̄ja in̄gam̄andana wunja.

³³ Kawai k̄amān̄ pelen̄ḡaraia i d̄agu īarun, ino:ri ini:um maninja kun̄ganden̄u, t̄jipa: kundjun̄u, ambula k̄amāndanalan̄an̄ga;

³⁴ Andjo:l' kuru kale kundjun̄u, n̄oi kundjabuna, kundjun̄an̄ga, Ephphatha, gejakawali, Lei kun̄in̄aien̄janu.

³⁵ Ini:um lei man̄iaiena, t̄jilwan̄ja an̄bula bur̄an̄gai njimaiena, t̄jad̄anjuru kulula.

³⁶ Kundjunanangori i:dja kari piriinangoriri; O! tjile genunangori, tjilenda njele kubadjun.

³⁷ Djenbenuru rangari kariņa, kubadjuniri, Aua darawa wunia kundjunu; wombaria nuru wunja kandju, iamidj kalu wunja kandju.

8

¹ Gejau pelengaraia djenbenuru njele anganina, ardo:reja mindjal kunja, inalalaia ai kanbuna aua nanja, kundjunangori,

² Pelengaraia ka:naieriwu, niai nanja weni lewara tjarunuri anganina, ardo:reja mindjal kunja;

³ Angaiamindjana namba ananjanawu tambium arkananga' nuru, kalumba nanja jango: pitja pare, atjakekaria arka nanja palawurde karinungal.

⁴ Inalalaia kauerio:lbala, Njarunangowu i:dja andja barui kanbado: wuro:dbori nuru wugem maninja?

⁵ Aua burkai kandjabuna, Wuro:dbori wod' irarawaia njiri nanja? Kubadjun, seven (anjenjalja).

⁶ Pelengaraia kundjunangori, Atja njirwa kabalba nanja. Wuro:dbori anjenjalja kanman, wunia kulula, ko:lemala, inalalaia ka:no:nanangori adbanjale nuru anganbarkande wunja; arka pelengaraia adbanjale nuru kanbarkandju.

⁷ Djaia ijarunuri pidi:ndjia kuda: arka nanja kadina; wunia ka:lulanangori, kundjunu, Arka kuda: adbanjale nuru a:rande.

⁸ Mindjal kubadjun, barui kubadjun; tjarawad kanbadban arki:ndjinindjia arli:wa angeneri tjungurlu seven (wunjenjalu).

⁹ Arka kadina kadjinu four thousand, (djenbenuru); gejau kanjanawuna.

¹⁰ Maiirgi:rkum namandi dara kena inalalaia kuda:, tambium Dalmanutha madburkalal.

¹¹ Pharisia ba karinungal, wunmanbali burkeba kaueriabuna, kubarkanjiro:nananga umiimbaie andjo:l' di dagu, kauero:ndjuneri.

¹² Noi kundjabuna wunaiuru inai nanja, kundjiri, Anudjakunja woi madberi andja umiimbaie kubarkanjiro:? Nidji kujenuriri, umiimbaie kari woi madberi andja wa punganu:wienangori.

¹³ Kandjandiwela, njele namandi dara ingena kenanjuru kanal' kuru.

¹⁴ Wonjala kadina wuro:dbori anganbadba wunja; namandi nanja arka nanja ardo:reja wuro:dbori ijarun ekamandja.

¹⁵ Kundjunanangori, Maranindj, li:a maram leaven Pharisia arkananga, leaven Herod ananga.

¹⁶ Arge wurura kubarwadenju kubadjuniri, Gewunja wuro:dbori nado:ra.

¹⁷ Jesu mara ko:na kundjunangori, Anudjakunja njirwadejiniri, wuro:dbori njido:ra? Wawu puranindjan, puranenjan? Njirkau burudu?

¹⁸ Njirkumbula kudai, wawu puranindjan? Njidi:um kudai, wawu nuru pinjidin? Wawu ni: puranjurun?

¹⁹ Wuro:dbori five, (anjajla), anjanalelemala five thousand, (ardarawaia), nanja, tjungurlu wodi darawa arkindjinindjia tjarawad kuraman? Kubadjunanga, Twelve, (wunjenjalu).

20 Seven, (an̄n̄en̄n̄alja), four thousand, (ardarawaia) nan̄ja, t̄jūngurlu wodi darawa arkindjinindjia t̄jaraw̄ad kuramān̄? Kubad-
jun̄anga, Seven, (wun̄n̄en̄n̄alu).

21 Gejau kundjun̄an̄gori, W̄ali wawu puranenan̄?

22 Bethsaida madburkalal. Ambulidj kauerān̄uraldāga, burkai
kaueriāb inḡamāndana wunja.

23 Aua ambulidj ino:ri laburd kāmān̄, maiarindjerūn̄' i dāgam
kānurula; ambula t̄jipa: ingo:na, ino:ri inḡamāndanala, burkai
kaīabuna, Koru mandjanindj?

24 Aua āle kundjūn̄u, kulula, I:dja mara ka:no;; mara an̄an̄n̄umbu
nuwonu kādjindjia, wudawa an̄gēneri.

25 Gejau ambulikandu t̄jilenjile kāmāndanala; manindj̄ana
n̄jādbama, kāmurduiena, darawa māra kumbuna t̄jādamanma.

26 Maiarum an̄anga' n̄uru kānājawuna, kundjūn̄jiri, Maiarind-
jerūn̄u' n̄uru dāra pūnun̄jēnuriri.

27 Gejau Jesu kēnājuru, inalalaia kuda:, maiar indjerūn̄u' n̄uru
Caesarea Philippi n̄arim. Kalumba nan̄ja inalalaia burkai kand̄jābuna,
kundjun̄an̄gori, Nai' an̄guja i:dja kub̄adjareri?

28 Kub̄adjun̄an̄ga, John Baptist; at̄jākekāria Elijah; at̄jākekāria
njele, īarūn̄ t̄jo:lb̄adaia nan̄ja.

29 Arka burkai kand̄jābuna, Njiri n̄ai' an̄guja kuriareri? Peter
kaio:lbala kundjiri, N̄undju Christ n̄unūn̄.

30 Kundjun̄an̄gori, I:dja kari aua wunja pir-iin̄an̄goriri.

31 Wunmanb̄ali kaniinḡundaleri, I:dj'in̄ko:lu darawa madj
kuni:n̄jan̄ga, inḡaībien̄u mababaia nan̄ja, ardenaiuri
dadjurkāria nan̄ja, wiri-wiri-n̄aria nan̄ja, bāda inḡauwi:n̄u, pāle
kulunu t̄jarūandu njele bāri inḡaīandien̄u.

32 N̄ala-n̄ala wuna pānduram kulula. Peter kāmān̄ aua, wunmanb̄ali
kamaīambuna.

33 Aua worarkar kanina inalalaia mara an̄go:na, Peter aua
kāmaīambuna, kundjiri, N̄al̄erdu n̄uru baiun̄uru, Satan; n̄undju God
kāri wa ni: pundjan̄urun, i:' kari ni: kundjan̄uru.

34 Pelēngaraia ai kanbuna aua nan̄ja inalalaia nan̄ja, kund-
jun̄an̄gori, I:dja n̄amba in̄amalando: gējara, aue n̄undju-n̄undju
kari:n̄ja, wongaia an̄anga manuk kumenja, n̄anmalando:n̄ja.

35 Aua in̄au n̄amundulba ge, pitja n̄joiim; aua in̄au koiim n̄aiu
wunja, w̄alānu-wunia wunja, pitja n̄amundulba.

36 Bāndaia daraiu an̄udjakunja i:dja kāma, ge in̄au kōakaliba.

37 An̄udja i:dja kāno: in̄au kānauwi:nu?

38 Aua d̄ijān̄ kāmara n̄ala-n̄ala kuda: n̄aian̄anga, an̄dja woi
māngadberi wurni-wurnia, arworia nan̄ja, I:dj'in̄ko:lu kuda. pitja
d̄ijān̄ n̄aman̄anga, wuno:murum inḡen̄gal pālemba nan̄ja Iran̄anga
an̄anga, w̄alān̄n̄aria māmaia nan̄ja.

9

1 Kundjun̄an̄gori, Nidji kūnenuriri, At̄jākekāria n̄uruma kadūn̄
arka nan̄ja an̄gauwelgēn̄jiri, debara kādjinda pūngavkagun̄an̄, māra
karwu n̄jini bāndaia God an̄anga kēngal wundjurul' dan̄ja.

² Pale lewara six, (wunŋalu), Jesu kanma aua nanja Peter a James a John, taɓambaŋ nuru karaŋ nuru kangarural adagaragenu; kalen kaiabiena adbaŋŋale nanja;

³ Wobi anaŋga paɓemba kadiɓiɓiɓi, ardo:roi djenbenuru, kulai-ŋara kari kabalɓa nanja arge kaɗjindjia ardo:roi kaɗjinɓa paŋgandjun.

⁴ Maɓa karwi:nanaŋgori Elijah Moses kuda;; auandu kubalulɓi Jesu nanja.

⁵ Peter kaio:lba, kundjuŋa Jesu, Rabbi, wunia arkunɗu nɗuma; jaɗɗaɓa maiaruɗurim wondi mero;; maiaruɗum nɗundju wunja, maiaruɗum Moses wunja, maiaruɗum Elijah wunja.

⁶ Gewunja wa laiburu paŋgaŋinja ŋaŋaŋga ingaio:lba; gewunja karkulgunɓenja.

⁷ Angubaŋ kunjaŋgunal djer' njindjabaŋnananŋgori; angubaŋ i daɗu ŋala-ŋala kunjaŋgunal, Indja injaŋgula ŋedura ŋannundjuŋa; nuru iranuru.

⁸ Maiirgi:rkum wunjili:wa maŋgarwuna, kari wa mara pan-barwi:nja tjile, Jesu aekama arka nanja.

⁹ Waɓi taɓambaŋ idaɗu jeriba kaɗjuɓaliri, kundjuŋaŋgori, I:dja kari piriinaŋgori maɓa karwuna, I:dj' inko.iu imandj i daɗu baɓi injaŋuŋ njini.

¹⁰ Naɓa-ŋala wuna kubarkaŋurula. arge wurura burkeba kaɗjabiɓenɓi aɗudja baɓi injaŋuŋ imandj i daɗu kaŋuŋ.

¹¹ Burkai kaueriabuna, kubadjuŋiri, Wiri-wiri-ŋaria kubadju Elij'urle kenjaŋjal.

¹² Aua kundjuŋaŋgori, Elij'urle nidji kenjaŋ, darawa kangaraŋum; ŋaruŋaŋgowu wiri-wiri kauwi:ŋu I:dj'injo:lu wunja, aua darawa madj kuni:njaŋa, kaui kaɗjui:nja?

¹³ O! Kuŋenuriri, Elijah gole kenjaŋ, kubadjuŋaŋa kuda: lai kauwonaŋgori, kaɗjini wiri-wiri kauwi:nanaŋga.

¹⁴ Wuno:murum inalalɓa aŋganbaɗburkalal, pelɓaŋaia djenbenuru maɓa kanbarwuna wo:ri aŋganbarwuneri, wiri-wiri-ŋaria kuda: burkeba kanbaɗjabaŋneri.

¹⁵ Maiirgi:rkum pelɓaŋaia ardarawaia, maɓa injaŋarwunaia, djenbenuru raŋgari kariŋa, waɓi-waɓi injaɗburkaɓa, wulmai kubadjuŋanaŋga.

¹⁶ Aua burkai kaɗjabaŋna, Naŋaŋga burkeba kariabiri?

¹⁷ Iɗaruŋ pelɓaŋaia nanja kaio:lbaɓa, Iniingundeja, kaŋaŋurulaldu injaŋgula, agula iamidj kudai;

¹⁸ Naŋam ma injaŋ wai kaiab, tjaŋalar kari kaŋuŋ, iwiak wurangaŋ kumbu, ro:ngoi keŋeri; nunalalɓa kuŋeŋaŋgori arka wai injaɗjabaŋ wunja, kaɗjinɓa wai paueɓi:ɓi:nja.

¹⁹ Kaɗjo:lba kundjiri, Woi maraŋunmandjeri njirkudjaria, ŋanaŋgiau njiri nanja ŋenu? Naŋaŋgiau njinjaŋa? Iranjuralgara.

²⁰ Kaueraŋurulalɗaga; maɓa injo:neri, maiirgi:rkum agula dalar kaŋaŋ; kabalɓa nanja kauwona, baɗawai kauwi:na tjaŋalar kari.

²¹ Aua irananaŋga burkai kaiabuna, Naŋaŋgiau wuna kunjaŋgunalɗaga? Aua. kundjuŋu inɗ' a:ndjaŋu.

²² Tjilejile wai kariinji wia' nanja, agu nanja, baɗa injo: wunja; nundju ŋamba ŋani tjuŋundju wunja, aɗdjeriwandu, aŋawodjandu.

23 Jesu kundjuṅanaṅga, Njundju ṅamba tjunundju wunja, darawa gole punge aua wa punḡaṅudjarṅ ṅari.

24 Maiirgi:rkum worala iranṅga jero:l kundjuṅu, kundjuṅiri, Njaiu wa punḡaṅudjarṅ; tjanawodju ṅannjuṅdjara.

25 Wuno:murum Jesu maṅa ṅango:na pelengaraia niiriṅu tḡari kadburṅaliri, agula inuru kaṅmaiḡambuna, kundjuṅanaṅga, Njundju agula wombaṅu, ṅundjamugu, kuṅenu, ba bengal daḡa, tjile daḡa punḡunḡanurunaṅgeri.

26 Jero:l geṅu, djenbenuru dalar iṅḡamaṅ, ba kengunal; iḡanda imḡandja kaḡdjinda kaṅinaiena; gewunja ardarawaia kubḡdjuṅ, Imḡan kaṅuṅ.

27 O! Jesu ino:ri kaṅaṅ, brai ki:la; geḡau baṅi kaṅina.

28 Wuno:murum maiarum maninja iṅḡengunal, inalalaia a:daḡaragenu burkai kaueriaḡbuna, Aṅi kaḡdjimba pedḡabi:nja.

29 Kundjuṅanaṅgori, Wuna kaḡdjinu kaḡdjimba punḡengunal ṅamba wa dadjurd dkaḡa ma.

30 Ma i daḡu kariṅaṅuru, Galilee bulumaṅ karinṅaṅuru, i:dja kari wa laiburu araṅu punḡenja.

31 Gewunja inalalaia kaniṅḡundala, kundjuṅanaṅgori, I:dj'inko:lu kanauwi:nu i:dja ardo:ri ṅaṅja, pitja baḡa ewuro:; baḡa iṅḡauwi:ṅu, paḡle kulunu tḡaruṅandu pitja baṅi njele enu.

32 Nḡala-nḡala wa punḡadenenja, karkulḡunenja burkai iṅḡadḡab wunja.

33 Capernaum madburkalal; wuno:murum maiarum maninja iṅḡanina, burkai kandjabuna, Nḡanaṅga kurawadeṅu kalumba ṅaṅja?

34 Kaṅuk kubarwuna, gewunja arge wurura kadi:neri ḡṅḡuḡa inaiuri iṅḡaṅuṅ.

35 Atḡa kauwona, twelve, (ḡṅṅennaḡlja), ai kanbuna; kundjuṅgori, Iḡaruṅ ṅaiurle ṅamba ge, paḡle ardarawaia ṅaṅja pitja enu, inawodjieja ardarawaia ṅaṅja.

36 Worala kaṅaṅ, arka pulaga ṅaṅja kadeṅu, ṅuluruwa kaṅuriri, kundjuṅanaṅgori.

37 Aua iṅḡam iḡaruṅ ḡndja wonḡalalaṅḡuḡa ṅaṅja ṅaṅumba ṅaṅja, ṅaiu ṅaṅma; aua ṅaṅṅuma, ṅaiu wa paṅṅamaṅ, O! aua ṅaṅṅunṅaṅawuna.

38 John kundjuṅanaṅga, Iniṅḡundeja, iḡaruṅ mara kerwuna agulaia wai ḡṅḡo:neri ṅunṅumba ṅaṅja, kedbaiaḡambuna, aṅi wa penmalando:nja.

39 O! Jesu kundjuṅu, Paṅamaiaḡbiri, gewunja i:dja kari, wundjurulu ṅaṅumba ṅaṅja ge, kaḡdjimba maiirgi:rkum woru punḡengara.

40 Aua wa ṅanda paṅḡdban ṅari, ṅari ṅaṅja kaṅuṅ.

41 Aua agu ṅinṅuno: djo: wunja, gewunja Christ anaṅgaia njirkunuṅ, nidji laṅugu anaṅga kaḡdjimba punḡoiiman.

42 Iḡaruṅ ḡndja bi:rwidinaṅa ṅaṅja arka wa paṅṅanbaṅkudjarṅ ṅari, aua ṅari iṅḡam, wuniaṅga ma no:gu daraiu ilenḡa ṅaṅja jarko:li kaṅuṅ, wo:ndu' ṅuru wai iṅḡaiaḡbienju.

43 Nuno:ri ṅamba ṅari ṅunṅuma, dur minjo:; wuniaṅu ma tjo:da wundjedjer' kuru ṅunṅunḡaṅa, ṅuno:ri tḡaruṅandu kudai ṅamba ṅunṅunḡaṅaṅuru mamara' ṅuru, wiḡan' kuru kaḡdjimba tjimi punḡauwi:n nari.

44 Ma tjamuldja arkanannganja kadjinba debadi pungadjin, wiñu wa tjimi pungauwi:n.

45 Njundjerdu namba nari nunnuma, dur minjo; wuniñu ma wundjedjer' kuru nunjunjananuru nunbandadj, njundjerdu tjarunandu kudai namba nunjundjabienju mamara' nuru.

46 Ma tjamuldja arkanannganja kadjinba debadi pungadjin, wiñu wa tjimi pungauwi:n.

47 Njungubulu namba nari nunnuma, wai minjab; wunianu ma bandaia God ananga nuru nunjunjananuru njungubul' tjarun kudai, namba njungubul' tjarunandu kudai wai nunjundjabienju mamara' nuru;

48 Ma tjamuldja arkanannganja kadjinba debadi pungadjin, wiñu wa tjimi pungauwi:n.

49 Ardarawaia karambal' kari arandjui: wiñ' njininge.

50 Karambalja inia kanun; O! karambalja wulapa namba wa pangengan, ajudjaninge wulapa nara irewandju? Njirkau nanja karambalja kudai njidu, jamulili nari njidu.

10

1 Ma i dagu bari kanina, kenjal maiamingum Judaea Jordan kanal' garim; pelengaraia djaruk kadbienunanga njele; gejau, kadjinu genirida, njele kaniingundala.

2 Pharisia kaueramurkala, burkai kaueriabuna' Wuniowu i:dja manngannganja njanngaiab? Kauero:ndjuneri.

3 Kandjo:lbala kundjunanngori, Nananga Moses kundjununuri?

4 Arka kubadjun, Moses ananju:la wiri-wiri njerkundju mili-mili njerkundjaba nara, wai njerkundjaba.

5 O! Jesu kundjunanngori, Gewunja njirkulum burudum wunaie wuna wiri-wiri kundjununuri.

6 O! Wunindij-i-dagu wondijau, Auandja, njinganja wondi kanbuna.

7 Wuna wunja i:dja irananga a karanannganja pitja ehandiwejandu, mannganngan' njininja pitja njewandura;

8 Iarunandu iwiliri iaranamandj pitja eninaiejandu; gewunja iaranandu wa njele panganingandu, O! iaranamandj.

9 Auandu God pidjin ingo:nandu, i:dja tjauala: paueriandandiri.

10 Maiarum maninja inalalaia njele wuna wunja burkai kaueriabuna.

11 Kundjunanngori, Aua manngannganja njanngaiab, ndjakarinja pilin ingauwona, wurni-wurni njinaneri;

12 Nannga kuda: kulananga namba ingaiab, iakara namba ingam, njannga kuri njinun.

13 Wonjalalanuja bi:rwidinaria kanbarkanjurulaldaga, anggamandana wunja, inalalaia kanbadaibambuna.

14 O! Jesu mara ko:na, mara-mara kanina, kundjunanngori, Wonjalalanuja karingunjalgara; kare paro:jiri, gewunja arge kadjindja bandaia God ananga.

15 Nidji kunenuriri, Aua bandaia God ananga wa pangaman nari wonjalaj pidi:ndja kadjindja, kadjinba ma daga pangengan nuru.

16 Nuluruwa kanurula, pali kanbuna, ino:ri kanmandanaleri.

17 Wāli kalumba ṅuru iṅgeṅaṅuriri, iaruṅ wari-wari kaṃurkalal, imaṅṅale ṅuru luṅgudja kaṅina, burkai kaiabuna, Iniṅgundeja inia, ṅani pitja ṅe wundjedjeru kaḍjinma ṅari ṅama wunja?

18 Jesu kundjuṅaṅga, Aṅudjakunja inia kundjiara? Kari inia wa paṅṅanin, God auekama.

19 Wununaue gole laiburu ṅunuṅaṅga, Bada paṅdjo:jiri, Wurni-wurni puṅuniri, Maneba paṃ-ṅdjo:jiri, Pare paṅdjaṅuriri, Pielgielge puṅuniri, Iro:lidj, karanja ṅuru aṅurandu.

20 Aua kundjuṅaṅga, Iniṅgundeja, wuna darawa kuṅeniri, woṅalaṅ andjaṅu.

21 Jesu kaṅindjaṅa, ṅedura kundjuṅaṅga, kululaṅga, Tjaṅuṅ ṅuno:ra, baiṅuru, ko:l dju aṅdjaṅaṅaṅuleria, ardjeja aṅo:, wulaṅbiri aṅdjo:' danja pitja kudai ṅunjaṅu; geṅau beṅgal, tjaṅmalando:

22 Iminum ṅundi-ṅundi kundjuṅu, pakul ṅari keṅaṅuru, wulaṅbiri ardarawaia kudai iṅṅaṅina.

23 Jesu wunji:wa kanbuna, inalalaia kundjuṅaṅgori, Adbaṅṅalim kunuṅ arka wulaṅbiri tjiṅ:ria baṅdaia God aṅaṅga daṅa aṅgeṅuru wunja.

24 Inalalaia ṅala-ṅala aṅaṅga raṅgari kubadburawuna. Mia Jesu tjile kandjo:lba, kundjuṅgori, Woṅalalaṅuja, Adbaṅṅalim kunuṅ arka wulaṅbiri paṅad aṅganbadburawu baṅdaia God aṅaṅga daṅa aṅgeṅuru wunja.

25 Camel abi:la mandagu bulumaṅ keṅaṅuru needle ambul' danja, i:dja tjiṅ:ra baṅdaia God aṅaṅga daṅa iṅgeṅuru wunja.

26 Raṅgari djenbeṅuru kariṅa, kubadjuṅaṅga, Aṅguja emundulbaie?

27 Jesu kanindjeri, kundjiri, I:dja naṅja adbaṅṅalim kunuṅ, kari God naṅja; darawa gole puṅṅanu God naṅja.

28 Wunmanbaḷi Peter kundjuṅaṅga, Wai, darawa kunjedjandiwela, ṅunbadbalando:na.

29 Jesu kundjuṅu, Nidji kuṅenuriri, I:dja ṅamba aṅgaiandiwe maiarum, ṅawawaia, ṅawawanja, karanṅaṅja, iranṅga, woṅalalaṅunṅaia, kabalba, ṅaiu wunja, walaṅu-wunia wunja,

30 Pitja aṅṅam ardarawaia naṅja ma, weni wendjiau, maiarum, ṅawawaia, ṅawawanja, kararaia, woṅalalaṅuja, kabalba, wundjo:rie kuda:; baṅdaia keṅgal djini wundjedjeru kaḍjinma ṅari.

31 Mia ardarawaia maṅṅale ṅaria pitja paḷe arṅu, paḷe ṅaria pitja maṅṅale arṅu.

32 Kalumba naṅja kadineri, Jerusalem ṅuru pai kadineri; Jesu adbaṅṅale ṅuru keṅaṅuriri; raṅgari kariṅa; arka iṅgadbando:neri karkulṅenja. Twelve, (aṅṅenjaḷja), njele kanmaṅ, wunmanbaḷi kundjuṅaṅgori wuna kaṅiaieṅunṅa.

33 Wai, Jerusalem ṅuru pai ṅaduṅiri; I:dj' iṅko:lu pitja eno:wi:naṅgori ardenaiuri dadjurdaṅa a wiri-wiriṅa; pitja wure paṅo:naṅga imān kunja, pitja aṅbaṅano:naṅga edbulia,

34 Arka berka pitja ewurana:na, pitja tjipa: ewuro:, pitja ṅoiilwa ewuraṅuru, pitja bada ewuro:; paḷe kulunu tjaṅuṅandu pitja baṅi enu.

11

¹ Jerusalem djali maṅgadba, Bethphage a Bethany naṅja, inalandu kaṅaṅawandu, kundjuṅaṅgandu,

² Njirinjurandu maiarindjeruṅu' nuru maṅdjo:ri maṅgaṅuṅ; maiirgi:rkum wāli ma dāra njirkumbāṅaṅurandu, pitja maṅa irewandu donkey kauila murd iṅgamiēna, i:dja kari wen' njini kaḍjinba atja parwi:njanāṅga; burāṅgai irāmandu, irānuralgandu.

³ I:dja ṅamba kadjunurendu, Aṅudjakunja wuna kuriandiri, wuriandu, Inaiuri iṅama kundju, maiirgi:rkum pitja paḷenuru eṅaṅawal.

⁴ Keṅaṅurandu, donkey kauila maṅa ko:nandu murd iṅgabiena maiamundu' naṅja dānde kalumba

⁵ Atjaḱekāria ma aṅgawelgenjiri kubāḍjuṅaṅgandu, Nṅani kuriandiri donkey burāṅgai irāṅunmaṅgandiri?

⁶ Kundjuṅaṅaṅgoriandu ge i dāgu Jesu geṅuṅaṅgandu, arka kaueraṅaṅu:landu.

⁷ Donkey kauila Jesu kaueraṅuraldāga, wobi arkanāṅga kauero:gulenāṅga; aua atja kauwonaṅgori.

⁸ Ardarawaia wobi arkanāṅga kalumba naṅja paḷoa kariṅaṅgeri; atjaḱekāria jedmaṅgaṅu wuṅgalalidjerugu dur kadjuṅaliri paddock naṅja.

⁹ Arka maṅṅale aṅgeṅaṅuriri, arka kuda: paḷe iṅgadbalando:neri, jero:l kubāḍjuṅ, Hosanna; Tjukul ṅara aua iṅgeṅgaliri Inaiuri iṅumba naṅja.

¹⁰ Tjukul ṅari baṅdaia keṅgaliri, David irai ṅarkanāṅga ṅari, Hosanna karaṅ ṅari ma.

¹¹ Jerusalem dāra keṅa; wuno:murum wunjili:wa ko:na darawa naṅja, kaḱekālem njinṅaṅina, dānde keṅaṅuru Bethany ṅuru, twelve, (aṅṅenṅalja), naṅja.

¹² Maṅgunu, Bethany i dāgu aṅgeṅgunal, baia: ko:na.

¹³ Tjilium boṅwora maṅa maṅgo:na jedmaṅgaṅu kudai, keṅgunal, ṅamba maia ma naṅja mara aṅgo: minja; maṅgaṅmurkalal, kari wa maṅa panbi:nja, jedmaṅgaṅ' dāka ma; gewunja tjilium kurabjau wa puṅgaṅinja.

¹⁴ Maio:lbaḷa, kundjuṅaṅga, I:dja kari mindjaḷ puṅgadjiri ṅundju naṅja wendji dāgu kaḍjinma njini. Inalalaia ṅuru kaueraṅurula.

¹⁵ Jerusalem madburkalal; dadjurdkārim manaiudba dara kena, wunmanbaḷi wai kanbuna arka ko:l kadjuṅeri, aṅganbaḍbaṅeri dadjurdkārim manaiudba maninja, paḷalo:nma kaiug kalēṅ-ṅaria arkanāṅga tjaueri maiābuna, adbāḷakārim kuda: arka kuluko:ka ko:l kadjuṅiri;

¹⁶ I:dja kari pa:naṅu:nja tjalumba mano: iṅgaṅuru wunja dadjurdkārim manaiudba pulāgori.

¹⁷ Kaniinṅundaḷa, kundjuṅaṅgori, Wawu wiri-wiri puṅgauwi:nja, Maiarum ṅaianāṅgam pitja merimie maiarum dadjurdkārim, worumbaia ardarawaia wunja? O! njiri marandjuna kaṅmenma lulunṅaria arkanāṅgam.

¹⁸ Ardenaiuri dadjurdkāria, wiri-wiri-naria kuda: ṅuru kadina, buluk kubāḱaṅjiro:na ṅarunaṅṅowu baḍa iṅgarwu; gewunja

kauero:lgunała, pelengaraia ardarawaia rangari angenjaia annganiingundaleri.

¹⁹ Kalekalem kađjinma keñanjuru manaiudba i dađu.

²⁰ Mañangunu tñanai angenjeri, tjilium mađa marwuna maralgam wondudba i dađu.

²¹ Peter ni: kañurula, kundjunanga, Rabbi, wai, tjilium nundju wure mañđañunbuna maralga' njinim mañina.

²² Jesu kandjo:lba kundjunangori, God pañanjudjareri.

²³ Nidji kuñenuriri, Aua genanga tałamban wuna, Tjařawad pañmie, wo:ndu' nuru paiabie; inau i nañja nañba wa puñgañudjaran ñari, kađjinba puñgañudjaran ge ka:lu kañinaienju; pitja njanunanga.

²⁴ Gewunja kuñenuriri, Darawa dadjurd wurañundju, wurañuniau, puñanjudjareri gole kudai njirkunina, pitja kudai njirañu.

²⁵ Wuno:murum njirkumbalgenjeri dadjurd wurañundjiri, wai wuriab, nañba nañda arañunma; gewunja Iranura kuda: aua andjo:l' dañja inganun, umara njirkananga wai kana puñgaiabanuri.

²⁶ Njiri nañba wa wai puriabun, Iranura aua andjo:l' dañja inganun umara njirkananga wa wai puñgaiabun-nuri.

²⁷ Jerusalem njele madburkal; wudawa ingenjeri dadjurdkarim manaiudba nañja, kauerañmurkal ardenaiuri dadjurdkařia, wiri-wiri-nařia, mababaia.

²⁸ Kubadjuñananga, Nañanga wundjurul' njininge wuna kundjiiri? Anđuja wuna wundjurulu nuno:na wuna tjuñundjindjiri?

²⁹ Jesu kundjuñanangori, Tjařun burkai njinjab, tjařio:lba, pitja nenuri nañanga wundjurul' njininge wuna nañnundjiri.

³⁰ Baptism John ananga, andjo:l' kaři, i:dja ñari kunina? Tjařio:lba.

³¹ Arge wurura kubarwadenju, kubadjuñiri, Nañba workundju, Andjo:l' kari, pitja nje, Anđjakunja kurañudjarala?

³² Nañba workundju, I:dja ñari, pelengaraia kanbarkulgunala; gewunja ardarawaia nidji John tjo:lbađa ñali kubadjuñananga.

³³ Jesu kauerio:lbala, kubadju, Wa laiburu pedin. Jesu kundjunangori, Naiu wa puñenuri nañanga wundjurul' njininge wuna nañnundjiri.

12

¹ Wunmanbali kululanangori bare-bare nañja. I:dja tjařinařim ro:pa keña, nuwonu ñali-ñali kundjandała, balaium tjaři mo:na wine kunja, maiarum karañ ñarim wondi mo:na, tjařinařia kanino:la, tañbium maiakar'i nuru keñanjuru.

² Kurabjau kañañawuna tjařinařia nuru inawodjieja, kurab tjařinařim maninja anğamura wunja tjařinařia nañja.

³ Arka laburd kauerañan, ñoilwa kauerañurula, ino:ra kauerañañawuna.

⁴ Njele inawodjieja iakara arka nañja kañañawuna; aua imri: dai kubarwuna, wodbandađu kubadjuñananga.

⁵ Iakara kañañawuna; aua bađa kauero:na; atjaķekařia ardarawaia; atjaķekařia ñoilwa kanbarkanuruleri, atjaķekařia bađawerdai kanbarkanaleri.

⁶ Wałi iaruñ kudai inko:lu, nedura geñunanga; pałe nañja kañañawuna arka nañja, kundjuñiri, Nuru ewurañuru inangula.

⁷ O! Arge tjariņaria arge wurura kadi:na, Indja iwulgu; nariu, bađa aro:, tjariņarim narkanangam pitja menu.

⁸ Laburd kaueramaņ, bađa kauero:na, tjariņarim i dađam wai kaueriabuna.

⁹ Gewunja nani pitja nje inaiuri tjariņarim nara? Pitja ejengal, tjariņaria bađawerdai njenangori, tjariņarim atjakekaria anjanino:.

¹⁰ Wiri-wiri wuna wuna wawu mara puro:njiri; Kaiug ge wondiņaria wai kadjabuna, Ge i di dađu kuniaiena umri: ruko:wa;

¹¹ Wuna Inaiuri i dađu, Raņgari narkumbul' daņa kunuņ?

¹² Kubarkaņjiro:na laburd ingadba wunja; pelengaraia kanbarkulgunala; gewunja kubadidjaņa bare-bare geņu arka wunja; kaueriandiwela, kariņanuru.

¹³ Kanbarkanawu aua naņa atjakekaria Pharisia a Herod naria, ingadba wunja nala-nala naņa.

¹⁴ Wuno:murum angengunal, kubadjuņanga, Iniingundeja, laiburu aduņanu nidji nununun, kari wa pandjo:lgunan; gewunja nundju i:dja wa pandjanindjan, O! nidji God nari kandjaniingunderi; Wuniowu kaiug Caesar erkuno:? Worwu ge?

¹⁵ Ko:ru kedo:? Wawu pedo:n? Aua laiburu kaninanangori adbinum maljaladbuneja, kundjuņanangori, Anudjakunja tjaro:ndjuiri? Kaiug wuranuralgara, naņnunindj wunja. Kubarkanjurulaldađa.

¹⁶ Gejau kundjuņanangori, Anguja anangam iminum mana, wiri-wiri wuna? Kubadjuņananga, Caesar ananga.

¹⁷ Jesu kundjuņanangori, Caesar irano: Caesar anangaia, God irano: God anangaia. Djenbenuru raņgari kaueramura wuna.

¹⁸ Kaueramura kuda: Sadducia, arka kadju adbandj i dađu wa bari padjandien, burkai kaueria-buna, kubadjuņiri,

¹⁹ Iniingundeja, Moses wiri-wiri kundjuņunjari, I:dja nawananga namba debara ingena, maņgananganja pale naņgaiandiwe, wonalan kari wa paņgaiandiwen, nawananga maņgananganja njimenja, wonalanuja angaianda nawananga wunja.

²⁰ Nawawaia anņennalja kadina; iwulgu maņgananganja njiman, debara keņa, wonalanuja kari wa pandjandiwenja;

²¹ Pulai njiman, debara keņa, wonalanuja kari wa pandjandiwenja;

²² Ge pula: nara, anņennalja wonalanuja kari wa panbadjandiwenja. Pale naņa woiinja kuda: debara njeņa.

²³ Adbandj' i dađu bari anganu maņgananganja nani ananganja pitja njenu? Gewunja anņennalja niņgarkanuruleri maņganangorinja.

²⁴ Jesu kundjuņanangori, Wawu wuna wunja kuramiadma, mili-mili a wundjurulu God ananga wa laiburu pinjadin nari?

²⁵ Wuno:murum adbandj i dađu bari anganu, kari wa paņan parwan, kari wa paņan padawi:n; O! walanaria andjo:l' daņa kadjindjia kaduņ.

²⁶ Mia adbandja wunja bari angaiandienu; wawu mara puro:njiri mili-mili naņa Moses ananga, Irululu wunja, God kalulunanga, geņunangeri, Niau God Abraham ananga, God Isaac ananga, God Jacob ananga?

²⁷ Aua God adbān nara nuru-nuru, ardjedjerkara; djenbenuru kuramiadma.

28 Iarun wiri-wiri n̄ara kengunal, n̄uru kanganurula burkeba aᅅgaiabieneri, laiburu inganina t̄ad̄anuru aᅅgaio:lb̄ala, burkai kaiabuna, N̄an̄anga wununaue kauurle darawa nan̄ja?

29 Jesu kaio:lb̄ala, Kauurle kunun, N̄uru njidu, Israel; Inaiuri God n̄arkan̄ga, Inaiuri iᅅrun̄amandj kanun;

30 Nedura djun̄anga Inaiuri God n̄undjan̄anga nun̄n̄aiu dara nan̄ja, nun̄n̄andj irara nan̄ja, n̄uni:um mararawam maninja, n̄undjurulba mararawam maninja.

31 T̄jak̄ari wuna, Nedura djun̄anga maᅅmaᅅgalja n̄undjan̄anga nunge n̄undju-n̄undju kaᅅj̄inu. Wununaue t̄jak̄ari wunaiuru wa pun̄ganin wuna nan̄ja.

32 Wiri-wiri n̄ara kundjun̄an̄anga, Nidji, Iniingundeja, t̄ad̄anuru kundji:nu. Aua iᅅrun̄ inganun; iak̄ara kari auekama;

33 Aua nedura wunja in̄aiu dara nan̄ja, ini:um mararawam maninja, iurulba mararawam maninja, maᅅmaᅅgalja nedura wunja aue n̄undju-n̄undju kaᅅj̄inu, wunaiud' ban daᅅu ma irarai wori t̄jami wunja, laᅅugu nan̄ja.

34 Jesu maᅅa ingo:na ini:u' n̄ara ingaio:lb̄ala, kundjun̄an̄anga, N̄undju baᅅdaia God an̄anga boᅅora wa pun̄anin. Paᅅejau i:dja kari daᅅangu wa padinja burkai ingadjab wunja.

35 Jesu kandjo:lb̄ala, kundjun̄u, aᅅgaᅅniingundaleri dadjurdk̄arim manaiudba nan̄ja, N̄arun̄angowu wiri-wiri n̄aria kubadju Christ David in̄ko:lu?

36 David aua n̄undju-n̄undju kundjun̄u In̄andj Maᅅaia nan̄ja, Inaiuri kundjunan̄anga Inaiuri n̄aian̄anga, Atja boᅅa n̄aiu worawerdum maninja, Ardauurgundjia n̄undjan̄angaia aᅅn̄andju njini n̄undjerduᅅari n̄undjerdu waiuru.

37 David aua n̄undju-n̄undju Inaiuru kundjun̄anga; n̄ambula wa in̄ko:lu? Pelen̄garaia t̄jukul n̄ari n̄uru kaueraᅅurula.

38 Aᅅganiingundaleri kundjun̄u, Maranindjan̄angori wiri-wiri n̄aria, wobi kaᅅan̄gen' nan̄ja wudawa n̄eju kadju' wulmai t̄jaun̄arim maninja lai kauwonan̄angori,

39 Adb̄al̄akarim kaᅅan̄ n̄arim dadjurdk̄arim maninja, ardarub kaᅅan̄ n̄arim maia kuri aᅅganun̄jau;

40 Arka maiarum ardjo:jo:ria arkan̄angam mindjal kadju, adja:djin baᅅdaia dadjurd kaᅅan̄gen kadju; aᅅndja wure wundjungundia pitja paᅅam.

41 At̄ja kauwona kaiugk̄arim maᅅdjo:ri, maᅅa kanbuna pelen̄garaia kaiug kark̄and̄eᅅu kaiugk̄arim maninja.

42 N̄jengunal nd̄jarun̄unja ndjenja ndjo:rinja, n̄an̄ga kun̄gand̄eᅅu kaiug pidi:n t̄jarun̄andu.

43 Inalalaia ai kanbuna aua nan̄ja, kundjun̄an̄angori, Nidji kun̄enuriri, Njina ndjenja ndjo:rinja kun̄gand̄eᅅu dara man daᅅu ardarawaia nan̄ja kark̄and̄ejiri kaiugk̄arim maninja; gewunja arka ardarawaia kubark̄and̄eᅅu darawa arkan̄anga nan̄ja; n̄an̄ga pidi:n n̄an̄ga-n̄an̄ga nan̄ja kun̄gand̄eᅅu darawa kanawunguleri, darawa njin̄in̄ge njin̄gan̄ijiri.

20 Nɔmba wa Inaiuri gejaw tjaw puŋgandjunja, iwiliri kari wa panmundulbenja; O! adburieja wunja, arka aŋgamuraŋ, lewara ge tjaw kuŋgandjuna.

21 Gejaw i:dja nɔmba kadjunuri, Wai, Christ nuru kaŋuŋ wai, ma! araŋudjara;

22 Gewunja pitja baŋi araiandie Christ tjibareja, tjo:lbaɔaia tjibareja, umiimbaie, raŋgari pitja paŋamiimbu, aŋganbaŋkadju wunja, nɔmba kadju, adburieja.

23 O! Maranindj; wai, darawa kauurle kuŋenuniri.

24 Lewara gejaw, wurgunu ge paŋe naŋja, maraŋunja wundugum pitja njeninaie, kuŋjila ralaŋi pitja wa puŋgandjun,

25 Jaŋgandam andjo:l' di dagu pitja mewari:, wundjurulu aŋdjo:l' kari pitja nulin-nulin njawi:.

26 Gejaw pitja maŋa irewu I:dj' iŋko:lu iŋgeŋgaliri aŋguban naŋja wundjurulu dara, paŋlemba naŋja.

27 Gejaw pitja aŋaŋaŋawu waŋaŋaŋaria, adburieja anaŋgaia pitja djaruk aŋbaŋameri maŋdjum maiaruŋurim i daŋam, kaŋalba ma-mindjuŋuru i daŋam, aŋdjo:lu umindjuŋuru njini.

28 Weni tjilium maninja laiburu njidu baŋe-baŋe maŋaŋgam; wuno:murum malalindjeruba maŋambul' maŋgaŋuŋ, jedmaŋgaŋu ko:gulejiri, laiburu njiduŋ miriŋunu lo:jenda.

29 Wuna kaŋjiniu njiri kuda:, wuno:murum maŋa wuruŋunbu wuna kaŋinaienjiri, laiburu njidu wodjulu kaŋuŋ, maiamundu' naŋja.

30 Nidji kuŋenuriri, Woi maŋgadberi aŋdja kaŋjinba kaŋburuk padin, wuna darawa ko:rug kamieŋu njini.

31 Aŋdjo:lu a kaŋalba pitja kaŋburuk araŋu, naŋa-naŋa naiananga kaŋjinba kaŋburuk puŋgaŋin.

32 Lewara gejaw i:dja kari wa laiburu padin, kari waŋaŋaŋaria aŋdjo:l' daŋja, kari Iŋko:lu, Iraia ekamandj.

33 Maranindj, mu:n maro:, dadjurd wuri:, gewunja wa laiburu pinjidin aŋudjau kaŋuŋ.

34 I:dja kaŋjindja, naua-naua atja iŋgaŋuŋ taŋbium maiakari' naŋja, maiarum anaŋgam maŋgaiandiwela, ardawodjieja naŋa-naŋa aŋgaŋino:la, ardjeruŋadjeruŋ nu:na wunja, geŋunaŋga maia-munduŋara mu:n kunja.

35 Mu:n maro: gewunja, wa laiburu pinjidin aŋudjau iŋgeŋgal inaiuri maiaraŋara, nɔmba kaŋekaŋem, nɔmba karo:ŋgum, nɔmba mi:puradba, nɔmba maŋaŋgunu;

36 Nɔmba maŋja-maŋja iŋgeŋgal maŋa njinŋumbu kulunu njirkunuŋ.

37 Ge naŋnundjunuri ardarawaia kuŋenaŋgori, Mu:n maro:.

14

1 Pale lewara tjaruŋandu Wukiau, maia iroroi; ardenaiuri dadjurd-karia, wiri-wiri-ŋaria kuda: kub-arkanjiro:na mululu iŋgadba wunja, baɔa iŋgarwu wunja.

2 Gewunja kubadjuŋ, Kari maŋarijau, madji jauum paŋaŋu pelenŋaraia nanja.

3 Bethany naŋja iŋgaŋineri, maiarum maninja Simon leper anaŋgam. atja iŋgauwoneri maŋari naŋja, woŋaiinja njenungal

alabaster mulugu kudai aŋgaiameri n̄ara nard inia n̄ara-n̄ara, mulugu kule-mala, p̄alulu kundjuŋu imri: n̄anja.

⁴ Mia atj̄akek̄aria arge wurura ardj̄i:la kauer-aŋaŋ, Aŋudjakunja aŋgaiameri n̄ara indja wundur kauwi:n̄u?

⁵ Gewunja aŋgaiameri n̄ara indja ko:l paŋgaŋi:nja kaiug dara wunja, ardjeja n̄anja paŋgaŋo:wi:nja. Jau njimb̄arkanjurula.

⁶ O! Jesu kundjuŋu, Njininja; aŋudjakunja njiraŋalingeri? Wunia kundjuŋara.

⁷ Ardjeja kudai njiri kađjinma njidun, n̄amba ne wur̄aŋundju wunia wuriŋaŋgori, n̄aiu kađjinma wa panjiraŋurun.

⁸ N̄anja kundjuŋu ge wunja. N̄aŋaŋba kauurlejau maiamala ro:k kunja.

⁹ Nidji kuŋenuriri, Ma maiagek̄arim maninja w̄aŋanu-wunia ardi:um kaluieŋu baŋdaia daraiu n̄anja, ge woŋaiin' njina geŋu pitja njaluie ni: njin̄gaŋurien̄u wunja.

¹⁰ Judas Iscariot, īarun twelve, (aŋnenn̄aŋja), n̄anja, ardenaiuri dadjurk̄aria kanmurk̄alaŋuru, aŋgaŋino:n̄aŋga wunja.

¹¹ Arka, wuno:murum n̄uru aŋgaŋina, tjukul kadineri, tjauaien kub̄ađjun̄aŋga kaiug iŋgado: wunja. Aua kuŋaŋjio:na n̄araŋaŋgoŋu wuniam aŋgaŋino:n̄aŋga.

¹² Lew̄ara kauurle maia iroroi n̄ari, Wukiau iŋgarwuneda, in-alalaia kub̄ađjun̄aŋga, N̄aŋam njiriuri kundji:n̄ari ardamanja an-jerkunḡandju, Wukiau mindj̄al tjuŋundju wunja?

¹³ Inalalandu kaŋaŋawandu, kundjun̄aŋgandu, Manaiudba n̄uru njirin̄urandu pitja njin̄jamaŋdjerandu i:dja wurawa agu mano: kaŋuriri; ir̄amalando:wandu;

¹⁴ Ma daŋa iŋgeŋuru wurin̄aŋgandu i:dja maiara' n̄ara, Iniŋgundeja kundjiri, N̄aŋam balaium nauadjen n̄arim n̄aian̄aŋgam, ma Wukiau pitja mindj̄al ne n̄analalaia n̄anja?

¹⁵ Aua n̄undju-n̄undju pitja njin̄jamiimbandu balaium kar̄aŋ n̄arim manaiudba manamanja maŋgandjuiena; ma ardamanja arandju n̄ari wunja.

¹⁶ Inalalandu keŋaŋurandu manaiudba mamurkalalgandu, maŋa ko:nandu kađjinu geŋun̄aŋgandu, Wukiau ardamanja kanḡađjunandu.

¹⁷ Kaŋek̄alem njin̄gaŋina, aua keŋgal twelve, (aŋnenn̄aŋja), n̄anja.

¹⁸ W̄ali atj̄a aŋgauwoneri, mindj̄al kadjuŋiri, Jesu kundjuŋu, Nidji kuŋenuriri, īaruŋ njiri n̄anja tjiriwin pitja mewara.

¹⁹ Wunmanb̄ali pakul kadineri, īaruŋ īarun kub̄ađjun̄aŋga, N̄aiu?

²⁰ Aua kundjun̄aŋgori, Īarun twelve, (aŋnenn̄aŋja), n̄anja, n̄aiu n̄anja aŋgaŋ maninja tj̄ak̄al kaīab.

²¹ Mia I:dj' iŋko:lu ko:ru keŋuru kađjinu wiri-wiri kauwi:n̄aŋga; O! wurgunu i:dja n̄anja aia n̄anja I:dj' iŋko:lu tjiriwin maŋgauwi:na. Wunian̄aŋga ma i:dja aia n̄amba wa paŋgalelwenja.

²² W̄ali mindj̄al kadjuŋiri, maia kaŋaŋ, wunia kulula, kaŋemala, kano:na, kundjuŋu, Iŋam, indja aŋnaŋba.

²³ Cup kaŋaŋ, iŋgo:lbo:na kano:na, ardarawaia djo:jo: kub̄ađjun̄aŋga.

²⁴ Kundjun̄aŋgori, Indja gulu n̄aian̄aŋga, tjauaien n̄ari, p̄alulu kaŋin̄aien̄u ardarawaia wunja.

25 Nidji kuņenuriri, Kađjinba njele djo: paņeņan kurab wungalalidjerugu nara, lewara ge njini inuņali pitja djo: neju bandaia God anaņga nanja.

26 Kan aņganina daņde karinaņuru kurandu Oliva nari nuru.

27 Jesu kundjuņgori, Njidarawa pitja nari njirame; gewunja wiri-wiri kauwi:nu, Kukundja nara pitja noil nenanġa, kukundjeria pitja tjauala paļa arowa.

28 Wunmanbu kunina, paļe bari nannundjandienju, njidbanņale nuru pitja nejuņuru Galilee nuru.

29 Gejau Peter kundjuņanġa, Ardarawaia namba nari aņgamienju, niau kari.

30 Jesu kundjuņanġa, Nidji kuņenu, weni wundugum, punara tjaruņandu wali wa jero:l punġen nari tjaruņuri pitja nunjariara.

31 O! njađbama djenbeņuru kulula, Niau namba debara nannunjaņa nundju nanja, kađjinba paņariinu. Ge kađjinu kuda adarawaia kubadjuņ.

32 Tambium madburkal Gethsemene maņgarimiena; inalalaia kundjuņgori, Nuruma atja njirwa, wali dadjurd nannundju.

33 Kaņuri aua nanja Peter a James a John, wunmanbaļi djenbeņuru ranġari keņa, tjabara mamienanġanġa.

34 Kundjuņgori, Nannuma pakul djenbeņuru nanuņ, naman njini; nuruma atja njidu, mu:n maro:.

35 Manņale iraiu keņanuru, kabalba nanja kauwona, dadjurd kundjuņ namba kaņuņ wunja aua i daġu paņgawandjalu.

36 Kundjuņ, Abba, Iraia, darawa gole pindji:; cup wuna tjano:ngu; wunmanbu kunina, kari niau ne nannundju, O! nundju ne tjuņundju.

37 Keņgal, maņa kanbiri kulunu aņġanunġiri, Peter kundjuņanġa, Simon, ko:ru kulunu nununġiri? Wawu mu:n paņaņdjo:ndjiri tjaruņiau?

38 Mu:n maro:; dadjurd wuri: pinjirinuriri wunġundjue nuru; arkuma korega, arwiliria djima.

39 Njele keņanuru, dadjurd kundjuņ, nala-nala tjaue njele kulula.

40 Njele keņġunal, maņa kanbuna kulunu aņġanineri, arkumbula nima djenbeņuru kunineri; wa laiburu padinja nananġa workundjo:lba kubadjuņ.

41 Keņgal paļejau, kundjuņgori, Kulunu njidu weni, noiba njidu, gole wali, geġau kuņanġunal; wai, I:dj' inko:lu tjiriwin ingauwi:nu arworia ardori nanja.

42 Bari njidu, nariuri; wai, aua tjiriwin maņgo:wara wodjulu kaņuņ.

43 Maiirgi:rkum, wali kaluleri, keņgal Judas, iaruņ twelve, (aņnenņalja), nanja, aua nanja pelenġaraia kuldjuru a dia kudai, ardenaiuri dadjurd kaņa i daġu, wiri-wiri naria, mababaia i daġu.

44 Aua tjiriwin maņgo:nananġa umiimbaie kano:na, kundjuņiri, Aua inanġulbo:. aiakawali; iram, namululum iranuru.

45 Wuno:murum inġenġunal, maiirgi:rkum kaņmurkala, kundjiri, Rabbi, ko:lbo:na.

46 Ardori kaueramaņdanala, kaueramaņ.

47 O! iaruņ arka nanja ma aņġauwelġenjiri, kuldjuru ananġa ri: kaņan, inaiuri dadjurd kaņa inawodġieja ko:na, ini:um dur mo:na.

48 Jesu kandjo:lbaļa, kundjuņanġgori, Ko:ru ba njireņġunal lulun nara nanja kađjindia, kuldjuru a dia kudai laburd tjaranunma wunja?

49 Tjile-jile n̄an̄n̄uninanuriri dadjurdkarim manaiudba n̄anja n̄jin̄n̄uniingundaleri, njiri wa pañjirañurunja; mia wuna kunin̄aiena mili-mili ko:rug aṅṅamiēñu wunja.

50 Ardarawaia kaueriāndiwela, kubādaiila.

51 Algunja iṅruñ kaṃalando:na aua n̄anja, wobi dāda n̄ara womura inṅaṅnina, in̄amiari in̄anaḅbeka manma; laḅurd kaueraṃañ;

52 Wobi dāda n̄ara kaṃañṅi:la, in̄amiari kundaiila.

53 Jesu kaielwa kauerañurula inaiuri dadjurd k̄ara ṅuru; d̄jaruk kadbiēna aua n̄anja miriñu ardenaiuri dadjurd k̄aria a mababaia a wiri-wiri ṅaria.

54 Peter b̄owora kaṃalando:na, mamulba njini, maiarum maninja, inaiuri dadjurd k̄ara anaṅgam; at̄ṅ kauwoneri maḷani' ṅaria n̄anja, aua d̄araraṅa kundjuñiri kaḷaṅṅala genjiri wiṅnu.

55 Ardenaiuri dadjurd k̄aria, karwādeja ardarawawaia kuda, kub̄arkaṅjiro:na wunaṅṅd̄jaie Jesu wunja b̄ada inṅarwu wunja; wa maṅa puṅgarwi:nja.

56 Ardarawaia tjibareja kadaṅṅṅd̄jaiēnanaṅga, aṅṅaṅṅṅd̄jaiēna arge wurura wa panb̄adburkenja.

57 At̄ṅek̄aria karwelgenja, tjibareja kadaṅṅṅd̄jaiēnanaṅga, kub̄adjuñiri,

58 Nuru kerkañurula genjiri, Maṅa dadjurd k̄arim wondi maṅgauwi:na ardori n̄jiniṅge pitja maṅṅamandju, lew̄ara t̄jaruñuri n̄anja pitja wondi maṅo: maiakarim wondi maṅgauwi:ṅu ardori maṅamiadba.

59 Wurunaṅṅowu aṅṅaṅṅṅd̄jaiēna arge wurura wa panb̄adburkenja.

60 Inaiuri dadjurd k̄ara pulāga n̄anja kauwelgenja, Jesu burkai kaiḅbuna, kundjuñiri, N̄anaṅga aṅd̄ja aṅṅaṅṅṅd̄jaiēṅanu?

61 Aua kaṃuk ko:na, kari wa paṅgaio:lbenja. Njele inaiuri dadjurd k̄ara burkai kaiḅbuna, kundjuṅṅa, Ko:ru Christ ṅunun, Tjukul n̄ara ṅunṅungula?

62 Jesu kundjuñu, N̄aiu ṅaṅuñ; pitja maṅa irewu I:dj' in̄ko:lu at̄ṅ inṅaṅñuri wundjurulu worawerdum maninja, inṅeṅgaliri aṅṅuban n̄anja aṅd̄jo:l' k̄ari.

63 Inaiuri dadjurd k̄ara wobi anaṅga dalar kaṃañ, kundjiri, N̄ania miri adaṅṅṅd̄jaieja aṅṅaṅuñ kuriiri?

64 Djadi ṅuru kurañurula, ṅanaṅga ni: njidun? Ardarawaia wure kub̄adjuṅanaṅga imañ kunja.

65 At̄ṅek̄aria wunmanb̄ali tjipa kauero:na, imiñum womura marwuna, pau i kaueraṃañ, kub̄adjuṅanaṅga. Tjo:lba minje: maḷani' ṅaria kaueraṃañ dad kub̄adjuṅanaṅga arduna n̄jiniṅge.

66 W̄ali Peter waiuru inṅaṅnina maiarum maninja, n̄jeṅgal nd̄jaruñunja n̄jinawodjienja inaiuri dadjurd k̄ara anaṅṅañja;

67 Maṅa inṅo:na Peter kalguneri, kaṅindjaṅa, kundjiri, N̄undju kuda: Nazareth n̄ara, Jesu n̄anja, ṅunineri.

68 Aua kariina, kundjuñiri, N̄aiu wa laiburu paṅanin, wa puṅanenān ṅani kundjiiri; d̄ande keṅañuru maṅṅali' ṅari' ṅuru, geṅau puṅara jero:l kundjuñu.

69 N̄jinawodjienja maṅa ko:na wunmanb̄ali njele arka ma aṅṅauwelgenjiri kundjuṅanaṅgori, Indja iṅruñ arka n̄anja.

70 O! aua njele kariina. Wąli pąlejau njele arka ma ąngauwelgenjiri Peter kubądjunanąnga, Nidji ńunun ąrka nąnja, Galilee ńąra ńunńunńjiri.

71 O! Aua wunmanbąli djadi kundjunu, kanńujo:na, Wa laiburu pańaninnąnga i:dja indja irąnunbalundjiri.

72 Maiirgi:rkum tjilenda punąra jero:l kundjunu. Peter ni: kunńanurula ńala-ńala Jesu geńunąnga, Punąra tjilenda wąli wa jero:l punńen ńari, tjąrunjuri pitja ńunjariira. Wuno:murum ge ni: kanńurula, wola kundjunu.

15

1 Maiirgi:rkum mańanńunu ardenaiuri dadjurd kąria, mababaia nąnja, wiri-wiri ńaria kuda:, karwadeja ardarawaia, kubąrwadenu, Jesu murd kauerąmanń, kaueranńurula, Pilate kaueranino:lanąnga.

2 Pilate burkai kaiąbuna, Ko:ru ńunaiuru Jew arkanąnga? Aua kaiio:lbąla, kundjunąnga, Kundjaluir.

3 Ardenaiuri dadjurd kąria de kubąrwunanąnga darawa.

4 Pilate tjile burkai kaiąbuna, kundjunjiri, ńundju kari wa pandjio:lbąn? Wai, tjąrun ńanąnga wuna de ńunńumbąrwu?

5 O! Jesu tjile wa pańgaio:lbenja; gewunja Pilate rangari keńa.

6 Mańąria kurijau burąngai ingąmanńerida arka nąnja iarun bur ingąni:neri, aua ingadiauwuna.

7 Iąrun kńnina ingąrimiena Barabbas, murd ingąmiena arka nąnja bąri ąngaiąndiena, i:dja bąri ąngaiąndiena bąda ąnganbąrwuna.

8 Pelenńąraia pai kadina wunmanbąli burkai kaueriąbuna ge kađjiniu geńanńgoririda.

9 Pilate kandjo:lbąla, Burąngai imńamńjari kuri:ara Inaiuri Jew arkanąnga?

10 Gewunja laiburu kńnina muńur kunja ardenaiuri dadjurd kąria ingadino:la.

11 O! Ardenaiuri dadjurd kąria kanbądjuruńuro:na pelenńąraia, aua Barabbas burąngai ingąmanńąngori.

12 Pilate tjile kandjo:lbąla kundjunąńąngori, ńani ge kunenąnga irąnundim Inaiuri Jew Arkanąnga?

13 Arka njele jero:l kubądjun, Wongaia nąnja ande.

14 Pilate kundjunąńąngori, Anudja kunja, ńanąnga woru kundjunu? Djenbenńuru jero:l kubądjun, Wongaia nąnja ande.

15 Pilate korega kundjunu pelenńąraia jedji ąngano: wunja, Barabbas burąngai kąmanńanńąngori, Jesu kanino:la, wodpiliba ingaio:rala, wongaia wunja.

16 Małani' ńaria kaelwa kaueranńurula maiaru' ńuru Praetorium; małani' ńaria ardarawaia ai kanbąrwu.

17 Wobi tubudubulja tai kaueri:, imąrulja wonąndja ńara paio ingarwuna, tai kaueri:.

18 Wunmanbąli wulmai kubądjunanąnga, Imlarańaia Inaiuri Jew arkanąnga.

19 Imri: ńoiil kubądjunanąnga ki:lńgu ńjinińge, tjipa: kauero:na, lunńu-lunńudja kubądbąnanąnga.

20 Wuno: murum umbili ingadban, wobi tubudububulja bura: kaueraṃaṃaṃaṃaṃaṃa, wobi anaṃga mandjia tai kaueri:la. Kaielwa kaueraṃuru wongaia nanja ingarkande wunja.

21 Kaueraṃdu iaruṃ tjanai ingeṃeri, Simon Cyrene ṅara, Alexander a Rufus iranṅandu, ingeṃuru wunja wongaia mano: kaṃuru wunja.

22 Kaueraṃural ṭambium maninja Golgotha, ge jaṃa wali kaluieuṃ, Ṭambium paṃdu ṅarim.

23 Tjami kadinanaṃga wine luku-lukur kaṃa myrrh ṅanja, aua wa paṃgaṃenja.

24 Wongaia ṅanja kauerande, wobi anaṃgaia wolara kaueralgara, kubadjaṃbuneri arka wunja, ṅani aṃam kubadjuṃjiri.

25 Maṃaṃṅunu lewara kunina, wongaia ṅanja kaueraṃdeṃu.

26 Wiri-wiri de nari karan wiri-wiri kumbi:na, INAIURI JEW ARKANANAṃGA.

27 Aua ṅanja wongaia ṅanja lulun ṅarandu kaueraṃdeṃandu, iaṃkaṃa worawerdum maninja, iaṃkaṃa mamauim maninja.

28 Mili-mili ko: rug kaṃmiena, geṃiri, Aua dulu: kaṃuriena arworia nanja.

29 Arka tjanaj aṃgeṃeri jau kubadjuṃanaṃga, adbri: wona-wona kubadjuṃjiri, kubaluleri, A, ṅundju dadjuṃd kaṃim maṃdjaṃunmaṃdjuiri, lewara tjaruṃjuri wondi maṃdjaṃunbu,

30 Paṃmaṃdulbaie, wongai' i daṃu jeri bowal.

31 Ge kaṃdjinu ardenaiuri dadjuṃd kaṃia arge wurura umbili ingadban, wiri-wiri ṅaria kuda:, kubadjuṃ, Atjaṃekaṃia kan-munduibaṃa, aue wurura kaṃdjinba paṃgaṃmundulbaien.

32 Christ, Inaiuri Israel, jeri kauwenja weni wongai' i daṃu, arkanindj wunja, wa paṃkudjaran. Auandu wongaia ṅanja aua ṅanja ingandienandu jau kundjuṃanaṃgandu.

33 Njileṃṅarinja ṅjingeṃnina, wundugum maṃnina ṭambium mararawam maninja jaṃlaṃṅaru njini.

34 Jaṃlaṃṅarujau Jesu ṅala-ṅala daraiu jero:l kundjuṃu, Eloi, Eloi, lama sabachthani? Ge jaṃa wali kaluieuṃ, God ṅaiananaṃga, God ṅaiananaṃga, aṃudja kunja tjaṃdjaṃdiwela?

35 Atjaṃekaṃia ma aṃgauwelgeṃjiri, ṅuru aṃgaṃnina, kubadjuṃ, Wai, Elijah ai ko:jiri.

36 Iaruṃ tjaṃi kumaṃ, irgem maiawora kudam kaṃlabu kundjuṃu, ki:ṅgu ṅanja kuṃgaṃdeṃu, kaṃo:na djo: wunja, kundjuṃu, Kaṃinja, adjenindj Elijah ṅamba ingeṃgal jeri ingaiṃb wunja.

37 Jesu ṅala-ṅala daraiu jero:l kundjuṃu, iṃandj wudi keṃa.

38 Jarala dadjuṃd kaṃim manaiudba ṅanja dalar keṃa kaṃan i daṃu waiud' djini.

39 Wuno: murum centurion, maṃdjo:ri ingauwelgeṃjiri, maṃa ingo:na wurunaṃṅowu iṃandj wudi ingeṃa, kundjuṃu, Nidji i: dja indja God Inko:lu kaṃnina.

40 Woṃaia kuda: kadineri boṃwora kaueraṃindjaṃeri, arka ṅanja Mary Magdalena, Mary karananaṃgandinja James pidi:ndja a Joses, Salome kudanja;

41 Arka wuno: murum Galilee ṅanja inganeṃeri, ingadbalando:neri, ingadawodjuṃeri; woṃaia ardarawaia atjaṃekaṃia, aua ṅanja Jerusalem ṅuru pai aṃgaṃinal.

42 Kålekålem njinğanina, Wunamanjiau, ge jåka wåli lewåra kauurle Sabbath,

43 Kenḡunal Joseph Arimathea nara, kauadeja joimalåndja aua kuda: båndaiia God anaḡga kaḡañjiro:na; daḡangu daḡa kenanjuru Pilate nuru, kaḡiauwuna durgu Jesu.

44 Pilate raḡaḡari keḡa namba gole wuna debåra inḡeḡa; ai inḡo:neri centurion, burkai kaiåbuna, namba nañḡiaiu nana debåra inḡena.

45 Wuno:murum nuru inḡanjurula centurion nanja, durgu Joseph kaḡo:na.

46 Aua wobi daḡa nara kaḡuraḡ, jeri ingaiåbuna, wobi daḡa nara nanja murdba kaḡañ, kanderu kaḡmenma nanja, kaiug nanja duḡ maḡḡauwi:na; kaiug ruluba kuḡḡanjurula kaḡmenma maiamundum maninja.

47 Mary Magdalena a Mary Joses karanḡḡanja maḡa mo:nandu ma we inḡandiena.

16

1 Sabbath wundur kaḡinaiena, Mary Magdalena a Mary James karanḡḡanja a Salome arkaḡinaḡria kanbådburaḡ, aḡḡeḡal kunja, inḡadjam wunja.

2 Alinaḡari wundugum manma lewåra kauurle, kaḡmenma maḡḡadburkal, maḡañunja baḡi njinḡanina.

3 Arge wurura kubådjuniḡi, Aḡḡuja ruluba kuḡḡanjuruḡari kaiug kaḡmenma maiamundu' nanja?

4 Kaḡle aḡḡanuḡ, maḡa kanbaḡwu kaiug gole ruluba kaḡuriena; daraiu djenbenjuru kunina.

5 Kaḡmenma daḡa aḡḡeḡunal, alḡunja maḡa kauero:na worawer-dum maninja atå inḡañineri, wobi iroroi tai inḡañinaiena; raḡaḡari kariḡa.

6 Aua kundjunanḡori, Raḡaḡari pinjiriiri, Jesu Nazareth nara kaḡañañjiro:jiri, wongaia nanja inḡandiena; baḡi kaḡnina, nuru kauiåḡ; maranindj taḡmbium ma we inḡarkandenu.

7 Njiriuri, wurinanḡori inalalaia Peter kuda:, Njidbaḡḡale nuru kenanjuru Galilee nuru; ma pitja maḡa irewu, kaḡjiniu geḡanuri.

8 Daḡde kariḡanjuru, kanmenma i daḡu paḡja njininuri; gewunja djedjerawa naria, raḡaḡari njiniḡaienuri; kari wa puḡḡadji:njananḡorj, njinḡo: lḡunenjuri.

9 Wuno:murum baḡi inḡanina alinaḡari lewåra kauurle, Mary Magdalena nañḡurlenja maḡa kauwi:nananḡa, njinḡe i daḡj agulaia aḡḡalja wai aḡgaiåbunananḡa.

10 Nanḡa njenanjuru, arka aua nanja aḡḡañineri kundjunanḡori, inḡademaleri, wola:wuri aḡḡañineri.

11 Arge, wuno:murum nuru aḡḡanina aua iedjer inḡañinaiena, mara inḡauwi:nananḡa, kubarkudjarala.

12 Wuna pale dji:nuru maḡa kauwi:nananḡandu, wudawa inḡeḡandiri, bundul' kuru.

13 Auandu kenanjurandu, atåkekaḡria kundjunanḡoriandu; arka kaueraḡudjaralandu.

¹⁴ Pálejau mara kauwi:nanangori eleven, (anņennalja), arge wurura, atja angauwoneri mindjal kunja, jau kangaurula arge karkudjarala, argulum burudum, anganbarkudjarala męra ingarwuna palejau bęri inganina.

¹⁵ Kundjuņanangori, Njidjurli bandaia daraiu ņuru, walaņu-wunia wurinangori ardarawaia wondi angauwi:naia.

¹⁶ Aua wa pangauudjaran ņari, baptize inganiņaiena, pitja emundulbaie; aua ingauudjura pitja wure ewi:.

¹⁷ Wuna umiimbaie pitja paramalando: arge wa pungarkudjaran; ņaņumba naņa agulaia pitja wai anbęro:, anbula inunali njininge pitja paralu;

¹⁸ Pamalinja pitja tjarawad anbaram, debad kari ņamba djo: anęęa wa bada panbęrwun; adbaramareja ardo:ri pitja anbaramandana, arge adbulugu pitja araniņaiie.

¹⁹ Gejau Inaiuri Jesu, pale kalulanangori, andjo:l kuru kaņuriena, God worawerdum maninja atja kauwona.

²⁰ Arka kariņanuru, maiagekarim maninja ardi:um kubaluleri, Inaiuri arka naņa ņuna kanineri, ņala-ņala birem-bire kuņgandjuna umiimbaie njininge kamalando:neri. Amen.

WULLUNNU-WUNIA LUKE NUNYA

PERTH, W.A. BRITISH AND FOREIGN BIBLE SOCIETY 1943.

Scheme of Phonetic Transcription as drawn up by Adelaide University Committee for Australian languages:

VOWELS:

: indicates long vowel

a as in father

ɔ̣ as in cat

ɔ̣ as u in cut

e as in red

i as in fit, ravine

o as in dot,

o: as in law

ɔ̣ as in bone

u as in full, rule

DIPHTHONGS:

ai as in aisle

au as ow in cow

ei as in rein

oi as in boil

CONSONANTS:

as in English, except j which has the value of English consonantal y, as German ja.

ŋ the nasal ng as in sing.

¹ Gewunja ardarawaia ardo:ri nɔ̣nja kauera-ɔ̣maŋ wiri-wiri wunja bɔ̣re-bɔ̣re ge ɔ̣ri nɔ̣nja wa pinjerkudjarɔ̣n nɔ̣ri,

² Kɔ̣djinu ɔ̣nɔ̣mbɔ̣dino:la wundjanuru i dɔ̣gu ɔ̣dɔ̣nɔ̣djaie arkunina nɔ̣la-nɔ̣la njerkundjunu,

³ Wunia mɔ̣ra kumbinara nɔ̣iu kuda:, wunbir-iau darawa kunɔ̣malando:na, namululum tɔ̣dɔ̣man-ma wiri-wiri nɔ̣nɔ̣ndjunu, Theophile nɔ̣nia,

⁴ Laiburu nɔ̣nɔ̣nunɔ̣n nidji nɔ̣la-nɔ̣la wunja nɔ̣nɔ̣niingundiena.

⁵ Kɔ̣nina Herod inaiurijau Judaea nɔ̣ra iɔ̣ruŋ dadjurd-nɔ̣ra inɔ̣mba Zacharias, Abijah nɔ̣ra, maŋ-gɔ̣nɔ̣nɔ̣nja Aaron pɔ̣mɔ̣marɔ̣nɔ̣gaia nɔ̣rinja, nɔ̣nɔ̣mba Elizabeth.

⁶ Mirinandu inia kɔ̣ninandu maŋnɔ̣le God, keŋ-andiri nɔ̣la-nɔ̣la God anɔ̣nɔ̣ga darawa nɔ̣nja iwork-andu nuru-nuru.

⁷ Wonɔ̣lɔ̣n ino:randu, gewunja Elizabeth nɔ̣nɔ̣gundinja njinina, mirinandu mababandu.

⁸ Ge kuniɔ̣aena, wɔ̣li aua dadjurd nɔ̣ri geŋ-eri inaruba nɔ̣nja maŋnɔ̣le God,

⁹ Kɔ̣djinu dadjurd-nɔ̣ra geŋirida, aua nɔ̣nja kumbana nuru inɔ̣nim duru kɔ̣mɔ̣nji: wunja wuno:murum inɔ̣neŋa nuru dadjurd-kɔ̣rim nuru Inaiuri anɔ̣nɔ̣gam,

¹⁰ Pelenɔ̣garaia ardarawaia worumbaia dadjurd kubɔ̣djuniri dɔ̣nde inɔ̣nimiaiu.

¹¹ Mɔ̣ra kauwi:nananga wɔ̣lɔ̣nɔ̣ra Inaiuri anɔ̣nɔ̣ga, kaelgenjiri worawerdum maninja altar inɔ̣ni' nɔ̣rim.

¹² Wuno:murum mɔ̣ra inɔ̣go:na Zacharias ko:lgunɔ̣la, luren kumaŋ.

13 Walaŋnara kundjuŋananga, Punjungulgunejiri, Zacharias, gewunja nad indjaŋunmaŋ nuru kuŋgaŋuriena, maŋganja Elizabeth ibananga pitja bari ejaŋdanu, inumba pitja tjerim John.

14 Pitja tjukul indjanana, jedji ŋunjoŋa, ardarawaia pitja tjukul ewuranana kuli:n ingalelwona.

15 Gewunja aua pitja inaiuri enu maŋŋale Inaiuri; wine, djo: ŋari wundjilwora kaŋjinba djo: paŋgeŋan, pitja kaŋlabu eni: Inandj Maŋaia naŋja karananŋanja njaŋulum i dagam.

16 Ardarawaia aŋgo:lo:lia Israel pitja wolai aŋjiab Inaiuri God arkananŋa ŋuru.

17 Aua pitja ejeŋuru imiŋum maŋŋale inandj naŋja, iurulba naŋja Elijah ananŋa, wolai wunja arkau i raria arkananŋa woŋalalaŋuja ŋuru, arka wa ŋuru paueraŋurun ŋaria ardi:u'ŋari nuru tjaŋaŋuria arkananŋa ŋuru, brar kunja worumba ardamanja aŋganuŋananga Inaiuri.

18 Zacharias kundjuŋananga walaŋnara, Naŋrunanŋowu wuna pitja laiburu ŋenu? Gewunja ŋaiu maba ŋanuŋ, maŋganja mabaŋja.

19 Walaŋnara kai:lbala kundjuŋananga, Naiu Gabriel ŋanuŋ, naŋnambalgeŋu imanŋalenuru God, naŋnaŋawienal naŋnulumu wunja walaŋu wunia wuna naŋgaŋuraldu wunja;

20 Wai, ŋundjamugu pitja ŋunjaŋu, kaŋjinba pindjalun lewara njini wuna kaŋinaienu, gewunja ŋala-ŋala naiananŋa kundjaŋudjaralara, wuna pitja korug naŋmie tjaŋamiau.

21 Peleŋgaraia kaueranaleri Zacharias, raŋ gaŋi kariŋa aua maranu dadjurdkarim maninja inganineri.

22 Wuno: murum ba ingeŋunal kaŋjinba puŋgalunjananŋori, maŋa kauero:na aua maŋa aŋgo:na ardidjeja, dadjurdkarim maninja; aua marali mo:nananŋori, iamidj atja kaŋineri.

23 Ge kunjaiena, wuno: murum ko: rug kaŋmiena geŋau aua geŋiri, keŋaŋuru maiarum ananŋa' ŋuru.

24 Paŋe wuna Elizabeth maŋgananŋanja maŋduwanja njinina, njinge ŋundju-ŋundju njindjalgiena kunjila inŋalja, kundjuŋiri,

25 Wunmaŋgowu Inaiuri kundjuŋara wuno: murum naŋnundjaŋa edbrai naiananŋa kundjaŋunara wunja i:dja naŋja.

26 Kunjila iakarajau walaŋnara Gabriel kaŋnaŋawiena God idagu malaiinde' ŋuru Galilee naŋja manumba Nazareth,

27 Njimbaridja naŋja tjaien njingaŋinaiena i:dja naŋja inumba Joseph, David ŋara, njinge njimbaridja naŋnumba Mary.

28 Naŋgamurkalal kundjuŋu, Njimlaraŋaiena, tjukul naŋinja, Inaiuri ŋundju naŋja kaŋnuŋ.

29 Naŋa-ŋala ge naŋja ilala njinina, njiniakamanma kundjuŋu, Naŋanŋa wulmai wuna?

30 Walaŋ-ŋara kundjuŋananga, Punjungulgunejiri, Mary, gewunja God tjukul ŋunanala.

31 Wai, maŋduwa pitja ŋunjaŋu, ibo:lidj pitja kuli:n indjo:, inumba pitja tjerim Jesu.

32 Pitja inaiuri enu, pitja erimie Karaŋ-ŋara mandj Inko:lu, Inaiuri God pitja eno: imala' karim David iranana ananŋam.

33 Aua pitja inaiuri enu Jacob ŋaria naŋja kaŋjinma, baŋdaia ananŋa kaŋjinba kui puŋganinaien.

³⁴ Mary kundjunananga walan-nara, Naranangowu wuna pitja njanu, gewunja i:dja wa laiburu pananin-nanga?

³⁵ Walan-nara njindjo:lbala, kundjunananga, Inandj Mamaia pitja bud nunjo:, wundjurulu Karan-nara mandj ananga pitja djedba mewandjunu; gewunja kuda: aua mamaia nara ingelelwa nundju nanja pitja erimie God Inko:lu.

³⁶ Wai, Elizabeth nawanja nundjananga kuda: ibananga manduwa njinun, mabanja njingnun, weni pula: jau nanga nanja njanngarimiena njanngundinja.

³⁷ Gewunja nala-nala kari God ananga wundjurulu wuno:ra kadjinba punganin.

³⁸ Mary kundjunu, Wai, njinawodjienja Inai-uri ananganja; niai nanja kuninja nala-nala nundjananga nanja. Gejau walan-nara njindjandiwela.

³⁹ Gejau Mary bari njinina njimurkala nuru kurorandu nuru mairgi:rkum malaiindem Juda nuru.

⁴⁰ Maiaru' nuru dara njena Zacharias anangam, wulmai kundjunananga Elizabeth.

⁴¹ Ge kuninaiena, wuno:murum Elizabeth nuru njinganurula wulmai Mary gejunanga, ianda manduwanja nangananga djuwad kanina, Elizabeth kalabu njini:na Inandj Mamaia nanja.

⁴² Nanga jero:l kundjunu, nala-nala daraiu njininge kulula, Nundju tjukul narinja wonaia nanja, tjukul nara kurab nundju manduwa.

⁴³ Naru wuna niai nanja, karananganja Inaiuri nainananga nanngumurkala?

⁴⁴ Gewunja, wai, ge-i-di-dagu, nala-nala wulmai nundjananga nani:um maninja kani:na, ianda niai manduwa djuwad kanina tjukul wunja.

⁴⁵ Tjukul narinja nanga wa panganjudjarenja, gewunja pitja ko:rug njamie kaluinananga Inaiuri nanja.

⁴⁶ Mary kundjunu,

Nanuma Inaiuri inaiur' Kanandju,

⁴⁷ Nanandj tjukul kaninaieu God niai karemada nanja;

⁴⁸ Gewunja aua njinindjana njimbaldjinja njinawodjienja ananganja;

Gewunja wai, pale nanja worumba ardarawaia niai tjukul narinja pitja nanbararim;

⁴⁹ Gewunja iurulba nara wunaiuru kundju-nara;

Mama:injumba.

⁵⁰ Wundjeriwie ananga kunun worumba nanja worumba njini arka ingarkugunuleri.

⁵¹ Wundjurulu alum njiningem kanmiimbuna; Papa: naria tjauala: kandjandala ni: wunja ardi:um maninja.

⁵² Ardjilwora adbalkarim i dagam wai kandjabuna,

Arwalnaia brai kanji:la.

⁵³ Baia naria barui kano:na ardinia njiningeja; Tjiniria ardo:no:reja kanjanawuna.

⁵⁴ Inawodjieja Israel kanawodjana, Wundjeriwie ananga ni: kanurula,

⁵⁵ (Kadjinu kalulanangori iraraia narkanangaia)

Abraham aṅgo:lo:lia kuda: kaḍjinma.

⁵⁶ Mary njaṅga naṅja atja njinina kunjila iḍrunuri, djo:li njininal maiarum njaṅganajaṅgam.

⁵⁷ Gejau Elizabeth naṅja ko:rug kumiena kuli:n kunja; ibanaṅ bari kaiandala.

⁵⁸ Njinge wururia ṅawawaia kuda: nuru kadina Inaiuri wundjeri-wie wunaiuru kundjujanaṅga; tjukul kadina njaṅga naṅja.

⁵⁹ Ge kuniṅaiena, pale lewara wunṅalu, karingunal ianda dur kunja, ingadimenja Zacharias iranajaṅga ingaṅumbura.

⁶⁰ Karanaṅgaṅja kandjo:lbala kundjuṅu, Kari; pitja erimie John.

⁶¹ Kubadjunananga, I:dja kah nawawaia nanja wa pangarimien inumba wuna.

⁶² Irananga nunuin kadinananga narunangowu ingarim.

⁶³ Aua burkai kandjabuna mili-mili wunja, wiri-wiri kundjunu, Inumba John. Ardarawaia rangari karina.

⁶⁴ Maiirgi:rkum iamundu paḅkar kumiena, anbulu, kululu, God ko:do:dala.

⁶⁵ Arge wururia karkulgunena, kurorandu darawa Judaea nanja nala-nala wuna darawa njauul-njauul kuniaiena.

⁶⁶ Ardarawaia nuru karkanurulaia kubadban ardi:um maninja, kubadjuniri, Anudja kara ianda indja pitja enu? Gewunja Inaiuri ino:ri aua nanja kunina.

⁶⁷ Irananga Zacharias kalabu kani:na Inandj Mamaia nanja, tjo:lba kundjunu, kundjuniri,

⁶⁸ Tjukul nara Inaiuri God Israel ananga; Gewunja mia kanmurkalal worumba anangaia, burangai kandjabuna,

⁶⁹ Tjirimbirinja umundulbaie narinj a bari njindjandalanari Inko:lu David naria nanja.

⁷⁰ (Kadjinu kalulu ardjamundu nanja tjo:lbadaia mamaia ardindiria anangaia.)

⁷¹ Umundulbaie ardauurgundj narkananga nanja, ardo:ri nanja ardarawaia narkubarkundjuru;

⁷² Wundjeriwie kandju wunja iraraia narkananga nanja, Ni: kanuru wunja tjauaien mama: ananga;

⁷³ Tjauaien genunanga iraraia narkananga Abraham,

⁷⁴ Narkuno: wunja, ardauurgundj ardo:ri nanja nadbundulbaienu, Luren kari arkunawod jenja,

⁷⁵ Mama: naṅja, tjaḍaṅuru naṅja, imanaṅale ṅuru ṅadjedjera ṅarkununa.

⁷⁶ Jau, ṅundju, ianda, pitja ṅunjerimie tjo:lbada Karaṅ-ṅara mandj anajaṅga; Gewunja pitja ṅunjeju Inaiuri iminim imanaṅale ṅuru tjuwaja anangaia brar kunja;

⁷⁷ Worumba anangaia laiburu andjano: wunja' umundulbaie Umaṅa arkanajaṅga wai kunja,

⁷⁸ Wundjeriwie God ṅarkanajaṅga wunja,

Wuna naṅja purajaṅgunu karaṅ alp kajmjenjungalgaṅari,

⁷⁹ Lei aṅgo: wunja arge wundugum maninja atja aṅgaṅniri, djedba debara ṅari naṅja;

ṅadjerdu kaielguruṅgu wunja kalumba jamulili ṅara ṅuru.

⁸⁰ Iğand a kauwongenja, iğandj birem-bire kañinaiena, bundul' dañja kanineri gejaw njini iğgamiimbienanğgori Israel.

2

¹ Gejaw kuniñaiena, ñala-ñala Caesar Augustus anğga kunjañjuru bañdaia daraiu wiri-wiri kumbi:nja.

² Wuna wiri-wiri kauurle kunina Cyrenius inaiuri iğganma Syria nañja.

³ Ardarawaia kariñanğuru wiri-wiri ağgauwi:ñu wunja, iğrundjaruñ malaiindem anğga' ñuru.

⁴ Joseph kuda: pai kañina Galilee ałp malaiindem Nazareth ałp Judaea ñuru malaiindem David ñari' ñuru mañğarimienju Bethlehem, gewunja David ñara aua madeja,

⁵ Wiri-wiri iğgauwi:ñu Mary mañğağağağanja nañja, mañduwa: njiğganineri.

⁶ Ge kuniñaiena, wałi ma iğganinandu, ko:rug kumiena nañga kuli:n kunja,

⁷ Baři kaiğandala ibanğñ iwulga, wobi murd kañanğ, kandenju buluman maia ñarim maninja, gewunja balaium maui maiarum maninja auandu wunja.

⁸ Gejaw kukundja ñaria kadina tañbium ma nañja, duiba kariñeri, wiri-ñaria kanbađidjañeri wulo:lum.

⁹ Wałan-ñara Inaiuri amağga kauwelgenja arkañanğedba, pałemba Inaiuri anğga wo:ri kanbuneri, djenbenjuru karkulguneri.

¹⁰ Wałan-ñara kundjuñanğgori, Pinjirgulgunejiri, gewunja wai, wałanu wunia kuñanğuralduri, tjukul ñari djenbenjuru, worumbaia ardarawaia pitja njanunğgori.

¹¹ Gewunja njiri nañja weni kuli:n kauwona Kařemada, aiakawałi Christ Inaiuri, malaiindem David ñarim maninja.

¹² Wuna umiimbaienuri, iğnda pitja mařa irewu wobi nañja murd iğganienju, buluman maia ñarim maninja iğgandienu.

¹³ Maiirgi:rkum wałan-ñara nañja kadina pełeğğaraia małani' ñaria ađdjo:l' kařia, God kauero:do:daleri, kubadjuñjiri,

¹⁴ Pałemba God nañja karanğ nañja, kabalba nañja jañmulili ñari, i:dja wunianğgori.

¹⁵ Ge kuniñaiena, wuno:murum wałan-ñaria ağanbađđandiwela ađdjo:l' kuru, kukundja ñaria kubalula arge wururu, Bethlehem ko:ru madburka, worenindj wuna ko:rug kañmienju, wuna Inaiuri laiburu ñarkunğandjuna.

¹⁶ Pałja mañinał, Mary mařa njimbarwuna a Joseph a lañda we iğgauwoneri buluman maia ñarim maninja.

¹⁷ Wuno:murum mařa karwuna laiburu kanbarkañdjuna ñala-ñala wunja kaluienanğgori iğnda indja wunja.

¹⁸ Ardarawaia ñuru ağganina ranğari kariña ge kaluienanğgori kukundja ñaria nañja.

¹⁹ Mary ñala-ñala wuna darawa kuñanğurula, ni: kuñanğurula njini:um maninja.

²⁰ Gejaw kukundja ñaria djo:li kadina, pałemba ñara iğgarkandjuna God, iğgarko:do:dala darawa wunja ñuru ağganina, mařa karwuna, kađjiniu kaluienanğgori.

42 Wuno:murum aua wii:la inganina, pai kaninandu manjari gejandirida;

43 Wuno:murum ko:rug kamanandu, wali djo:li inganinalgandu, Jesu wii:la pale atja kanineri Jerusalem maninja; inenaiurgandu wa laiburu panjanjandu.

44 Aua pelengaraia pulagori nanja njali kundjunandu, tjaruniau kenjanurandu kalumba nanja, kanjanjiro:nandu arge wurura nanja a laiburua nanja.

45 Wa mara panggo:njandu nari, djo:li kaninalgandu Jerusalem, inganjanjiro:wandu.

46 Ge kuniainena, pale lewara tjarunuri, mara ko:nandu dadjurdkarim maninja, atja inganineri pulagori adiingundieja nanja, njuru anjanuruleri, burkaiba anjaiabuneri.

47 Rangari karina ardarawaia njuru ingarkanjuruleri aua ini:u' nari angaio:lbala.

48 Wuno:murum mara ingo:nandu rangari kenandu, karananganja kundjunananga, Ibaia, anudjakunja wurunangowu kundji:nunjarendu? Wai, iro:lidj naju kuda: nunbarkanjiro:nandiri pakul adinanandiri.

49 Aua kundjunanangandu, Anudjakunja tjaranjanjiro:nandiri? Wawu laiburu pinjidinjandiri naju panjanin Iraia najiananga nari?

50 Auandu wa punganenenjandu narunangowu gejunangandu.

51 Jeri kauwona auandu nanja, Nazareth mamurkalal; njuru kanjurulandiri; karananganja nala-nala wuna darawa njini:um maninja kunjanuruleri.

52 Jesu kauwongenjanuriri ini:u' nara, inanaba nanja, jedji karwonananga God, i:dja kuda.

3

1 Tiberias Caesar inaiuri-jau, Pontius Pilate inaiuri Judaea nanja, Herod inaiuri Galilee nanja, Philip nawananga inaiuri Iturea, tambium Trachonitis nanja, Lysanias inaiuri Abilene nanja,

2 Annas a Caiaphas inaiurgandu dadjurdnjarandu, nala-nala God ananga kunjangunaldaga John Zacharias inko:lu bundul' danja.

3 Aua mamurkalal tambium mararawum wo:ri mo:neri Jordan, ardi:um kululeri baptism kulunan kunja, umara wai wunja;

4 Kadjinu wiri-wiri kauwi:nu mili-mili nanja nala-nala Isaiiah tjo:lbada ananga, Nala-nala iaru jero:l gejiri bundul' danja, Brar wurunuru kalumba Inaiuri ananga, Tjuwalja anangaia tjadanjuru arandjunuru;

5 Manjuraim mararawum kalabu pitja meninaie,

Talamban, kurandu darawa, waiuru pitja njaninaie;

Wunkoli-koli tjadanjuru pitja njanu, Arkwiangaia kalumba wongalalum pitja aranu,

6 Arwiliria ardarawaia umundulbaie God ananga pitja mara paro:.

7 Gewunja kundjunanangori pelengaraia ingadburkalal baptize an Gandju:nu wunja aua nanja, Njiri kauaulaia kuanja naria, anguja njiniingundala wuraraiu wundji:la kengal?

8 Gewunja b̄ari iraīanda kurab kulunan inia wunja; wa piriiri njirge wurura n̄anja, Ari kudai Abraham irai; kuñenuri God gole bari puñgaianda kaiug wuna n̄anja won̄alalan̄uja Abraham wunja.

9 Weni ñadjura kandien̄u ñuwonu wondudba n̄anja; gewunja ñuwonu darawa kurab inia wa b̄ari puñgaiand̄an ñari, dur kumbi:ñu, wia' n̄anja kundj̄abienu.

10 Gejau pelen̄garaia burkai kauerīabuna, kub̄adjun̄jiri, Nani kundjedju?

11 Aua kandjo:lb̄ala, kundjun̄an̄ngori, Aua wobi iarun̄andu kudai, kaño:nja aua ino:ra, aua mañari kudai kađjinu kundji:nja.

12 Kaiug-ñaria kuda: kaueramurkalal baptize aṅgandjui:ñu wunja, arge kub̄adjun̄an̄nga, Iniingundeja, ñani kunjedju?

13 Aua kundjun̄an̄ngori, Puramureri tjilenda njiri wunja wiri-wiri kauwi:ñu.

14 Malani' ñaria kuda: burkai kauerīabuna, kub̄adjun̄jiri, Ari kuda: ñani kunjedju? Aua kundjun̄an̄ngori, I:dja kari kwiar pariiri, b̄are paranuriri, lañugu njirkan̄anga jedji njirwa.

15 Worumb̄aia ardarawaia ingadanaleri, ardi:aka man ma ni: aṅganineri John wunja, ñamba aua Christ inganun̄;

16 John kandjo:lb̄ala, kundjun̄an̄ngori ardarawaia, Ñaiu ko:ru baptize njinji: agu njininge; O! ken̄gal iṅrun̄ ii:lwora man daḡa ñaiu n̄anja, ñaniowu ñanun̄amiri burangai inan̄juma irkaḷja ierdu ñara an̄anga; aua pitja baptize njinji: In̄andj Māmaia n̄anja, wria' n̄anja.

17 Mañdju' ñara an̄anga ino:ri n̄anja, maiañarim an̄ngam pitja rargarim djenbenuru mewandju, wheat pitja djaruk ema maiarum maninja, bululuk pitja wori nje wia' n̄anja kađjinba puñgamaren ñari.

18 Wuniingundie darawa tj̄akek̄ari kululan̄ngori w̄alañu-wunia i:dja n̄anja.

19 O! Herod inaiuri, inḡamaiāmbiena aua n̄anja Herodias wunja ñawan̄anga mañgan̄ngan̄ja, dara wunja Herod worn kandjuneri,

20 Wuna kuda: kunganden̄u darawa n̄anja, bur ki:la John burkarim maninja.

21 Ge kunina wuno:murum i:dja ardarawaia baptize aṅgan̄iaiena, Jesu kuda: baptize inḡan̄iaiena, dadjurd gen̄jiri, aṅdjo:lu paḷkaḷ kumiena,

22 Jeri kauwonal In̄andj Mamaia in̄an̄ba kuluko:ka kađjindja aua nanja, ñala-ñala andjo:l'di daḡu kun̄an̄gunal, Ñaiu ñun̄ngungu:la, ñedura ñan̄undjunu, tjukul ñunana.

23 Jesu ñundju-ñundju punun̄gula kañineri, ñali kun̄iaiena Joseph in̄ko:lu, Heli in̄ko:lu,

24 Math at in̄ko:lu, Levi in̄ko:lu, Melchi in̄ko:lu, Janna in̄ko:lu, Joseph in̄ko:lu,

25 Mattathias in̄ko:lu, Amos in̄ko:lu, Naum in̄ko:lu, Esli in̄ko:lu, Naggai in̄ko:lu,

26 Maath in̄ko:lu, Mattathias in̄ko:lu, Semein in̄ko:lu, Josech in̄ko:lu, Joda in̄ko:lu,

27 Joanan in̄ko:lu, Rhesa in̄ko:lu, Zerubbabel in̄ko:lu, Shealtiel in̄ko:lu, Neri in̄ko:lu,

28 Melchi in̄ko:lu, Addi in̄ko:lu, Cosam in̄ko:lu, Elmadam in̄ko:lu, Er in̄ko:lu,

29 Jesus inko:lu, Eliezer inko:lu, Jorim inko:lu, Matthat inko:lu, Levi inko:lu,

30 Symeon inko:lu, Judas inko:lu, Joseph inko:lu, Jonam inko:lu, Eliakim inko:lu,

31 Melea inko:lu, Menna inko:lu, Mattatha inko:lu, Nathan inko:lu, David inko:lu,

32 Jesse inko:lu, Obed inko:lu, Boaz inko:lu, Salmon inko:lu, Nahshon inko:lu,

33 Amminadab inko:lu, Arni inko:lu, Hezron inko:lu, Perez inko:lu, Judah inko:lu.

34 Jacob inko:lu, Isaac inko:lu, Abraham inko:lu, Terah inko:lu, Nahor inko:lu,

35 Serug inko:lu, Reu inko:lu, Peleg inko:lu, Eber inko:lu, Shelah inko:lu,

36 Cainan inko:lu, Arphazad inko:lu, Shem inko:lu, Noah inko:lu, Lamech inko:lu,

37 Methuselah inko:lu, Enoch inko:lu, Jared inko:lu, Mahalaleel inko:lu, Cainan inko:lu,

38 Enos inko:lu, Seth inko:lu, Adam inko:lu, God inko:lu.

4

1 Jesu kaḷabu inḡaninaiena Inandj Mamaia nanja, djo:li kanina Jordan alp, kaielgurunḡi:na Inandj nanja bundul' kuru.

2 Lewara forty (da:ra) ko:ndju:na agula nanja. Gejau kari wa mindjal punḡenjiri; wuno:murum gejau ko:rug kamaiena, baia ko:na.

3 Agula kundjuḡanḡa, Nundju ḡamba God ḡunḡungula, kaiug wuna minḡanḡa ge njini maḡari nḡanu.

4 Jesu kaio:lbala, Wiri-wiri kumbi:ḡu, I:dja iedjer pitja wa paḡanin maḡari njininge ekamandj, O! ḡala-ḡala God anḡa darawa njininge.

5 Pai kanurula, kḡmiimbuna ḡambium mararawam baḡdaia nanja nḡa-nḡa.

6 Agula kundjuḡanḡa, Pitja ḡunjano: wundjurulu wuna dara, paḡlemba kaḡanḡam, gewunja kunauwi:nara, aua lai nanḡumbunanḡa kaḡano:;

7 Gewunja ḡundju ḡamba lungudja ḡunḡunḡara, darawa ḡundjanḡa pitja nḡanu.

8 Jesu kaio:lbala kundjuḡanḡa, Wiri-wiri kumbi:ḡu, Lungudja baḡnanḡa Inaiuri God ḡundjanḡa, auekamandj inawodju.

9 Kanurulal Jerusale' ḡuru, kauwelgendjuna maḡari nanja dadjur-dkarim maninja, kundjuḡanḡa, Nundju ḡamba God ḡunḡungula, ḡunge ḡundju-ḡundju wai paiḡbie ḡuru-i-dḡu;

10 Gewunja wiri-wiri kumbi:ḡu, Waḡannḡaria anḡaia pitja nḡanḡori ḡundju wunja, ḡunbaḡanindj wunja,

11 Ardo:ri nanja ḡunbaḡanuru, madji ḡundjerdu kaiugu nanja duk punḡam.

12 Jesu kaio:lbala kundjuḡanḡa, Kuluiḡu, Paḡdjo:ndjuiri God Inaiuri ḡundj anḡa.

13 Agula, wuno:murum dara wunḡundjuie ko:rug kaḡan, wali kaiḡdiwela.

14 Jesu djo:li kənina Inandj iurulba nənja Galilee nənja: djo:jan kunjananuru aua wunja təmbium mararawam wo:ri mo:neri.

15 Kaniingundala dadjurd-kərim maninja arkanəngam, ko:lbo:wi:na ardarawaia nənja.

16 Nazareth mamurkala ma daldja ingauwi:na, kədjinu genirida, Wunaiurujau dərə keņanuru dadjurd-kərim maninja, kauwelgenja ka:lu wunja mili-mili nənja.

17 Kəno:wi manənga mili-mili tjo:lbađa Isaiah anənga, mili-mili palkar kəmaņ, inarub mərə mo:na ma wiri-wiri kauwi:na,

18 Inandj Inaiuri anənga nəiu nənja, Gewunja nəndja:mala wəlanu-wunia ardjeja ardi:um nənjulunəngori wunja; Nənanawuna ardi:um nənjulunəngori burəngai bur əngəniri, Arkumbambulidjia kəle mənjarwu wunja, Kubən-kubən nəri burəngai ənənnuma wunja,

19 Ardi:um nənjululu wunja wunia Inaiuri anənga.

20 Mili-mili tjilibid kəmaņ, i:dja kəno:na, atjə kauwona; arkumbula ardarawaia dadjurd-kərim maninja kuni:nidjauwi:nanənga.

21 Wun-man-bəli kundjunəngori, Weni ko:rug kumienu wiri-wiri wuna njidi:um maninja.

22 Ardarawaia kadənədjaienanənga, rəngəri kariņa nala-nala wunia nəri keņunal iamundu i dəgu, kubədjun, Wawu indja Joseph inko:lu?

23 Aua kundjunəngori, Nidji pitja wureluara, bəre-bəre wuna, Bənməndja, nundju-nundju pəmurdui:; ge nuru arkunina kənina Capernaum maninja, nuru kuda: dju kəlguwam nundjanəngan maninja.

24 Aua kundjunu, Nidji kuņenuri, tjo:lbađa kari wa pəngəmien kəlguwam anəngam maninja.

25 O! Nidji kuņenuri, Ndjo:ro:rinja njindarawanja njiladinja Elijahau Israel nənja, wuno: murum andjo:lu bur kənina tjaudbajau maiarunurim, kunjila innəlja, moro:do:d njinina djenbenuru bəndaia daraiu nənja;

26 Elijah wa pəngənawienja ardari' nənja, O! Sarepta nənja ekama, Sidon nənja, wənainja ndjo:rinja nənja.

27 Leper nəri ardarawaia kadina Israel nənja Elisha tjo:lbađajau, atjarunju wa panbuduwi:nja, Naaman Syria nərə ekamandj.

28 Ardarawaia ardji:la kauerəmaņ dadjurdkərim maninja, wuno:murum wuna nuru ənəngina.

29 Bari kadina, wai kaueriəbuna malaiindem dənde nuru, kaueriel-gurungula wo:nəngəli tələmbən nuru ma maliindem arkanəngam wondi mangauwi:na, wai ingadjab wunja imri: nuru.

30 O! aua bulumən keņa arka nənja, keņanuru.

31 Jeri kauwonal Capernaum nənja, malaiindem Galilee nənja. Kaniingundaleri Wunaiurujau;

32 Rəngəri kariņa wuniingundie nənja, gewunja nala-nala anənga wundjurul' kari kunina.

33 Dadjurd-kərim maninja i:dja kənina inandj agula inuru kudai, jero:l kundjunu, nala-nala daraiu,

34 Ai! nani kunjedjunu, nundju Jesu Nazareth nara? Nunjanungal andjanunmandju wunja? Laiburu nanunanu nundj' anguja, Mamaia God ananga.

35 Jesu kamaiambuna, kundjunjiri, Kamuk bowi:, ba bengaldaga. Agula ingaiabuna pulaga nanja, be kengunaldaga, wa mareja punggamenja-nanga.

36 Rangari kunjangunaldagori ardarawaia, arge wurura kubaluleri kubadjunjiri, Anudja nala-nala wuna? gewunja wunaiuru nanja, wundjurul' danja, arkandj arduria kundjunagori, arka ba karingal.

37 Djo:jan aua wunja kunjajanuru tambium mararawa' nuru wo:ri mo:neri.

38 Bari kanina dadjurd-karim i dagam, dara kejanuru maiaru' nuru Simon anangam. Simon kurumangananja ladja djenbenuru kundjunjiri; burkai kaueriabuna nanga wunja.

39 Njindjanala, ladja kumaiambuna, wuna njindjandiwela; mai-irgi:rkm bari njinina, kanawodjana.

40 Wuno:murum maranuja nangawoneri, ardarawaia adbaramareja kudai, mareja dji:dji: naria, kanbadawungulaldaga; ardarawaia iaru-iaru ino:ri kanmandanala, kanmurduna.

41 Agulaia kuda: ardarawaia ba karingunaldagori, jero:l kubadjunjiri, kubaluleri, Nundju God nunjungula. Aua kanmaiambuna, wa pa:nanuja ka:ralu wunja, gewunja arka laiburu anganina-nanga aua Christ inganina.

42 Manangunu, ba kengunal, kejanuru bun-dul' kuru; pelengaraia kauerananjiri:nanuriri, kaueramarikalal; ingarkanenja, aua arka wa pandjandiwennuru.

43 O! kundjunanagori, Malaiindem maiakekarim maninja walanu-wunia kunalunja bandaia wunja God ananga, gewunja nananjawiena.

44 Ardi:um kululeri dadjurd-kararim maninja Judaea nanja.

5

1 Ge kunina, wuno:murum pelengaraia aua nanja kudmun ingadjandala nuru karkanuru wunja nala-nala God ananga, aua kaelgenjiri dununda agu Gennesaret,

2 Mara kumbunandii namandi tjaruandu kumbalgenjandu dununda agu; djaia naria karinganuru wundj'-i-dagu, net arkananga kulai kanbarwuneri.

3 Dara keja namandi tjaru nanja, Simon ananga, burkai kaiabuna ingenjuru wunja ruluk iraiu kabalb'i dagu. Atja kauwona, pelengaraia kaniingundala namandi nanja.

4 Wuno:murum ka:luleri wudun geju, aua Simon kundjunananga, Njirinuru tjalani nuru, net njirkananga wai araiab arema wunja.

5 Simon kaio:lbala kundju, Inaiuri, wulo:lum mararium kerkarinjiri, kari wa panjadbenja; mia nala-nala nundj ananga nanja net pitja inaiab.

6 Wuno:murum ge kadju, bur kanbari:la djaia wiri-wiri naria djenbenuru; gewunja net arkanangaia ka:lemi:neri.

7 Mara:li marwunanagori arkanalja namandi tjakari nanja, angengal anganbadawodju wunja; arka karingunal, namandiandu kalabu kubarkandjuna ge njini pitja jauak kauwenjandu.

⁸ Wuno: murum Simon Peter kañindjaña kauwona Jesu ilunġu nañja kundjunjiri, Tjandjandiwe, gewunja ñaiu i:dja umara ñari, Inaiuri.

⁹ Gewunja aua ranġari keña, ardarawaia aua nañja kuda:, wiri-wiri ñaria djaia aňganbađburan.

¹⁰ Ge kađjinu James a John, Zebedee inko:landu, auandu inañalġuri Simon nañja. Jesu Simon kundjunananga, Punġungulġunejiri, wuna pałe i:dja pitja aňdjameri.

¹¹ Wuno: murum namañdi karkanurulal kabalba nañja, darawa kubabđanġi:la, kaueramalando:na.

¹² Ge kunina wuno: murum aua malaiindem maiaruñum maninja inġanineri, wai! i:dja leper ñara iraraia; aua wuno: murum Jesu maña inġo:na, iminum maninja kauwona kañiauwima, kundjunjiri, Inaiuri, ñamba tjunudju wunja, ñaiu rargari tjangandju.

¹³ Aua ino:ri la mamañ, kañandanała, kundjunjiri, Koru dudbała, kuñe wunja, rarwu banu; maiirgi:rkum leprosy kaiandiwela.

¹⁴ Kundjunananga, I:dja kari pinclji:nañgoriri, O! baiunuru, pañmiimbaienanga dadjurd ñara, tjami banu rargari nunnunina moia, ge Moses ġenida, umiimbaie wunja arka nañja.

¹⁵ Mia kunjananuru djenbenuru djo:jan aua wunja, djaruk kadbiena pelenġaraia nuru inġarkanuru wunja, aňġamurdui: wunja mareja arkananġaia.

¹⁶ Aua keñanuru bundul' kuru, dadjurd kundjunu.

¹⁷ Tjarunġau kaniñ gundaleri, Pharisia a adiingundieja ñala-ñala ñaria ma atja kadineri, arka aňġenġunal malaiindem mararawum ałp Galilee nañja, Judaea nañja, Jerusalem maninja; wundjurulu Inaiuri ananga aua nañja kunina aňġamurdu wunja.

¹⁸ Gejau, wai! i:dja mano: kaueranuruleri inarugu nañja i:dja iała inġanina, markandjuro:na inġarkanural kunja inġarkande imaññale nuru.

¹⁹ Wuno: murum wa maña pañarwi:nja ñarunangowu inġarkanural kunja pelenġaraia wunja, pai kadina maiarum malerdu' nuru, jeri kaueriañbuna malerdu' nuru inarugu kuda: pulaġa nañja imaññale Jesu.

²⁰ Wuno: murum aua maña aňġo:na arka wa pauerañudjarenja ñari, kundjunu, I:dja, umara nundjananga wai kundjabienanu.

²¹ Wunmanbałi wiri-wiri ñaria a Pharisia kubarwađenju, kubadjunjiri, Indja aňġuja woru ka:luiiri? Aňġuja umara gole wai puaġaiab, God auekamandj?

²² O! Jesu laiburu kañina ardi:um maninja, kandjo:lbała, kundjunanangori, Añudja njidi:um maninja kurawadejiri?

²³ Nañnanga wunia man daġu nañnulu wunja, Umara nundjananga wai kundjabienanu, nañnulu wunja, Baři banu, wudawa baiu?

²⁴ Laiburu njirkunun wunja I:dj' inko:lu wundjurulu kudai kabalba nañja umara wai kunja, kundjunananga iała, Kuñenu, baři banu, nunarugu tjarawad minjam, baiunuru maiarum njimdjananga' nuru.

²⁵ Maiirgi:rkum adbannale nuru kauwelgenja, tjarawad kumañ wuna nañja we inġauwoneri, maiarum ananġam mamurkałanuru, God ko:do:daleri.

²⁶ Ardarawaia ranġari kariña, God kauero:do:dala, luren kubabđanjeri, kubadjunjiri, Ranġari weni maña worwuna.

27 Wuna pajejau kenanjuru, m̄ara ko:na kaiugu n̄ara injumba Levi atja inganineri kaiug karim maninja, kundjuanan̄ga, Tjanmalando:.

28 Aua darawa kundjandiwela, b̄ari kanina, kamalando:na.

29 Levi maia ardaiur' kangandjuna aua wunja maiarum anangam maninja; pelengare djenbenuru kaiugu n̄aria atjakekaria auandu nanja atja kadina.

30 Pharisia, wiri-wiri n̄aria arkanan̄gaia kuda:, inalalaia jau kanbarkanurula, kubadjuniri, Anudja kunja kaiugu n̄aria nanja, arwod' danja, mindjal kuriiri, djo: njiriniri?

31 Jesu kandjo:lbala, kundjuanan̄gori, Abduludja banmandja wa lai pangawon-nan̄gori, O! adbaramareja lai kauwonan̄gori.

32 Wa panengunjal ai wunja tjadan̄uria, O! rworia kulunan̄ kunja.

33 Kubadjuanan̄ga, John inalalaia tjile-jile kadjamindjana, dadjurd kubadjiri, ge kadjinu Pharisia arkanan̄gaia, O! nunalalaia mindjal kubadjiri, djo: kariniri.

34 Jesu kundjuanan̄gori, Pananmoia jalalan̄gaia, wali pananmoia arka nanja inganiniri, ko:ru kariamindja?

35 O! lewara pitja njejengal gejaw pananmoia arka nanja pitja emalan̄aie, gejaw pitja arejamindja, lewara ge nanja.

36 Bare-bare kuda: kundjuanan̄gori, I:dja kari aia dalar ingamienju wobi inunali nanja wa panganden wobi inungule nanja; madji inunali dalar pangam, inunali inungule nanja wa pidjin pangauwi:ngandu.

37 I:dja kari wine inunali wa panganden waiam manungulem maninja; madji wine inunali waiam mungur pamo:, palulu panganu, waiam pitja bada pamo:wi:;

38 O! wine inunali kandienja waiam manunanim maninja.

39 I:dja kari inungule djo: ingena wa lai pangawon-nan̄ga inunali; ge wunja kundjiri, Inungule inia man daga.

6

1 Ge kunina Wunaiurujau buluman̄ kenja corn nanja, inalalaia ri: kubadjuniri, mindjal kubadjuniri, corn ardori nanja wurangjan kubadjuniri.

2 Pharisia atjakekaria kubadjun, Anudja kunja kuriiri ge wunia nuru-nuru Wunaiurujau?

3 Jesu kandjo:lbala kundjuju, Wawu laiburu pinjidinjiri wuna David genju wuno:murum baia ingo:na, arka aua nanja kuda:?

4 Dara ingeniri maiaru' nuru God anangam, kanman̄ maia adbiimbaie n̄aria, mindjal kundjuju, arka aua nanja ka:no:na, arge mindjal kunja wunia nuru-nuru, dadjurdn̄aria argekamandj?

5 Kundjuanan̄gori, I:dj'inko:lu inaiuri kanun̄ Wunaiurujau.

6 Ge kunina Wunaiurujau tjakan̄riau d̄ara ken-an̄uru dadjurdn̄arim maninja, kaniingundala; i:dja ma kanineri, worawerdum anangam maralgam;

7 Wiri-wiri n̄aria a Pharisia kaueranindjaneri n̄amba Wunaiurujau ingamurdu, mara karwuna-nan̄ga wunja de ingarwu wunja.

8 Aua laiburu kaninan̄gori ni: anganineri, kundjuanan̄ga i:dja ino:ri dalga kudai, B̄ari banu, b̄owelge pulaga nanja; aua b̄ari kanina, kauwelgenja.

⁹ Jesu kundjuṅaṅgori, Burkai njinjiaḅ, Wuniṅwu Wunaiurujau wunia workundju, woru workundju? Injai workumbundulba, ḅada arkumba?

¹⁰ Wunjili:wa kanbuna ardarawaia ṅanja kundjuṅaṅga, Nuno:ri la maṃa. Ge kundjuṅu, ino:ri kumurdui:na.

¹¹ Ardji:la ḅari kaṅina, arge wurura kubarwadeṅu ṅani Jesu kadjuṅga wunja.

¹² Gejau kunina daṅde keṅaṅuru taḅamban ṅuru dadjurd kunja, kaḅjinma wundugum dadjurd kundjuṅaṅgeri God.

¹³ Wuno:murum maṃaṅgunu njinṅaṅina, ai kanbuna inalalaia, arka ṅanja kanmurṅ twelve, (ṅṅenṅaḷja), arge kandimaḷa arkaṅawieja,

¹⁴ Simon aua kuda: inṅarimala Peter, Andrew iwomale, James a John, Philip a Barthomolew,

¹⁵ Matthew a Thomas, James Alphaeus inko:lu a Simon inṅarimaiena Zealot,

¹⁶ Judas James inko:lu a Judas Iscariot, aua inṅaṅina tjiriwin ṅara.

¹⁷ Jeri kauwonal arka ṅanja kauwelgenja wauim maninja, peḅeṅṅaraia ardarawaia inalalaia, peḅeṅṅare djenḅeṅuru worumba Judea marara-wum alp, Jerusalem alp, maiamingum Tyre a Sidon,

¹⁸ Arka aṅṅeṅunal aua ṅuru inṅarkaṅuru wunja, aṅṅamurdui: wunja mareja arkaṅgaia, arka paḅbaḷa aṅṅanineri agulaia arduria ṅanja kadburduwi:na;

¹⁹ Peḅeṅṅare ardarawaia kubarkaṅjiro:na in-gadḅandana wunja, gewunja wundjurulu auedaḅu kunjaṅunal, ardarawaia kanmurdui:na.

²⁰ Ambula ba:l kumaṅ inalalaia ṅanja kundjuṅu, Tjukul ṅari njidje, gewunja njirkaṅga ḅandaia God anaṅga.

²¹ Tjukul ṅari njiri baia ṅari weni, gewunja pitja barui njiranowi:. Tjukul ṅari njiri wola: wur-aṅundju weni, gewunja pitja djirai njiraṅu.

²² Tjukul ṅari njiduṅ wuno:murum i:dja njin-ṅumḅarkundjuru, wolar a njinṅumḅarkaru, jau njin-ṅumḅarkaṅuru, njirkumba wai kadjaḅ woru kaḅ-jinu I:dj'inko:lu wunja.

²³ Gejau tjukul njidu, kurkudjal njidu, gewunja wai! wunaiuru laṅugu njirkaṅga aṅdjo:l' daṅja; gewunja ge kaḅjinu iranṅgoria kubadju-ṅaṅgori tjo:lḅadaia.

²⁴ O! Wurgunu njiri ṅanja, tjiṅi:ra, gewunja jaḅbula njirkaṅga gole kuramaṅ.

²⁵ Wurgunu njiri ṅanja, weni barui wurṅund-ju, gewunja pitja baia njinjo:.. Wurgunu njiri dji-rai ṅari weni, gewunja pitja wola: wureju, dji:rwa njiraṅu.

²⁶ Wurgunu wuno:murum i:dja ardarawaia wunia njiri wunja ka:lu, gewunja ge kaḅjinu ira-ṅgoria kubadjuṅaṅgori tjo:lḅadaia tjiḅareja.

²⁷ O! Kuṅenuri ṅuru njirkunṅiri, Ardauргу-nuria njidarienṅgori, wunia wurinaṅgori ark a njinṅumḅadjo:ndjuriria,

²⁸ Wunia wuralunaṅgori arka woru ka:lunuri, dadjurd wuri: arka wunja woru kadjunuri.

²⁹ Aua ṅunmaṅulp maiaruṅum ṅoiil ge, maiak-aṅrim kuda: ino:., aua ṅunṅuno:ṅgu wobi ṅundja-ṅaṅga, iakara wunja paṅdjaṃaiḅmbiri.

30 Ano: ardarawaia nunnumbadiauia, aua wulanbiri nundjananga nunnuno:ngu, pandjaniauwi.

31 Lai njirkumbananangori i:dja kadjunuri ge kadjinu wurinangori.

32 Njiri namba lai angawonanuri arka lai njirwanangori, nangannga wungulbo:wie njiri nanja? Gewunja arworia kuda: kadarienanangori anganarienangori.

33 Njiri namba wunia wurangundjunangori arka wunia kadjunuri, nangannga wungulbo:wie njiri nanja? Arworia kuda: ge-i-di-dagu kubadju.

34 Njiri namba njirkunawodjana arka ni: njirkunujanangori arangunma njele, nangannga wungulbo:wie njiri nanja? Arworia kuda: kadawodjenju arwor' nundju-nundjia ge-i-di-dagu kadba njele.

35 O! Njiri ardaurgunuri njidarienanangori, wunia wuri:, arano:wodju wa ni: pinjidin njele; lanugu wunaiuru pitja njanunuri, pitja njiranu Karañ-nara mandj njinjungula, aua inia ingganujanangori aljaljadbunea a arworia.

36 Araijeriwu, Iro:lidj kadjinu angaieriwu.

37 Wure paro:jiri, pitja wa wure pinjirwi:n; bada paro:jiri, pitja wa bada pinjirwi:n; wai wuraiab, pitja wai njejabienuri.

38 Arano:, pitja njano:wi:nuri; wunaiuru, wunia, pandjuk nari, lukuluk nari, tjauaiba nari malama njirkanangam maninja pitja njinbarano:; gewunja kadjinu arangan: ge kadjinu pitja njano: wi:nuri.

39 Bare-bare kuda: kundjukanangori, Ambulidj ambulidj kaelgurun? Wawu dagulum maninja pangawengandu?

40 Inalala karañ wa pangganin inaiuri nanja; O! ardarawaia gole ko:rug angamienju inaiuri kadjindjia pitja aranu.

41 Angudja kunja mandjanindj tjurnim nawalo: lidj ambula nanja, nuwonu nungubul' danja wa pindjanindjan?

42 Narunangowu pitja djenanga nawalo:lidj, Nawaia, nali manamal tjurnim nungubul' danja, nunge nundju-nundju kadjinba pindjanindjan nuwonu nungubul' danja? Nunminjum maljaljadbune, nundjurle wai tjab nuwonu nungubul' danja, gejaw pitja wunia mandjanindj tjurnim nawalo:lidj ambula nanja mandjiaba wunja.

43 Gewunja nuwonu wunia kurab iworu wa bari pangaiandan, tjakari njele nuwonu woru kurab inia wa bari pangaiandan.

44 Nuwonu darawa laiburu kuninaienju kurab kangannga nanja; gewunja wonandja nanja wa pamadburan tjili:um, kari irululu kakadja nari nanja kanera.

45 I:dja inia wunia inai nanja wunia ba kunganjural; i:dja iworu woru inai nanja woru ba kunganjural; gewunja dara inai nanja iamundu kului.

46 Angudja kunja tjararim Inaiuri, Inaiuri, wa piriin ge nannundju?

47 Aua nanjamurkal, nala-nala naiananga juru ingganun ge kaminje, pitja njinjamiimbu anguja kadjindja ingganun.

48 Kadjindja kanun i:dj a maiarum mangandenjiri, aua tjari genjiri tjalani, maiarum mangandenju kaiugu nanja; worumbam mangengunal, maro:ralim dai mango:na maiarum ma nanja, kadjinba jalala pamonja, gewunja tjadam mangandiena.

49 O! Aua n̄uru inḡanun̄, wa pun̄gen, kaḍjindja i:dja maiarum maṅganden̄u kabal̄ba n̄anja waiuru mano:ruma, ma n̄anja maro:lalim dai mo:na, maiirgi:rkum mauwona, djenben̄uru malemi:neri.

7

1 Wuno:murum wudun geṅu ṅala-ṅala dara anaṅga worumba n̄uru aṅṅanineri, Capernaum maninja ḍara keṅan̄uru.

2 Centurion iḍruṅ i:dja anaṅga ara inḡanineri, kuṅḍjun̄eri, inḡanarienan̄anga.

3 Wuno:murum Jesu wunja n̄uru inḡanina, kan̄an̄awuna aua n̄anja arwawongaria Jew ṅaria, burkai kaueriḍbuna inḡenḡal wunja, i:dja anaṅga inḡamurdu wunja.

4 Wuno:murum Jesu inḡadburkalal, n̄ḍadbama burkai kaueriḍbuna, kubḍjun̄jiri, Inia kaṅun̄ aua wunja wuna t̄jun̄undju.

5 Gewunja worumba ḍri kaṅarien̄un̄ḍari, aue ṅundju-ṅundju wondi maṅgo:na dadjurṅarim ḍri wunja.

6 Jesu arka n̄anja keṅan̄uru. Wuno:murum maiarum boḍwora wa paṅḍaninja, centurion arkan̄alja aua n̄anja kan̄an̄awuna, kundjun̄an̄anga, Inaiuri, ḍḍḍjeri pindjii:ri; gewunja ṅaniowu ṅanun̄amiri ṅun̄un̄ḍan̄gal waiuru malerdum ṅaian̄angam;

7 Gewunja ṅawe wurura wa puṅenja ṅania ṅan̄un̄un̄ ṅun̄un̄murkal; O! ṅala-ṅala minje, geḍau i:dja ṅaian̄anga pitja emurdui:.

8 Gewunja ṅaiu kuda: i:dja ṅandien̄u wundjurulu waiuru, maḷani'-ṅaria ṅaiu kudai waiuru ṅaiu n̄anja, indja kuṅen̄anga, Baiu, aua keṅga; iḍkara, Bengal, aua keṅgal; i:dja ṅaian̄anga, ge dju, ge kundju.

9 Wuno:murum Jesu wuna n̄uru inḡanina, ran̄ḍari keṅa, waḷḅarai kauwona pelenḡare inḡad balando:neri, kundjun̄an̄angori, Kuṅenuri, wa puṅḍan̄udjarien-ṅari wuna kaḍjinu wa maḍa puṅo: nja, kari Israel n̄anja.

10 Arkan̄awieja djo:li kadinal maiarum maninja, i:dja maḍa kauero:na imulugu.

11 Ge kunina maṅgundjiau, keṅan̄uru malaiinde' n̄uru maṅumba Nain, inalalaia pelenḡare djenben̄uru aua n̄anja karin̄an̄uriri.

12 Wuno:murum malaiindem maiamundum wodjulu inḡaninal, wai, mano: kuṅan̄uriena ḍurgu i:dja, karan̄anḡanja iḍruṅamandj, n̄an̄ga ndjo:rinja; pelenḡare djenben̄uru malaiinde' ṅaria n̄an̄ga n̄anja kadina.

13 Inaiuri, wuno:murum maḍa n̄in̄go:na, n̄an̄gaieriwuna, kundjun̄an̄anga, Wola: pindjii:ri.

14 Wodjulu keṅgunal, mano:ṅari kum̄andan̄ala, arka mano: inḡarkan̄urula karwelgenja. Aua kundjun̄u, Alun̄ja, kuṅenu, Baḍri baṅu.

15 Imandja at̄ḍa kaṅnina, wunmanbaḷi kululeri, karan̄anḡanja aua njino:na.

16 Ardarawaia karkulguneneri, God kauero:do:dala, kubḍjun̄jiri, Tjo:lbada inaiuri baḍri kaṅi:na nari n̄anja, God worumba anaṅga mia kan̄murkalal.

17 Djo:ḍan̄ wuna aua wunja kuṅan̄an̄uru Judaea mararawa' n̄uru, taṅbium mararawam wo:ri mo:neri.

³⁷ Gejau, wai, woŋaiinja, njaŋga maliindem maninja njiwodj, wuno:murum laiburu njingana aua atja inganineri maiarum maninja Pharisee anaŋgam, kanjuralal alabaster aŋgaiamieneri nara,

³⁸ Pale ierdu nanja njimbolgenja wola: geŋeri, wunmanbali ierdu kulai kumbuna mandud' 'jiningem, tjakara njininge njimri: nari wulingara kundjunjiri, ierdu kungulbo:na, aŋgaiamieneri nara njininge kundjamala.

³⁹ Pharisee, wuno:murum mara ko:na, aua burkai ingaiabuna, iniaka manma kundjuru, Indja, namba tjo:lbada inganun, laiburu inganun aŋgunja, aŋudja karinja njaŋga ingamandana, njiwodj njinganun.

⁴⁰ Jesu kaio:lbala kundjunananga, Simon, aŋudja-kana nenu. Aua kundjuru, Inaiuri, minje.

⁴¹ I:dja iaruŋ, iaruŋandu tjaue kumbunanang-gandu; iakara tjaue kumbunananga kaiug wunnen-nalu, iakara kaiug darawa.

⁴² Wuno:murum ino:randu inganinandu, ko:lulwa wai kimdjabanangandu. Naniandu aia kanarienunangandu?

⁴³ Simon kaio:lbala kundjuru, Kunenanga nana aua darawa wai kaiabananga. Aua kundjunananga, Nidji kundji:nu.

⁴⁴ Waŋnare njimurkala woŋaiinja, kundjunananga Simon, Ndjanindj woŋaiin' njina? Maiarum nundjanangam dara nengunal, agu naiserdu wunja wa pandjano:nja; O! njaŋga naiserdu kulai kumbuna mandud' 'jiningem njananganangam, wulingara kundjuru tjakara njininge njanangananga.

⁴⁵ Wa paŋjangulbo:nja; O! njaŋga nanjunjengunalgule wa wudun pungenja ko:lbo:na wunja naiserdu.

⁴⁶ Namri: wurŋi:wa njininge wa pindjiamenja; O! njaŋga naiserdu aŋgaiamieneri nara njininge kundjamala.

⁴⁷ Gewunja kuŋenu, Umara njanangananga wai kundjabienimanga, ge darawa kunun, gewunja djenbenuru nedura geŋu. Aua pidi:nu wai kaiabienunanga, aua pidi:nu nedura kundjiri.

⁴⁸ Gejau kundjunananga woŋaiinja, Umara nundjananga wai kundjabienanu.

⁴⁹ Ark a aua nanja atja aŋgauwoneri wunmanbali arge wurura kubadjun, Aŋguja indja, aua kuda: umara wai kaiab?

⁵⁰ Aua kundjunananga woŋaiinja, Wa punjanudjarien nari nundjananga nunmundulbala; abi:la baiu.

8

¹ Ge kunina lo:jenda palejau aua keŋanuru malaiindem, maiarundjerunuma, ardi:um kululeri, kunganuruleri waŋanu-wunia bandaia God ananga, twelve aua nanja;

² Woŋaia atjakekaria arka aŋgamurdui:neri agulaia arduria a mareja, Mary njanqarimiena Magdalena, njanget-i-dagu aŋgenja agulaia aŋnalla,

³ Joanna manjananganj a Chuza inaiuri Herod nanja, a Susanna a njindarawanja ndjekarinja, arka aŋganbado:neri wulanbiri arkanangaia.

⁴ Wuno:murum pelengaraia djenbenuru djaruk aŋgamiena, ingadburkalal malaiindem mararawum alp, kulula bare-bare nanja.

5 Tjalanganja n̄ara ken̄an̄uru wolumbāra wunja tjalanganja ananganja. W̄ali wolumbāra gen̄iri, ndjkekarinja njan̄gari:na kalumba iaminim maninja; djamb̄aba njindjo:riena, punaria wun̄o:ru n̄aria mindjal kub̄adjūnan̄ga.

6 Ndjkekarinja njan̄gari:na kaiugu n̄anja, njinge ba wa kundjūnal, njindalga njinina gewunja agu njino:ra.

7 Ndjkekarinja njan̄gari:na won̄andja n̄anja, won̄andja ba wa kub̄adjūnal, limbitja kauero:na.

8 Ndjkekarinja njan̄gari:na kab̄alba mānium maninja, ba wa kundjūnal, kurab b̄ari kaīand̄ala irara. Wuna ka:lula, jero:l kundjūnu, Aua ini:um kudai n̄uru wunja, n̄uru kan̄inja.

9 Inalalaia burkai kauerīabuna, N̄an̄anga b̄are-b̄are wuna?

10 Aua kundjūnu, Njiri n̄anja kuno:wi:nu laiburu wunja wundjalgeje b̄andaia n̄ari God an̄anga, O! atj̄akekaria b̄are-b̄are n̄anja, gewunja madidjeri wa p̄amadidjan̄, n̄uru an̄gan̄un̄iri wa pun̄gaden̄an̄.

11 B̄are-b̄are wima kunū. Tjalanganja n̄ala-n̄ala God an̄anga kunū.

12 Arka kalumba iaminim maninj a ark a n̄uru an̄ganina, ge-
jau kengal agula kano:ngu n̄ala-n̄ala ardi:um maninja, madji wa pun̄garkudjaran̄, ar̄amundulbaie n̄ana.

13 Arka kaiugu n̄anja arka wuno:murum n̄uru an̄ganina tjukul n̄ari n̄ala-n̄ala kub̄adba, arka wondudba ardo:no:reja, pul̄agajau wa pun̄garkudjaran̄, an̄go:ndjui:nu jaranga kadū.

14 Njinge pul̄aga won̄andja n̄anja, arka n̄uru an̄ganina, wurgunu n̄anja, wulan̄bi' dan̄ja, tjukul n̄ari arkaui n̄anja an̄genuriri, limbitja karwi:nu, kurab kari wa b̄ari pauerīand̄an̄.

15 Njinge kab̄alba manium maninj a, arka kadū, argulum mānium, alin̄ari n̄anja, n̄ala-n̄ala n̄uru an̄ganina, n̄adba kub̄adba, kurab b̄ari kauerīanda nj̄amula n̄ari.

16 I:dja kari wuno:murum tjanaim duru ki:la wa bur pun̄genn̄anga an̄gam maninja, wa pun̄gan-den inarugu waiuru, O! tjana' n̄ara n̄anja kun̄gande, gewunja arka d̄ara an̄gen̄galiri tjanaim pitja māra ewuro:.

17 Gewunja kari kaielgaiena n̄amba wa pitja māra pun̄gauwi:n; kari wundjalgeje n̄ari n̄amba wa pitja laiburu pun̄gan̄in̄aien, n̄amba wa pitja mārama n̄anja pun̄gen̄gunal gāri.

18 Gewunja maranindj n̄arun̄an̄ḡowu n̄uru njirkunū, gewunja aua kudai aua n̄anja pitja nj̄ano:wi:, aua ino:ra pitja eno:ngie aua n̄anja ge māra kauwi:nu aua kudai n̄ana.

19 Kauerīmurkalal karan̄anganja a n̄awawan̄angaia, aua n̄anja kādjimba parengunjal pelenḡare n̄anja.

20 Kului man̄anga, N̄undju karanja, nundju nawawaia, d̄ande karwelgen̄iri, Māra ero: kub̄adjiri.

21 Aua kandjo:lb̄ala kundjūnan̄gori, N̄aiu karanja, n̄aiu nawawaia kadū arka n̄ala-n̄ala God an̄anga n̄uru an̄ganū, ge kadju.

22 Ge kunina māngundjiau aua d̄ara ken̄an̄uru nam̄andi n̄anja, aua n̄undjūndju inalalaia kuda:, kundjūnan̄gori, Wo:ndum kanalu n̄ariuri; b̄ari kub̄arkan̄urula.

23 W̄ali karīan̄uriri aua kulunu kanina. Adjadjiri māndjum maīabaīabenal wo:ndum maninja, kālabu kundjūn̄iri, arka wunau-
urgun' n̄anja kadina.

24 Kaueraṃurkalal b̄ari kaueriand̄ala, kub̄adjuṃjiri, Inaiuri, Inaiuri, deb̄ara ṅ̄ariuri. Aua b̄ari kaṅina, mamaiaṃbunandu maṅdjum a paḷaṅḡarinja wo:ndum maninja, wudun kundjuṅandu, t̄jumulu kunina.

25 Kundjuṅaṅgori, Naṅam wa puṅḡaṅudjarieṅ-ṅ̄ari njirkanṅaṅga? Arka karkulguneneri, raṅḡari kariṅa, arge wurura kub̄adjuṃjiri, Indja aṅudja kaṅa, aua maṅdjum, wo:ndum geṅḡandu, mauandu ṅuru kaṅurandu?

26 Madburkaḷa t̄ambium Gerasenia arkanṅgam, ma inalu Galilee.

27 Wuno:murum ba iṅḡeṅḡunal paḷul' daṅja, i:dja kaṃaṅdjer̄ala malaiindem aḷp, agulaia kudai, golema wobi wa tai paṅḡaninja, maiarum maninja wa at̄ja paṅḡaninja, O! madem maninja.

28 Wuno:murum Jesu maṅa iṅgo:na, jero:l kundjuṅu, Naṅi ṅ̄ani kuṅenu, Jesu ṅunṅungula God Karaṅ ṅ̄ara maṅdj? Burkai ṅunṅiṅb, paṅṅanbiri.

29 Gewunja aua geṅaṅṅaṅga agula inuru ba iṅḡeṅḡald̄aga i:dja ṅaṅja. Gewunja t̄jile-jile laburd iṅḡaṃaṅ, kaṅuriena bur iṅḡani:na t̄jaṅad̄jaṅ ṅaṅja, ierdu-ṅ̄aria ṅaṅja, t̄jaṅad̄jaṅ dalar kaṃaṅ, kaṅaṅa-wiena agula ṅaṅja bundul' kuru.

30 Jesu burkai kaiṅbuna, ṅunṅumba ṅaṅṅaṅga? Aua kundjuṅu, Legion, gewunja agulaia ardarawaia daṅa aṅḡenaṅuru aua ṅaṅja.

31 Arka burkai kaueriṅbuna kari puṅḡeṅjaṅgori aṅḡenaṅuru t̄jalani ṅuru.

32 Ma kadina wiriṅari pig ardarawaia no:wa kadineri taḷaṃbaṅ ṅaṅja; burkai kaueriṅbuna aua aṅṅaṅṅu wunja aṅḡenaṅuru arka ṅaṅja; aua kaṅṅula.

33 Agulaia i:dja ba kariṅḡald̄aga, pig ṅuru daṅa kariṅṅuru, wiri-ṅ̄ari t̄jari kub̄adbur̄aṅ wo:naṅḡali-i-daḡu wo:ndu' ṅuru, jauaraṅa kub̄adjuṅ.

34 Arka barui aṅḡaṅbaḡo:neri wuno:murum maṅa aṅgo:na ge t̄jumaṅ kaṃiena, paḷja kub̄adjuṃjiri, kub̄alula malaiindem maninj a, wauim maninja.

35 Arge kariṅṅuru mara wunja ge t̄jumaṅ kaṃiena, Jesu kaueraṃurkalal, maṅa kauero:na i:dja aua agulaia iṅḡad̄jaṅdiwela at̄ja iṅḡanineri, tai iṅḡani:na, ini:um kudai, Jesu ierdu ṅaṅja; karkulguneneri.

36 Arka kuda: maṅa aṅgo:na kub̄adjuṅaṅgori ṅ̄aruṅḡowu iṅḡaṃundulbaṅena aua agulaia kudai.

37 Peleṅḡaraia ardarawaia t̄ambium Gerasenia wo:ri maṅarwuneri burkai kaueriṅbuna aṅḡaiṅdiwe wunja, gewunja d̄jenbeṅuru karkulguneneri; aua namaṅdi ṅaṅja daṅa keṅaṅuru, d̄jo:li kaṅinaṅuru.

38 Mia i:dja aia agulaia iṅḡad̄jaṅdiwela burkai kaiṅbuna aua ṅaṅja iṅḡaṅuṅ wunja; O! kaṅaṅawuna, kundjuṃjiri,

39 D̄jo:li baṅuṅuru t̄ambium ṅundjaṅḡaṅga' ṅuru, minje wunaiuru God geṅaṅu. Aua keṅaṅuru, malaiindem mararawum maninja d̄jo:ḡaṅ kumaṅeri wunaiuru Jesu geṅaṅḡaṅga.

40 Wuno:murum Jesu d̄jo:li iṅḡaninal peleṅḡaraia kaueraṃaṅ; gewunja ardarawaia kaueraṅaḷa.

41 Gejau wai! kengunal i:dja inumba Jairus, aua inaiuri dadjurdjarim maninj a ingganina, kauwona Jesu ierdu nanja, burkai kaiabuna inggenjal kunja maiarum ananggam,

42 Gewunja pamaranja ndjarunamanj a aua kudai, njannga woralinja, kungadjeneri. Wali inggenanjuriri pelengaraia aua nanja naia kadbiena.

43 Wonaiinja ndjarun, njannga golema gulu wo: kumbananangeri, njannga kadjinba pinjimurduienja i:dja kari nanja.

44 Iwelbam njengunal kamandanala iamingum wobi ananga, maiirgi:rkum dumbulu gulu njanngananga tjimi kunjana.

45 Jesu kundjuju, Anguja nanmandanala? Ardarawaia kari kubadjun. Peter kundjuju, Inaiuri, pelengare nundju nanja djaruk kadbienjiri, nandoa karkanurienjiri.

46 Jesu kundjuju, Anguja nana nanmandanala; gewunja laiburu nanina wundjurulu nandjandiwela.

47 Gejau wonaiinja, wuno:murum mara ko:na wa pinjindjalgaienja, djedjeriwa njengunal, njimbaana imannale nuru, anudjakunja ingmandanala njannga kundjuju pelengare adbannale nuru, narunangowu maiirgi:rkum njanngamurduiena.

48 Aua kundjunananga, Pamaranja, wa panjanjudjarenja, nunmundulbaieu; abi:la baiu.

49 Ge-i-di-dagu aua kaluleri, kengal iarun dadjurdjarim inaiuri-idagu, kundjunjiri, Pamaranja nundjananga gole njimanja, inaiuri djadjeri pindjinangeri.

50 Jesu nuru ingganina kaio:lbala, Punjungulgunejiri; dja panjanjudjareri, pitja njemundulbaie.

51 Maiarum mangamurkalal, wa pananjunjai:dja kari dara angenjal kunja, argekama Peter a James a John, woralinja irananga a karananganja.

52 Ardarawaia wola kubadjunjiri, njimbadema-leri. O! aua kundjuju, Wola piriiri; wa debara pinjenan daga, kulunu njinunjiri.

53 Arka kauerii:la, laiburu anganina njannga debara njannga.

54 Aua njino:ri kuman, ai kundjuju, kundjunjiri, Wonalanunja, bari banu.

55 Njinandj djo:li njimurkaiena, maiirgi:rkum bari njinina, gejau aua kundjuju, Njino: mindjal kunja.

56 Gejau inenaiurgandu rangari kenandu; O! aua kundjunanganandu i:dja kari piriinangoriri ge tjunan kaniaina.

9

1 Twelve ai kanbuna, kano:na wundjurulu, ianari, agulaia ardarawaia nanja, mareja nanja, anngamurdu wunja.

2 Kanjanawuna ardi:um kalu wunja bandaia God ananga, adbaramareja adbulugu anngandju wunja.

3 Kundjunanganjori, Kari parameri li:wu njirkananga wunja, kari tjandura, kari bururu, kari maia, kari kaiug; kari wobi iarunandu parameri.

4 Maiarum maua dara njirkunjananjuru, ma atja njidu, ma-i-dagam maraiandiwe.

⁵ Arka njiri wa pinjidbāḍḅān, wuno: murum malaiindem maue maraṅḅundjāndiwe, tjurnim njidjerdu nānja jalāla wuri: nāṅga umiimbaie wunja arka nānja.

⁶ Arka kariṅḅānuru, maiarundjeruṅuma buluman kariṅa wāḷānu-wunia ardi: um kubāḷuleri, kanbāḍburduneri kādjinma.

⁷ Gejau Herod inaiuri ṅuru kānina darawa tjuṅḅān kāmiena, lara kundjuṅu, gewunja kaluiena atjākekāria nānja John bāri ingaiāndiena imāḅḅi-dāgu;

⁸ Atjākekāria nānja Elijah mara ingauwi: na; atjākekāria nānja tjo: lbāda iḅruṅ ardindi' ḅanja bāri ingaiāndiena njele.

⁹ Herod kundjuṅu, John imri: ṅaiu ḅur kuṅo: na; O! indj' aṅguja aua wunja wuna ṅuru ṅāṅṅunun? Māra iṅo:, kundjuṅu.

¹⁰ Arkaṅawieja djo: li aṅḅāninal, kubāḅjuṅāṅḅa ge kadjuṅu. Aua kanmurāṅ, kariṅḅānuru argekama malaiinde' ṅuru maṅḅumba Bethsaida.

¹¹ O! Pelengāraia laiburu aṅḅānina, kaueraṅmalando: na; aua kanmurāṅ, kululanāṅgori bandaia God aṅḅa wunja, arka lai kauwonanāṅgori adbulugu wunja aua kanmurduna.

¹² Māraṅḅunja gole njimbānāṅuriri, arge twelve kariṅḅunāl, kubāḅjuṅāṅḅa, Pelengāre aṅḅānawu, kariṅḅānuru maiarundjeruṅuma, tām̄bium ma-i-dāba, ma atjā kadinja, maṅari māra kauero: nja, gewunja nāri ṅuruma bundul' ḅanja ṅāduṅ.

¹³ Aua kundjuṅāṅgori, Njiri arano: mindjāl kunja. Arka kubāḅjun, Ari nānja kari, argekamandj wuro: ḅori iḅruṅuri, djaia iḅruṅandu, aṅjerkuma maṅari pelengāre aḅḅḅa wunja.

¹⁴ Gewunja arka pelengāre djenbenuru, five thousand. Aua inalalaia kundjuṅāṅgori, atja ari: ardarawaia fifty nānja.

¹⁵ Ge kubāḅjun, ardarawaia atjā kanbāri: la.

¹⁶ Gejau aua kanmāṅ wuro: ḅori iḅruṅuri, djaia iḅruṅandu, aḅḅo: lu kāle kāmurkāla, wunia kululanāṅgori, kalemala, inalalaia kano: na pelengāre adbanjale ṅuru aṅḅānāḅarkande wunja.

¹⁷ Mindjāl kubāḅjun, ardarawaia barui kubāḅjun, gejau kadburiena ilelemia arli: wa aṅḅeṅa aṅḅam manṅennāḅ, twelve.

¹⁸ Ge kunina, aua iḅruṅamandj ingānina, dadjurd generi, inalalaia aua nānja kadina, burkai kandjāḅuna kundjuṅuri, Pelengāraia ṅai' aṅguja kubāḅjareri?

¹⁹ Kauerio: lbāla, kubāḅjun, John Baptist, atjākekāria Elijah, atjākekāria iḅruṅ tjo: lbāda ardindi' ḅanja bāri ingānina njele.

²⁰ Aua kundjuṅāṅgori, O! njiri ṅai' aṅguja kuriara? Peter kaio: lbāla, kundjuṅu, Christ God aṅḅa.

²¹ Aua nḅāḅbama kundjuṅāṅgori i: dja kari wuna piriṅḅgoriri;

²² Kundjuṅuri, I: dj' iṅko: lu darawa kundji: nja, pitja wai kaiāḅienja, mababaia nānja, dadjurdḅaria ardenaiud' ḅanja, wiri-wiri ṅaria nānja, pitja bada kauwi: nja, gejau pāle kulunu tjaruṅandu pitja bāri kaiāḅienja.

²³ Ardarawaia kundjuṅāṅgori, Aua nāmba lai kauwonanāṅḅa ṅāṅṅunmalando: wunja, aua ṅundju-ṅundju kari kani: nja, wongaia aṅḅa ḅjile-jile kumenja, ṅāṅmalando: nja.

²⁴ Gewunja aua lai kauwonanāṅḅa iṅai kāmundulba wunja, pitja nḅokāliba; aua inai kōkāliba ṅaiu wunja, aia pitja nḅamundulba.

²⁵ Gewunja bāndaia daraiu aṅudjakunja i:dja kuma, aua ṅundju-ṅundju iṅṅoakalibienju, iṅgawelbunēju?

²⁶ Gewunja aua djiṅ kaṅnara, ṅāla-ṅāla ṅaianāṅga kuda:, aia pitja I:dj' iṅko:lu djiṅ ṅāmanāṅga, wuno: murum iṅṅeṅgal paḷemba ṅanja anāṅṅam, Iranāṅga, waḷaṅṅaria mamaia arkanāṅga kuda:.

²⁷ Nidji kuṅenuriri, atjakekaria kaduṅ ṅuru aṅgawelṅeri, arka wa pitja debāra pareṅan maṅa ṅjini kadjo: bāndaia God anāṅga.

²⁸ Ge kunina ṅāla-ṅāla wuna paḷejau, lewāra wunṅalu, kaṅmurāṅori Peter a John a James, pai kaṅninanuru taḷambāṅ ṅuru dadjurd kunja.

²⁹ Waḷi aua dadjurd ṅeri imiṅum dji: manina, wobi anāṅga iroroi paḷemba kaṅnina.

³⁰ Gejau wai, i:ṅandu kululandiri aua ṅanja, iṅṅanindu Moses a Elijah.

³¹ Auandu maṅa kauwi:nandu paḷemba ṅanja, kundjuṅandu debāra anāṅga wunja, ge pitja ko:rug kaṅma Jerusalem maninja.

³² Peter, auandu kuda: aua ṅanja kulunu ko:nori; wuno: murum barele iṅṅanuri, kanindjaṅori paḷemba anāṅga, i:ṅandu kuda: iṅgawelṅeṅjandiri aua ṅanja.

³³ Ge kunina, waḷi iṅgaiṅdiwejandiri, Peter kundjuṅāṅga Jesu, Inaiuri, wunia kunuṅ aṅiṅguri ṅuru wunja, jaṅdaḷpa maiaruṅurim wondi mewi:ṅjuri, maiaruṅum ṅundju wunja, maiaruṅum Moses wunja, maiaruṅum Elijah wunja; wa laiburu paṅṅaninja ge ṅeṅu.

³⁴ Waḷi wuna ṅeri, aṅgubāṅ kuṅaṅṅunal, djer ṅindjaḷbuna arka ṅanja; arka karkulṅeneri waḷi aṅgubāṅ daṅa aṅṅeṅuriri.

³⁵ Gejau ṅāla-ṅāla kuṅaṅṅunal aṅgubāṅdj-i-daḅu, kundjuṅiri, In-dja ṅamaṅda iṅaṅṅumaṅ, ṅuru iranuru.

³⁶ Wuno: murum ṅāla-ṅāla wudun ṅeṅu, maṅa kauwi:na Jesu aueka-mandj. Kumuk kumbunori, gejau i:dja kari wa puṅgadji:ṅanāṅgori ge maṅa ko:no:ri.

³⁷ Ge kunina, maṅṅundjiau wuno: murum taḷambāṅdj-i-daḅu jeri aṅṅauwonal, peḷeṅṅaraia ardarawaia kaueraṅṅandjerala.

³⁸ Gejau wai, i:dja peḷeṅṅaraia ṅanja jero:l kundjuṅu, kundjuṅiri, Iniṅṅundeja, burkai ṅunjaḷb, imṅanindj ṅamaṅda, ge wunja iaruṅara.

³⁹ Wai, agula kaṅma, maiirgi:rkum jero:l kundjiri, tjaṅalar kaṅri kandjuiri, ṅjini paṅgaiṅdi-wen, kumaḅ pitja kundjuṅeri.

⁴⁰ Burkai kaṅaiḷbuna ṅunalalaia aua wai kunja, arka kaḷdinba puṅgadji:nja.

⁴¹ Jesu kaio:lbāla, kundjuṅu, O worumba ṅjirkudjarie, ṅjirkolikoli, ṅaṅaṅgiau ṅjiri ṅanja ṅanuṅ, ṅjinma; indjaṅungula imal.

⁴² Waḷi iṅṅeṅgaliri agula kaiḷbuna, djenbenuru dalar kaṅmaṅ; Jesu kaṅmaiḷmbuna agula inuru, worala kaṅmurduna, kaṅnino:la iranāṅga.

⁴³ Ardarawaia wundjurulu God anāṅga raṅṅari kuḷḷburauwuna. Waḷi raṅṅari kadburauwuneri darawa aua ṅeri, kundjuṅaṅgori inalalaia.

⁴⁴ ṅāla-ṅāla wuna kuṅṅandienja ṅjidi:um maninja: gewunja I:dj' iṅko:lu pitja eno:wi:i:dja ardo:ri ṅanja.

⁴⁵ ṅāla-ṅāla wuna wa puṅṅadenenja, kundjaḷgaienanāṅgori, wa laiburu padin kunja, karkulṅeneri ṅāla-ṅāla wuna burkai iṅṅadjaḷb wunja.

46 Kadaŋanaŋadjaieneri arge wurura, aŋguja arka naŋja inaiuri pitja enu.

47 O! Jesu maŋa ko:na aŋgaŋanaŋadjaieneri ardi:um maninja, worala kaŋaŋ, kauelgendjuna iwondara naŋja,

48 Kundjuŋaŋgori, Aua ingam indja worala naŋnamba wunja, ŋaiu naŋma; aua naŋnuma, kaŋa aua naŋnaŋawuna; gewunja aua pidi:ndja njidarawa naŋja, aia inaiuri kaŋuŋ.

49 John kaio:lbala kundjuŋu, Inaiuri, iaruŋ maŋa kerwuna naŋnamba naŋja agulaia wai aŋgaiabuneri, kedbaiambuna gewunja wa paimba pinjedjinguri.

50 Jesu kundjuŋanaŋga, Paŋdjamaiambiri: gewunja aua wa naŋde paŋmaŋ naŋri, naŋri naŋja kaŋuŋ.

51 Ge kunina wuno:murum geŋau ko:rug kaŋaieneri aua pai ingaŋurienju wunja, iminjuŋ naŋdbama mandenu ingeŋuru wunja Jerusale' ŋuru.

52 Waŋaŋaria iminjuŋ maŋnaŋle kaŋaŋawuna. Arka kaŋaŋuru, dara kaŋaŋuru maiarundjeruŋma Samaritan naŋrim, maŋamanja wunja aua wunja.

53 Arka wa paueŋmenja, gewunja iminjuŋ ingeŋuriri Jerusale' ŋuru.

54 Inalalandu, James a John, wuna maŋa ko:nandu kundjuŋandu, Inaiuri, lai kumbaŋanu kunjedjandu wiŋnu kunjaŋgunjal aŋdjo:!' di daŋu arka wori wunja?

55 Waŋaŋari kauwona, kaŋmaiambunandu.

56 Kaŋaŋuru maiarundjeruŋma maiakaŋrim.

57 Wuno:murum aŋgeŋuriri kalumba naŋja iaruŋ kundjuŋanaŋga, Naŋi naŋnaŋmalando: naŋnaŋ naŋnaŋaŋuru.

58 Jesu kundjuŋanaŋga, Kaŋaŋuria do:lo:dba kudai, punaria wuŋo:ru naŋria waiaru, O! I:dj'inko:lu ino:ra naŋnaŋ imri: we ki:.

59 Aua kundjuŋanaŋga iakaŋa, Tjaŋmalando:. O! aua kundjuŋu, Tjaŋdjabawurle ro:k inji: irai naŋanaŋga.

60 Kundjuŋanaŋga, Adbaŋ ro:k kadi:nja adban arkaŋaŋgaia; naŋndju baiuŋuru ardi:um minjalu baŋdaia God anaŋga.

61 Iakaŋa kuda: kundjuŋu, Naŋi naŋnaŋmalando: Inaiuri; O! tjaŋdjabawurle aŋaŋawendja wunja arka maiarum naŋanaŋgam maninja.

62 Jesu kundjuŋanaŋga, I:dja kari ino:ri la maŋgam plough naŋja, wararkar ingaŋuŋ, iniwu kaŋuŋamiri baŋdaia God anaŋga.

10

1 Wuna paŋeŋau Inaiuri kaŋaŋdjuna atjaŋkekaŋa seventy, arka kaŋaŋawuna iariaruŋandu iminjuŋ maŋnaŋle manaiudba mararawa' ŋuru, taŋbium mararawa' ŋuru, ma aua naŋndju-naŋndju pitja eŋeŋgal.

2 Kundjuŋaŋgori, Wulgundjiri ko:ru wunaiuru, O! i:dja kadaŋuŋa; gewunja burkai iriab Inaiuri wulgundjiri naŋa aŋnaŋawu wunja i:dja wulgundjiri ŋuru.

3 Njidjurli; wai, njinaŋawu kukundjeria kaŋdjindja kaŋaŋuria naŋja.

4 Puraŋuriri kaiug kari, bururu kari, njidjerduŋari kari; i:dja kari wulmai piriinaŋgori kalumba naŋja.

⁵ Maiarum maua njirkunjaŋanuru, wuri:wurle, Jamulili maiarum maŋa naŋja.

⁶ Jamulili iŋko:lu ma namba iŋganuŋ, jamulili njirkananŋa ma nanja pitja atja njanu; namba kari, njiri nanja pitja djo:li njanu.

⁷ Maiarum maua nanja atja njidu, mindjal wurandjiri, djo: njirkunjaŋeri arge njinjumbado:; gewunja inawodjija laŋugu ananŋa inia kaŋunananŋa. Pinjiriiri maiarum maiaru' nuru.

⁸ Manaiudba maua njirkunjaŋanuru njinjumbadba, mindjal wuri: arge njidbanŋale nanja aŋgandienju,

⁹ Adbaramareja ma nanja aramurdu, wurinanŋori, Bandaia God ananŋa gole wodjulu kunjaŋgunalduri.

¹⁰ Manaiudba maua njirkunjaŋanuru njiri wa pinjinbadban nari, njirinuru kalumba ma nuru, wuri:;

¹¹ Tjurnim manaiudba njiri narim ari ardjerdu nanja maŋganuŋ, wulingara kunjedju njiri nanja; mia laiburu njidu bandaia God ananŋa wodjulu kunjaŋgunal.

¹² Kuŋenuri gejaŋ Sodom maniam man daŋam pitja menu manaiudba maua nanja.

¹³ Wurgunu nundju nanja, Chorazin, wurgunu nundju nanja, Bethsaida; gewunja namba Tyre nanja, Sidon nanja, kandju:na ranŋari kaŋinanurendu, golema kulunaŋ maŋgawenjanu atja maŋgawonandu sackcloth nanja, pimbinaŋ' danja.

¹⁴ O! Tyre nanja, Sidon nanja, wunia man daŋu pitja njanu wurejaŋ njirendu nanja.

¹⁵ Nundju, Capernaum, andjo:l' kuru brai nundjandienju? Mamaŋa' nuru pitja wai nunjejabie.

¹⁶ Aua nuru njinjunganuru nuru naganuru; aua njinjunganandjunandjo: nanjanandjunandjo:; aua naganandjunandjo: kaŋandjunandjo: aua naganunjanawuna.

¹⁷ Arge seventy djo:li kadinal tjukul nari kubadjuŋ, Inaiuri, agulaia kuda: waiuru kanbarkandenunjaŋeri nunjumba nanja.

¹⁸ Aua kundjunanŋori, Maŋa kaŋo:na Satan, maŋjirinja kaŋjindja, iŋgauwona andjo:l' di daŋu.

¹⁹ Wai, naiu njino:na wundjurulu djambaŋa wunja pamalinja nanja, bandjia nanja, wundjurulu darawa inauurgundj ananŋa, kari kaŋjinba pambala pinjinbarkandjun.

²⁰ Mia, tjukul pinjidi:ri wuna nanja, agulaia waiuru aŋganbarkandenunuri, tjukul njidu gewunja njirkumba wiri-wiri kauwi:na andjo:l' danja.

²¹ Ge-i-di-daŋu tjukul kaŋina Inandj Mamaia nanja, kundjuŋu, Nungulbo:, Iraia, Nunaiuru andjo:l' kara, kabalba nara, gewunja wuna kundjaielgeŋu ardi:u' naria nuru, ardi:um daŋanuja nuru, kandjamiimbuna wonalalanja; jau, Iraia, gewunja wurunanŋowu wunia kuniŋaiena nungubul' danja.

²² Darawa kunauwi:nara Iraia naiananŋa nanja, i:dja kari wa laiburu paŋganin aŋguja Inko:lu Iraia ekamandj, aŋguja Iraia Inko:lu ekamandj, aua kuda: Inko:lu ko:rega iŋganuŋ iŋgamiimbu wunja.

²³ Waŋnarai kauwonanŋori inalalaia, argekama kundjuŋu, Tjukul nari arkumbula maŋgadidjeri njiri maraŋunindj;

24 Gewunja kuņenuri, tjo:lbādaia ardarawaia ardenaiuri kuda: lai kumbānanāņgori maņgadidja wunja ge njiri marāņunindj, wa pāmādidjenja; ņuru wunja njiri ņuru wurāņungāņurula, wa ņuru puņgarkaņurinja.

25 Wai, iārun ņāla-ņāla ņāra kauwelgenja ko:ndjuna kundjuņiri, Iniingundeja, ņāni kuņe ņaiedjer kādjinma ņāņņunuj wunja?

26 Aua kundjuņanāņa, ņāņāņa wiri-wiri kauwi:na ņāla-ņāla nānja? ņarunāņgowu mili-mili māra kānd jo:?

27 Aua kaio:lbāla kundjuņ, Pānarienāņa Inaiuri God ņundjanāņa ņunņulum mararawam, ņunņau dara, ņundjurulba mararawam, ņuni:um mararawam; māmuņgālja ņundjanāņa kuda: ņundju kādjinđja.

28 Aua kundjuņanāņa, Tjādām tjāndjo:lbala; ge dju ņundjedjer ņunjanu.

29 Aua ņaiādaņuru ņandjuie kundjuņ, kundjuņanāņa Jesu, Aņģuja māmuņgālja ņaianāņa?

30 Jesu kaio:lbāla kundjuņ, I:dja iārun jeri kauwonāņuriri Jerusalem i-dāgām Jericho ņuru; kauwona lulun ņāria nānja, wobi bura kauerāmaņāņa, ņoiil kubāduņāņa, kariņāņuru kauerāmaņgi:la wodjulu kuņgādjuneri.

31 Wāli iārun dadjurđāra kalumba tjaue keņgunal, māra ingo:na, kanalu keņa.

32 Ge kādjinu iārun Levite, tām̄bium ma ingeņgunal, māra ko:na, kanalu keņa.

33 Mia, Samaria ņāra iārun ingeņāņuriri keņgunal ma ingānina, māra ingo:na, kaieriwuna.

34 Kāmurkalanuru, malum anāņgām murd kundjuņ, pālulu kundjuņāņa oil, wine, kandenju puņāra nānja anāņgamandj, kaņurula maiaru' ņuru, kanaleri.

35 Maņgundjiau kumaņ kaiug tjāruņandu, maiaruņāra kano:na kundjuņ, Aneri, kaiug tjākāri ņundju ņāmba kāndjano:, ņaiu wuno:murum djo:li ņāņņunujal pitja ņunjano:.

36 ņania arge iāruņuri ni: ņunuj māmuņgālja ingānina aua ingauwona lulunāria nānja?

37 Aua kundjuņ, Aua ingaieriwuna. Jesu kundjuņanāņa, Baiuņuru, ge-i-di-dāgu dju.

38 Wāli aņģeņāņuriri, maiarundjeruņuma mamurkalal; woņaiinja ndjāruņunja, njaņumba Martha, kamaņ maiarum njaņganāņgām maninja.

39 ņāņa ņawanja kudai, njaņgarimiena Mary, njaņa kuda: atja njimbāna Inaiuri ierdu nānja, ņāla-ņāla anāņa ņuru kuņgaņurula.

40 O! Martha lara kundjuņiri darawa maiarum maņinja; kāmurkalal kundjuņ, Inaiuri, kari ņundju nānja ņawanja ņāndjāndiwela ņaiāruņ maiaru' wunja? Gewunja minjenāņa njingengal ņāņņunawodju wunja.

41 Inaiuri njaņgaio:lbāla kundjuņanāņa, Martha, Martha, ni: ņunuj, lara kundji, darawa wunja,

42 Tjāruņuma kuninja; Mary ge wunia kumaņ, wa puņgano: ņgienāņa.

11

¹ Ge kunina, walı aua t̃ambium maninja ing̃anina dadjurd geñeri, wuno:murum wudun geñu, iğruñ inalala kundjuñaña, Inaiuri, ãnmiambu dadjurd njerkundju wunja, kađjину ge John kuda: ãng̃amiimbuna inalalaia.

² Aua kundjuñañagori, Wuno:murum dadjurd wur̃añundju, wuri:, Iraia ar-arkaña ãndjo:l' dañja, Ñuñnumba mãma: kuninja, Bãndaia ñundjaña kuñañgunjal. Lai kauwoñanu kuninja, kabalba nañja kađjину ãndjo:l' dañja.

³ Maia ar-arkañangaia lew̃ara wunja kađjinma ãnjaño:.

⁴ Umãra ar-arkaña wai minjo:ñjari; gewunja ãri kuda: wai njerkumbuñagori ardarawaia t̃jaue ãngañbãrwuñjari. Ãri kaielwa pandjañuriri wuñgundjuie nañja, O! ri: ãnmãl woru nañja.

⁵ Gejau kundjuñañagori, Ãng̃uja njiri nañja jalai kudai, ind̃jañunmurkañuru wulo:lum, t̃juñundjaña, Jalai, maia iaruñuri nunjanawodju;

⁶ Gewunja jalai naiaña kandjalu ing̃engal nãnmurkalal, nãno:ra ãng̃andenja im̃añjãle juru.

⁷ Aua mamulba pitja ejo:lbo: nje, Pãnjañ̃aling̃eri; maia mundu gole bur kunina, woñalalañ̃uja naiañangaia nãiu nañja ardaragu nañja kaduñ; kađjinba bãri pãnañin, puñano:n.

⁸ Kuñenuri, nãmba wa bãri pãnañin, wa pãng̃ano:n, jalai anãga ing̃anuñ, t̃jile-jile ing̃aniau pitja bãri enu, eno: irarawaia lai ing̃auwonañagori.

⁹ Nãiu kuñenuri, Iraniau, pitja ñjano:wi:nuri; arãnañjiro:, pitja mãra arewu; denden maro:, pãlkãr ñjamienuri.

¹⁰ Gewunja ardarawaia ing̃adiau kub̃adba; aua kãnañjiro: mãra kumbu; aua denden mãngo: pitja pãlkãr ñjamieña.

¹¹ Nãnia njiri nañja iraiia ing̃anuñ iñko:lu nãmba ing̃aniau wuro:dbo:ri, pitjowu eno: kaiug? Djaia ing̃aniau, aua djaia wunja pitjowu eno: kauaña?

¹² Wonau nãmba ing̃aniau, pitjowu eno: bandja?

¹³ Gewunja njiri, njirworu njirkunuñ, nãmba laiburu njirkunuñ wunia arãñuno: woñalalañ̃uja njirkañangaia, djenbeñuru man dãgu Iraia ãndjo:l' kãra pitja añjano: Iñandj Mamaia arka ing̃adiau?

¹⁴ Agula wai ko:neri iamidja kulula; peleng̃araia rañgari karina.

¹⁵ O! At̃jakekãria arka nañja kub̃adjuñ, Beelzebub nañja, agula inaiuri, wai kanbiri agulaia.

¹⁶ At̃jakekãria, kauero ndjuneri, burkai kaueriabuna umiimbaie ãndjo:l' kãri.

¹⁷ Aua laiburu kãnina ardi:um maninja, kundjuñañagori, Bãndaia daraiu dalar kãmiena nãnde kua ñundju-ñundju wuliñg̃ara kumbi:nu; maiarum kuda: nãnda maiarum, mauwona.

¹⁸ Satan nãmba nãnda aua ñundju-ñundju dalar ing̃amienu, nãruñagowu bãndaia anãga pitja ñjawelge? njiri wur̃añundjiri Beelzebub nañja nãiu agulaia wai ãnaññumbi.

¹⁹ Nãiu nãmba Beelzebub nañja agulaia wai ãnañnumbu, ãng̃uja nañja njidbandia wai ãngañbãrwu? Gewunja arka wureñaria pitja arãnanunuri.

²⁰ O! n̄aiu n̄amba God ino:ri n̄anja agulaia wai aṅṅannumbu, gejaw kunṅaṅgunalduri baṅdaia God anaṅga.

²¹ Wuno: murum i:dja iurulwora t̄jinaṅlja kudai maiarum anaṅgam maṅgani, wulaṅbiri anaṅgaia ṅamulili kaduṅ.

²² Mia, n̄amba iurulwora man daḡa aua n̄anja iṅgeṅgal, puluru iṅgi:, eno:ṅgu t̄jinalja irarawaia paṅṅad iṅḡamurauwuna, wulaṅbiri anaṅgaia kaḷa aṅjo.

²³ Aua n̄aiu n̄anja n̄amba wa paṅḡanin, n̄anda n̄anmeri; aua n̄aiu n̄anja n̄amba wa d̄jaruk panmaṅ, t̄jauw̄are kanbiri.

²⁴ Agula inuru, i:dja iṅgaiandiwela, keṅuriri maro:do:d kuru, Noiba kaṅṅaji:ro:jiri, wa maṅa puṅgo:n, gejaw kundjiri, Djo:li ṅenu maiarum ṅaianṅgam ma-i-daḡam ṅanṅunṅaṅgunal.

²⁵ Gejaw keṅgal, maṅa mo: brar maṅḡaniṅaiṅju, maṅamanjam.

²⁶ Gejaw keṅuriri kanmaṅ agulaia at̄jaḡekaṅria aṅṅenṅaṅlja arwod' ban daḡaia aua n̄anja, arka karingal, ma at̄ja kaduṅ, paḷejaw i:dja aia iwod' ban daḡaia auurle n̄anja.

²⁷ Ge kunina, wuna geṅeri, woṅaiinja nd̄jaruṅ pelenḡare n̄anja ṅala-ṅala n̄aṅḡanaṅga brai kund̄jandaḷa, kund̄juṅanaṅga, Tjukul ṅarim n̄aṅulum kuli:n ṅunṅumbuna, tjukul ṅari ṅamugu muka t̄juṅunbuna.

²⁸ Aua kund̄juṅanaṅga, Jau, tjukul ṅaria man daḡaia arka ṅala-ṅala God anaṅga nuru aṅḡanuṅ, ge karkaṅuru.

²⁹ Wuno: murum pelenḡaraia d̄jaruk aṅḡamienanaṅga wunmanbaḷi kund̄juṅ, Woi maṅṅunmaṅdjiri aṅdja arworia kaduṅ; umiimbaie kubarkaṅji:ro:; umiimbaie wa puṅgano:wi maṅgori umiimbaie Jonah anaṅga wundaḡkama.

³⁰ Kaḡjiniu Jonah imiimbaie Nineveh ṅaria n̄anja iṅḡaniṅaiena, wunmaṅḡowu pitja enu I:dj' iṅko:lu woi maṅṅunmaṅdjiri aṅdja n̄anja.

³¹ N̄jinauidj araworinja pitja baṅri ṅenu wure n̄anja i:dja woi maṅṅunmaṅdjiri aṅdja n̄anja, n̄aṅga pitja wure ṅjo:ṅaṅgori; gewunja ṅeṅḡunal baṅdaia umind̄juṅuru-i-daḡu ṅuru kaṅuru wunja wuni:nd̄jaru Solomon anaṅga, wrai, inaiud' ban daḡa Solomon n̄anja ṅuruma kaṅuṅ.

³² I:dja Nineveh ṅaria pitja baṅri araṅu wure n̄anja woi maṅṅunmaṅdjiri aṅdja n̄anja, pitje wure paro:ṅaṅgori; gewunja arka kulunḡan karwona ṅala-ṅala Jonah anaṅga n̄anja; wai, inaiud' ban daḡa Jonah n̄anja ṅuruma kaṅuṅ.

³³ I:dja kari t̄janaim duru maṅḡi:la, wa paṅanden taṅbium maiel-gaiem maninja, kari kuni:n waiuru, O! t̄janai' ṅari n̄anja, gewunja arka daḡa aṅgeṅgaliri t̄janaim maṅḡadidjaliri.

³⁴ Tjanaim ṅunṅunaba n̄anja ambula kunuṅ: ṅungubulu t̄jaḡaṅuru kaṅun, ṅunṅunaba mararam maro: manuṅ; woru kaṅuṅ, ṅunṅunaba mararam duiba ṅarim maṅuṅ.

³⁵ Gewunja manindj madji maro: ṅundju n̄anja duiba ṅarim paṅmaṅu.

³⁶ Gewunja ṅunṅunaba mararam n̄amba maro: ṅarim maṅḡanuṅ, duiba ṅarim mano:ram, maro: ṅarim pitja mararam menu, kaḡjiniu t̄janaim paḷemba ṅarim maṅḡan ṅunṅunano:.

37 Wāli kaluleri, iaruŋ Pharisee burkai kaiqb mindjal kunja aua nanja; dāra keŋanuru, atja kauwona rnindjal kunja.

38 Pharisee maŋa ko:na raŋgari keŋa auurle wa kulai pungo:nja wāli wa mindjal pungeŋa.

39 Inaiuri kundjuŋaŋga, Weni njiri Pharisia rar gari karandju ilerdujuru cup, ilerdujuru plate, O! njirkulunjuru kaŋabu njirkunjaieŋu lulun, umāra.

40 Njiri wonāla, wawu aua ilerdujuru ingandeu, inulunjuru kuda: kandenju?

41 Mia lulwa arano: wulanbiri gole parano:, geŋau wai, darawa rar gari kunuŋanuri.

42 Wurgunu njiri nanja, Pharisia, gewunja jedmaŋgānu birwidinaŋi kurano:, wuk kuro: wure, ŋedura God anaŋga; ge piriin, tjaŋari wuk puro:jiri.

43 Wurgunu njiri nanja, Pharisia, lai maŋgauwonanuri adbaŋakārim maŋŋalenŋarim dadjurdaŋarim maninja, lai kauwonanuri wulmai tjaunŋarim maninja.

44 Wurgunu njiri nanja, gewunja njiri kaŋdjindjia ro:knarim wa maŋa pamarwi:nja, i:dja wudawa aŋgeŋeri wa laiburu padin.

45 I:dja ŋala-ŋala ŋara kaio:lba kundjuŋaŋga, Iniingundeja, ge tjuŋdjiri kaŋdjamaiambu ari kuda:.

46 Aua kundjuŋu, Wurgunu njiri nanja ŋala-ŋala ŋaria kuda:, gewunja njiri nimaia i:dja nanja karande, njiri paraŋmandaneri nimaia njido:ri tjaruŋ njininge.

47 Wurgunu njiri nanja, gewunja do:lo: wondi wuro: tjo:lbadaia arkaŋga, iraraia njirkaŋgaia bada aŋganbaŋwuna.

48 Gewunja njidaŋadjaieŋu, araŋanu: ge iraraia njirkaŋgaia kadjuju, arka bada aŋganbaŋwuna, njiri do:lo: wondi wuro:.

49 Gewunja kuda: God wuni:ndjaru kundjuŋu, Aŋaŋaŋawunaŋgori tjo:lbadaia, arkaŋawieja kuda:, atjaŋekaria pitja bada aŋbaŋo:, pitja aŋbaŋo:ndju;

50 Gewunja gulu: tjo:lbadaia ardarawaia arkaŋga paŋlulu kaŋinaiena baŋdaia wunuŋgule wundjaŋuru-i-daŋu burkai njeŋabie woi maraŋunmaŋdjiri aŋdja nanja.

51 Gulu: Abel anaŋga ge-i-daŋu gulu: njini Zachariah anaŋga, aua debāra ingeŋa wia' ŋarim dadjurdaŋarim pulaga nanja; Jau, kuŋenuri, burkai njeŋabie woi maraŋunmaŋdjiri aŋdja nanja.

52 Wurgunu njiri nanja ŋala-ŋala ŋaria, gewunja kuramaŋala laŋad ŋari; njiri wa dāra pinjirinjanuru, araŋmaiambuna arka dāra aŋgeŋanuriri.

53 Wuno:murum ma-i-daŋam ingengunal, wiri-wiri ŋaria a Pharisia njaŋdbama ŋanda kubadaŋanaŋga, burkai kaueribaŋuna kalu darawa wunja.

54 Kaueranaleri, kadba wunja iamundu nanja.

12

1 Pulagaŋau, wuno:murum pelengaraia djenbeŋuru djaruk aŋgamiena, gewunja arge wurura djaŋbaba kanbaŋdo:raŋa, wunmanbaŋi kundjuŋaŋgori inalala arkurle, Maranindj leaven Pharisia arkaŋga, geŋakawali tjibare.

² Kari kuni:n kañi:ñu, ñamba wa pitja maña pungauwi:n; kari kaielgaiñu, ñamba wa pitja laiburu punğaninaien.

³ Gewunja ge wundugum wurañulula, lewara pitja ñuru ñañinaie; ge ardi:um maninja kujoiã wurañundjunu balaium maninja, pitja jero:l ñañinaie karañ maiarum maninja.

⁴ Kuñenuri, jalalaia ñaiananngaia, paro:lguneri arka njirkanaba mañgarwuja, pañejau kari kañjinba punğadjin.

⁵ O! Njinjaniingunda añguja irañunguluna: Iro:lguna aua gole baña ingo:na wundjurulu kudai wai kunja mamaru' ñuru; jau, kuñenuri, iro:lguna.

⁶ Wawu wurira iaruñuri kado:wi:ñu kaiug tjaruñandu pidi:n kunja? Kari iaruñ wonala wa pañğaninaien God ambula ñanja.

⁷ Tjakaã kuda: njidbri: ñari darawa laiburu kuninaien. Pinjirgul-gunejiri, wurira ardarawaia ñanja njidia ma njidun.

⁸ Kuñenuri, I:dja ñamba ñaiu wunja gejiri i:dja adbaññale ñuru, aua kuda: wunja I:dj' inko:lu pitja nje adbaññale ñuru wañanñaãria God ananngaia;

⁹ Aua ñaiu wunja ñamidja gejiri i:dja adbaññale ñuru, pitja ñamidja eninaie wañanñaãria God ananngaia adbaññale ñuru.

¹⁰ Aua I:dj' inko ñanja ñala-ñala ñanda kama, pitja wai njejañbiennaãga; O! aua Inandj Mamaia ingañujo:, wa pitja wai punğaiabiennaãga.

¹¹ Wuno:murum njinjumbarkañural dadjurduñarim maninja, ardenaiud' ñanja, wundjurul' ñan-ja, lara piriiri ñaruñanğowu, ñanñaãga arañundjo: Iba, wurañulu;

¹² Gewunja Inandj Mamaia pitja njinjaniingunda ge-i-di-đagu ñanñaãga wurañundju.

¹³ Iaruñ pelengare ñanja kundjuñanñaãga, Iniingundeja, minjenannga ñawaia ñaianannga wulanbiri karnal kanbi:ñjara.

¹⁴ Aua kundjuñanñaãga, I:dja, añguja ñangandenju wure ñara, karnal ñara, njiri ñanja?

¹⁵ Gejau kundjuñanñaãgori, Maranindj, njiri ñundju-ñiundju njirkanurie wunğalbanda dara ñanja, gewunja i:dja inaiu kui wulanbiri ardarawaia kudai.

¹⁶ Bañe-bañe kundjuñanñaãgori, kundjuñiri, Kabalba i:dja tjiñi:ra ananğam wunia bañi kandjandala.

¹⁷ Iniañkamanma kundjuñu, kundjuñiri, Nani ñe, gewunja ñano:ra ma kurab ñaianannga ananğande?

¹⁸ Kundjuñu, Wuna ñe; jarannga maño: maiarum ñaiananğam, pitja wondi mañana manaiud' ban ñağam, ma pitja ñaruñ anam corn ardarawaia ñaiananngaia, wulanbiri ñaiananngaia.

¹⁹ Pitje ñenannga ñañau, Nañau, ñundju kudai wulanbiri ardarawaia golema anğandiena; ñoiba bañu, mindjal dju, djo: baiu, tjukul bañu.

²⁰ O! God kundjuñanñaãga, Wonala, weni wundugum ñunñau pitja burkai njejañbie ñundju ñanja: añguja ananngaia pitja arañu arka ardamanja anđjanğandjuna?

²¹ Wuna kañjinu aua wulanbiri anğaranum aua ñundju-ñundju wunja, tjiñi:ra kawaiak God nanja.

22 Kundjunanangori inalalaia, Gewunja kuɲenuri, Lara piriiri njirkau wunja, nananga mindjal wuranundju, kari njirkanaba wunja, nananga tai njirkunuj.

23 Gewunja njirkau wunaiud' ban daɣu manari nanja, njirkanaba wobi nanja.

24 Ni: aranuriri wonɣuraia, arka wa panbarkanden, wa djaruk panbadban, ardo:ra maiarum, ardo:ra maianarim, God barui kano;; njidia man daɣaia djenbenuru punaria nanja.

25 Anguja njiri nanja, lara gejiri, iwandu gole pangande irindja nanja?

26 Gewunja njiri namba pidi:nma kadjinba piriin, aɲudja kunja lara kuriiri tjakari wunja?

27 Ni: wuranuriri maruku, narunangowu bari kanuj, paii wa pungadjin jarkai wa pungadjin; O! kuɲenuri Solomon palemba mararam anangam maninja wa tai pangandinja tjaruj wuna kadjinu.

28 Wurkalam namba God ge kadjinu tai mangi:, maue weni kabalba nanja manganj, mangunu mangaiabienju wia' nanja, djenbenuru ma njiri, njirkudjarie.

29 Parananjiro:jiri nananga mindjal wuranundju, nananga djo: njirkunjanja, lara piriiri.

30 Wuna darawa kubarkanjiro:jiri worumbaia bandaia nanja; Iraia njirkananga laiburu kanuj njiri wuna nama wuranundjiri.

31 Mia wurananjiro: bandaia God ananga, gejau wuna darawa pitja njanunuri.

32 Pinjirgulgunejiri, wiri:m pidi:ndja; gewunja lai kumbanananga Iro:lidj bandaia njinnuno: wunja.

33 Aro:gule wulanbiri njirkanangaia, ardjeja arano;; wurandju njiri nundju-nundju wunja bururu kadjinba wunungule pangnin nari, wulanbiri andjo:l' danja kadjinma nari, ma lulun nara kari wa wodjulu parenan, wuno:lu wa panmandjun.

34 Gewunja ma wulanbiri njirkananga anganj, ma kuda: njidi:um pitja menu.

35 Njirkwierlumba murd kaninja, tjanaim njirkananangam duru mani:nja;

36 Njiri kuda: i:dja kadjindja njidu inaiuri arkananga ingadanneri, wuno:murum djo:li inganjal manaria panan naria daɣu; wuno:murum ingengal, denden mango:, maiirgi:rkum palkar paramananga.

37 Tjukul naria ardawodjeja arge, wuno:murum inaiuri ingengal, mara anjo: mu:n mangarwiri; nidji kuɲenuri, murd enie, arge atja anji:, pitja eengal, anjanowodju.

38 Namba kangulnam, namba maiium, ingengal, wurunangowu mara ango:, arge tjukul naria kaduj.

39 Wuna laiburu njidu, inaiuri maiaru' nara namba laiburu inganina aɲudjau lulunara ingengunal, mun mango:na, wa pangananunja maiarum anangam kurug mangauwi:ju.

40 Njiri kuda: njidamanja njidu, gewunja gejau wa ni: pinjidin nari eengal I:dj' inko:lu.

41 Peter kundjunu, Inaiuri, ari kundjinjariri bare-bare wuna, ardarawaia?

⁴² Inaiuri kundjunu, Anğuja aua nidji, ini:u' nğara maiaru' nğara, aue inaiuri karaŋ ewandenanğori i:dja ananğaia, maŋaria anjano: wunja tjadamiau?

⁴³ Tjukul nğara inawodjieja aue, wuno:murum inaiuri inğenğal, mğara inğo: ge kađjinu geğiri.

⁴⁴ Nidji kuŋenuri, karaŋ ewandenanğori ardarawaia ananğaia.

⁴⁵ O! inawodjieja aue nğamba ini:um maninja geğiri, Inaiuri nğaiananğga wi: kundjal, wunmanbałi anğamandjuiri algalgunjia, arwariwariđjia, mindjal geğiri, djo: inğenğiri, pulwul inğenğiri.

⁴⁶ Inawodjieja aue inaiuri ananğga pitje ejeŋgal geğau wa ni: paŋğanin nğari, geğau wra laiburu paŋğanin nğari, pitja dur ewu, ananğga nğari pitje eno: arkudjarieja nanja.

⁴⁷ Inawodjieja laiburu inğanina Inaiuri ananğga nğama geğeri, inamanja wa paŋğaninja, wa puŋgenja inaiuri nğama geğeri, wodpiliba ejo:rie djenbenuru;

⁴⁸ Aua wa laiburu paŋğaninja, geğu wodpili kaři, aua wodpiliba ejo:rie pidi:nu. Aua dara kaŋo:wi: nunaŋga aua nanja dara pitja burkai njejabienanğga; aua dara anğanino:, aua nanja dara pitja ewaraniau.

⁴⁹ Neŋğunal wiğnu nğanğungande wunja kabalba nanja, nğananğga nğama nanğundju nğamba gole duru kaŋinaiena?

⁵⁰ Baptism nğaiu kudai wuna nanja baptize nğani:nja, nğaruanğowu nğanda nğamienju ko:rug kamie njini.

⁵¹ Ni: njiduŋ nğanğunjanğunal jamulili kabalba nanja anğanğuno: wunja? Kari, kuŋenuri, dalar kaři.

⁵² Gewunja pitja aranu wendj-i-dağu anğalja maiarum maiaruŋum maninja, dalar aramie iğrunuri nğanda iğrunandu, iğrunandu nğanda iğrunuri.

⁵³ Dalar aramie iraiia nğanda inko:lu, inko:lu nğanda iraiia, karanja nğanda ibanja, ibanja nğanda karanja, nğalindjanja nğanda nğalindjanja.

⁵⁴ Kundjunanğgori pelenğaraia kuda:, Wuno:murum mğara wuranunbu anğuban baři kaŋunğiri Maranğam maninja, maiirgi:rkum kuri:, Adja keŋgaliri, ge kađjinu kunuŋ;

⁵⁵ Wuno:murum jalanğara wo: kauwonal, kuri:, Mğara-mğara pitja nğanu, ge kunuŋ.

⁵⁶ Njidbinum njiljaljadbune, laiburu njiduŋ mğara wunja kabalba maminum, andjo:lu uminu, anğudja kunja wa laiburu pinjidin mğara wunja wendjiau?

⁵⁷ Anğudja kunja njiri nundju-nundju nanja wunia wa wure puro:n?

⁵⁸ Wałi nunaŋunjanğururu inauurgundj nanja inaiur' kuru, kalumba nanja lia mğama nğaruanğowu bura nunaŋumienunanğga, madji lalewa nunaŋunjanğuriri wure nğara nuru, wure nğara nunaŋuno: bur nğarananğga, bur nğara puŋungande bur nğarim man-inja.

⁵⁹ Kuŋenu, ma-i-dağam wa pitja ba puŋunjanğan tjuŋuno:na njini darawa.

13

¹ Atjakekaria ma kadina ge-i-di-dağu kadjunanğga Galilee nğaria wunja, gulu arkananğga Pilate nambar ko:na mğama:nğari arkananğga nanja.

² Aua kandjo:lbala, kundjuṅṅṅgori, Ni: njidun arge Galilee ṅaria arwod' ban daḡaia Galilee ṅaria ardarawaia ṅanja, gewunja wuna kaṅinaienanṅgori?

³ Kari, kuṅenuri, O! njiri ṅamba wa kulunṅ pinjirwan, ge kaḡjiniu njidarawaia pitja debaḡ njireju.

⁴ Arka ṅṅnenṅaja arge maṅgauwonanṅgori maiarum kaṅangenma Siloam ṅarim, ṅṅṅamandjo:na, ni: njidun arka arwod' ban daḡaia i:dja ardarawaia ṅanja Jerusalem maninja atja ṅṅgauwoneri?

⁵ Kari, kuṅenuri, O! njiri ṅamba wa kulunṅ pinjirwan, arge kaḡjindja pitja debaḡ njireju.

⁶ Baṅe-baṅe wuna kuda: kundjuṅ. I:dja iṅrun tjilium kudai maṅgandiena kabalba anṅgam maninja; keṅunal kurab kaṅṅjiro:na maua ṅanja, wa maṅa paṅgo:nja.

⁷ Kundjuṅṅṅga kabalba ṅara, Wai, tjauḡdba maiaruṅurim ṅṅunal kurab kaṅṅṅjiro:na tjilium maṅa ṅanja, wa maṅa paṅgo:nja; dur mo;; ṅudjakunja kabalba maṅaringiri?

⁸ Aua kaio:lbala, kundjuṅṅṅga, Inaiuri, maninja tjauḡdba maṅa kuda:, wo:ri maṅaminjo:jiri tjari maṅo: njini, tjṅunim maṅande,

⁹ Gejau ṅamba kurab iṅḡam, wunia; ṅamba kari, pitja dur maṅdjo:.

¹⁰ Kaniṅgundaleri maiaruṅam dadjurḡṅarim maninja Wunaiuru-jau.

¹¹ Wai, woṅaiinja ṅṅandj mareja kudai golema, tjṅgur njinina, kaḡjinba tjadaṅuru pinjimbḡgenja.

¹² Jesu maṅa ṅṅango:na, ai njimbuna, kundjuṅṅṅga, Woṅai, bur a ṅunmienṅ mareja ṅundjanṅga ṅanja.

¹³ Ino:ri njimaḡdanala, maiirgi:rkum ndjaḡṅuru njṅgandjuiena, God ko:do:dala.

¹⁴ Inaiuri dadjurḡṅara ii:la kaṅan Jesu Wunaiuruṅau ṅṅṅamurduna, pelengare kundjuṅṅṅgori, Lewara tjakaṅi kunun ṅuna wunja; gejau njireṅgal njiraṅmurdui: wunja, kari Wunaiuruṅau.

¹⁵ O! Inaiuri kaio:lbala kundjuṅ, Njidbinum njiljaladbune, wawu njidarawaia Wunaiuruṅau burṅgai pinjiraṅṅan buluman, donkey njirkanṅga jaḡḡalpa ṅanja, wawu pinjiraṅurun djo: wunja?

¹⁶ Nṅṅga, Abraham paṅmaranja njṅṅṅun, nṅṅge Satan murd nṅṅaman wai, golema, wawu burṅgai pinjamaien wuna murd kunja Wunaiuruṅau?

¹⁷ Wuna geṅu ardauurgundj' ardarawaia anṅgaia djiṅ kubḡḡṅ, pelengare ardarawaia tjukul kadina darawa wundjurul' kaṅi aua ṅanja kaṅinaiena.

¹⁸ Gejau kundjuṅ, Aṅudja kaḡjiniu baḡdaia God anṅga, ṅudja kaḡjiniu kuṅandju?

¹⁹ Kaḡjiniu tjalaṅṅanja mustard, njṅge i:dja njiman, nṅṅanderu kabalba anṅgam maninja; nṅṅawelgenja ṅuwonu njini ku-ninaiena, punaria wuno:ru ṅaria wunḡalalidjerugu ṅanja atja kad-ina.

²⁰ Njele kundjuṅ, Aṅudja kaḡjiniu kuṅandju baḡdaia God anṅga?

²¹ Leaven kaḡjiniu, woṅaiinja iṅḡṅṅan, iṅgaielgeṅu iroroṅ iṅruṅuri ṅanja, irarawaia leaven iṅḡ ninaiena njini.

22 Bulumaŋ keŋaŋuru manaiudba, maiarundjeruŋama, kaniŋgundaleri, keŋaŋuriri Jerusale' ŋuru.

23 Iaruŋ kundjuŋaŋga, Inaiuri, kadaŋuja kaduŋ aŋgaŋmundulbaienju? Aua kundjuŋaŋgori,

24 Jaŋkunu wuri: njirkunjaŋa wunja maiamundu pidi:nma ŋuru, gewunja ardarawaia, kuŋenuri, jaŋkunu baŋre daŋa aŋgeŋa wunja, kadjinba parenjaŋ.

25 Wuno: murum inaiuri maiaru' ŋara baŋri iŋgaŋina, maiamundu bur ki:la, daŋde njirkumbal-geŋuriri maiamundu naŋja denden maraŋunbiri, wuruŋundjiri, Inaiuri, paŋkar minjaŋmanjaŋri; aua njinjo:lba, pitja njenuri, Wa laiburu paŋaŋinuri, ŋaru njirkunjuŋ;

26 Gejau pitja wureju, Mindjaŋal kunjedjuŋ, djo:jo: kunjedjuŋ ŋunmaŋŋale ŋuru, kandjaŋiŋgundaleri kalumba naŋja ar-arkanjaŋgaia;

27 Aua pitja nje, Kuŋenuri, wa laiburu paŋaŋin ŋaru njirkunjuŋ; njidjuliara, njidarawaia woru wuruŋundju.

28 Pitja njaŋu wola, kadur arwiak, wuno: murum maŋra araŋunbu Abraham, Isaac, Jacob, tjo:lba daia ardarawaia, baŋdaia God anaŋga naŋja, njiri daŋde pitja wai njirkunjaŋbienju.

29 Pitja areŋgal Worijaŋri alp, Maraŋam alp, Bemaŋaram alp, Arawori alp, pitja atja arowa baŋdaia God anaŋga naŋja.

30 Wai, kaduŋ paŋeŋaria pitja araŋu maŋŋalaŋeŋaria, kaduŋ maŋŋalaŋeŋaria pitja araŋu paŋeŋaria.

31 Ge-i-di-daŋgu karingunal atja kekaŋria Pharisia kubadjuŋaŋgeri, Daŋde paŋminjeju, baiuŋuru maŋdj'-i-daŋgu, gewunja Herod Ba da iŋo: kundjunjiri.

32 Aua kundjuŋaŋgori, Njidjulinuru, wurinanga aue fox, Wai, agulaia wai kaŋo:, dudbaŋ kaŋandju, weni, maŋgunu; maŋgundjiau pitja ko:rug ŋamie.

33 Mia madj neŋenja weni, maŋgunu, maŋgundjiau, gewunja tjo:lba da kaŋjinba debara paŋgeŋaŋ daŋde Jerusalem.

34 O Jerusalem, Jerusalem, tjo:lba daia aŋdjaŋunbiri, kaiug do: tjuŋundjuŋgori arkaŋawieja ŋundju naŋja, wodi darawajau ŋama kuŋeŋu djaŋruk aŋaŋŋuma ŋundju wonjaŋalaŋuja punara kaŋjiniu djaŋruk aŋgaŋ bi:rwidori njaŋgaŋaŋgaia njaŋgalum maninja, ŋundju wa ŋama pindjiinja.

35 Wai, maiarum ŋundjanaŋgam mamaŋgienjaŋu wuliŋgara kaŋrim; kuŋenuri, Njaiu wa pitja maŋra paŋjaro:n wuna njejeŋgal djini gejau wuruŋundju, Tjukul ŋara aua iŋgeŋgal Inaiuri iŋumba naŋja.

14

1 Ge kunina wuno: murum iŋgeŋaŋuru maiaru' ŋuru iaruŋ Pharisee inaiuri anaŋgaŋ Wunaiurujau maia mindjaŋal kunga, kaueraŋindjaŋeri.

2 Wai, i:dja iaruŋ imaŋŋale ŋuru kaŋ kundjuŋu.

3 Jesu kandjo:lba la, kundjuŋaŋgori ŋala-ŋala ŋaria, Pharisia kuda: kundjunjiri, Wuniowu Wunaiurujau kaŋamurdu wunja, wuniowu ŋuru-ŋuru?

4 Arka kumuk kubaruwuna. Aua kaŋmaŋ, kaŋmurduna, buruŋgai kaŋmaŋ.

⁵ Kundjuṅṅaṅgori, Aṅguja njiri ṅanja, woṅṅaṅ, buluman kudai, windjeri ṅanja iṅgauwona, wawu maiirgi:rkum ri: paṅdjaṅṅan Wunaiurujau?

⁶ Arka wuna ṅanja kaḍjinba njele pauerio: Ibenja.

⁷ Baṅe-baṅe kundjuṅṅaṅgori arka ai aṅgauwi:na, maṅa aṅgo:na ṅarunṅṅoṅwu maṅgadbaṅṅam adbaḷikaṅim maṅṅale ṅarim, kundjuṅṅaṅgori,

⁸ Wuno:murum ai ṅunṅumbi:ṅu iṅruṅ ṅanja maṅṅari paṅan ṅaria ṅanja, atja puṅuniri adbaḷikaṅim maṅṅale ṅarim maninja, madji ai iṅgauwi:ṅu aua ṅanja inaiud' ban daḡaia ṅundju ṅanja,

⁹ Gejau iṅgeṅgal aua ai ṅunṅumbuna, genu, Adbaḷikaṅim indja ino:, gejaudjiṅ pindjaṅ, adbaḷikaṅiam waiuru maṅdjaṅunma.

¹⁰ O! Wuno:murum ai ṅunṅumbi:ṅu, baiu, atja baṅu adbaḷikaṅim waiur' kaṅim maninja, gewunja wuno:murum iṅgeṅgal aua ai ṅunṅumbi:na, pitja njenu, Jalai, kaṅṅ ṅuru baiuṅuru; gejaudjiṅ pitja iṅo:lja indjaṅ adbaṅṅale ṅuru ardarawaia atja aṅṅaṅun ṅundju ṅanja.

¹¹ Gewunja aua ṅundju-ṅundju kaṅṅ iṅgandjuieu pitja waiuru ejaḅie, aua ṅundju-ṅundju waiuru iṅgandjuieu pitja kaṅṅ ejaḅie.

¹² Aua kuda: kundjuṅṅaṅga aua ai iṅgo:na, Wuno:murum aṅdjaṅungandju maṅṅaria, lewara, wunduga' jau, ai paṅdjo:jiri jalalaia, ṅawawaia ṅundjaṅaṅgaia, njiri madeja, maṅuṅḡalia tjini:ria, ṅamba wa arka kuda: njele ai ṅunṅumbarwu, pitja paḷe ṅuru ṅunbaṅano: njele.

¹³ O! Wuno:murum maṅṅaria aṅdjaṅungandju, ai aṅjo: ardjeja, aralidjia, arwondawondadjia, arkumbambulidjia;

¹⁴ Gejau tjukul pitja ṅunṅanu, arka ardoreja ṅunṅumbaḍo: paḷe ṅuru; pitja njano:wi:nu paḷe ṅuru baṅi aṅgaiabienju atjaḍaṅuria.

¹⁵ Wuna ṅuru kaṅina iṅruṅ atja iṅḡaṅina aua ṅanja kundjuṅṅaṅga, Tjukul ṅara aua maṅṅari mindjal ge baṅdaia God aṅṅaṅa ṅanja.

¹⁶ Aua kundjuṅṅaṅga, I:dja iṅruṅ maṅṅaria ardarawaia kangandjuna, ardarawaia ai kanbuna;

¹⁷ Kaṅṅawuna inawodjieja aṅṅaṅa maṅṅarijau ge wunja arka ai aṅgauwi:na, Njireṅgal, gewunja ardamanja kaduṅ.

¹⁸ Arka ardarawaia tjaruṅama karkaṅina. Auurle kundjuṅṅaṅga, Kabalba maṅṅamuruṅ, madj ṅejuṅuru maṅṅanindj wunja; burkai ṅundjaḅ, ṅaṅinja.

¹⁹ Ikaṅa kuda: kundjuṅ, Buluman aṅṅalja iṅruṅandu ṅari kaṅṅamuruṅ, ṅejuṅuru jaḡkunu aṅo:ndju; burkai ṅundjaḅ, ṅaṅinja.

²⁰ Ikaṅa kuda: kundjuṅ, Maṅṅanja paṅṅaṅ ṅawona, ge wunja kadjinba paṅṅeṅṅaṅ.

²¹ Inawodjieja kengunal, wuna waḷaṅu kuṅṅaṅuruladaḡa inaiuri aṅṅaṅa. Gejau inaiuri maiaru' ṅara ii:la kaṅṅ, inawodjieja aṅṅaṅa kundjuṅṅaṅga, Baiuṅuru maiirgi:rkum kalumba ṅuru, tjuwaḷja ṅuru malaiindem maninja, aṅmural ardjeja, aralidjia, arkumbambulidjia, arwondawondadjia.

²² Inawodjieja kundjuṅ, Inaiuri, kuniṅaia ge tjunṅundjuṅ, wali balaium manuṅjiri.

²³ Inaiuri inawodjieja kundjuṅṅaṅṅa, Baiuṅuru kalumba ṅuru, bundul' kuru, ṅgandju ṅṅeṅgal kunja, maiarum ṅaianṅgam kaḷaba maṅṅaniniṅaienu wunja.

²⁴ Gewunja kuṅenuri, i:dja kari ai ṅṅauwi:na maṅṅaria ṅainṅga pitja wa panbaṅkargunṅ.

²⁵ Pelenṅaraia ardarawaia kariṅa aua ṅṅnja, wararkar kaṅina, kundjuṅṅaṅṅori,

²⁶ I:dja iṅruṅ ṅamba ṅṅṅunmurka, ṅamba wa paṅgundjurun iranṅga, karanṅṅaṅṅa, maṅṅaṅṅaṅṅa, woṅḷalaṅṅuṅa anṅgaia, ṅawawaia, ṅawawanja, jau, iṅaui anṅga ma kuda:, kaḍjinba paṅṅaṅin ṅṅanalala.

²⁷ Aua wongaia anṅga wa mano: puṅṅaṅurun, ṅamba wa ṅṅawelbam paṅṅanmalando:n ṅari, kaḍjinba paṅṅaṅin ṅṅanalala.

²⁸ Gewunja ṅṅuṅa ṅjiri ṅṅnja ṅṅma geṅiri maiarum wondi maṅgo: ṅara, wawu auurle atṅa paṅṅaṅin, wawu paṅmaṅindṅaṅ wodi mararawaṅ kudai, ṅamba gole ko:rug maṅṅam.

²⁹ Madji waiuru ṅṅa paṅmande, ko:rug kaḍjinba paṅmemṅ, ardarawaia maṅṅadidjeja wunmanbaḷi umbili paueram,

³⁰ Puṅṅadju, I:dja indja wondi maṅgo:neri, kaḍjinba ko:rug paṅmaṅenja.

³¹ ṅṅuṅa inaiuri iṅṅeṅaṅuriri maḷaṅim maṅgo: wunja inaiuri iṅkaṅa ṅṅnja, wawu auurle atṅa paṅṅaṅin, puṅṅawaden aua kudai maḷaṅiniṅaria pelengṅe, ṅamba iṅṅamurka aua iṅṅamaṅdjera maḷaṅiniṅaria pelengṅaraia tjilenda kudai?

³² ṅamba wa puṅṅen, iṅkaṅa waḷi boṅwora iṅṅaṅuṅ, waḷaṅṅara kaṅaṅawu, ṅambula ṅari kaṅiaiu.

³³ Ge kaḍjinu ṅjidarawaia, aua ṅamba wa panmaṅṅi:n ardarawaia anṅgaia, aua kaḍjinba paṅṅaṅin ṅṅanalala.

³⁴ Kaṅambaḷja inia kaṅun; O! kaṅambaḷja ṅamba gula-gula iṅṅaṅiniṅaena, ṅarunaṅṅowu wuḷapaṅara eniṅaie?

³⁵ Inia ṅuru-ṅuru kaḷba wunja, tṅaṅunim wunja, daṅde kaueriṅb. Aua ini:um kudai ṅuru wunja, ṅuru kaṅinja.

15

¹ Gejau kaueraṅmurkalaliri ardarawaia publicandia arworია kuda: ṅuru iṅṅarkanuru wunja.

² Pharisia, wiri-wiri ṅaria kuda: jau karkanuriena kubṅadjuṅiri, Indja arworია kanma, arka ṅṅnja mindṅal kundju.

³ Aua kundjuṅṅaṅṅori baṅe-baṅe wuna, kundjuṅiri,

⁴ I:dja ṅṅuṅa ṅjiri ṅṅnja, kukundjeria one hundred, (ardarawaia), kudai iṅṅaṅuṅ, iṅruṅ arka ṅṅnja ṅamba iṅṅoiimaḷa, atṅakekaṅria bundul' daṅja wawu panmaṅṅi:n, paṅṅaṅaṅjiro:n aue iṅṅoiimiena, maṅa iṅgo: ṅjini?

⁵ Wuno:murum maṅa iṅgo:na, da kundjuṅṅa, tjukul kaṅuṅ.

⁶ Maiarum maṅṅamurkal, ai kanbu ṅalalaia, maṅmuṅṅalia anṅgaia, kundjuṅiri, Tjukul ṅjidu ṅaiu ṅṅnja, maṅa iṅṅṅumbuna kukundjera ṅaianṅga iṅṅoiimiena.

⁷ Kuṅenuriri, ge kaḍjinu tjukul kunuṅ andjo:l' daṅja iwori iṅruṅ kulunṅa iṅṅauwona, ardarawaia atṅadaṅuria man daṅgaia arka wa lai kulunṅa puṅṅauwonanṅgori.

8 Wonaiinja aŋgunja kaiug wunnenŋalu kudai njinŋanun, tjarun ŋamba koiim, tjanaim wawu duru punŋi:n, maiarum brar punŋen, njaɓbama paɓanindjan maɓa njo: njini?

9 Wuno:murum maɓa ko:na, ai kanbu jaɓlalaia, maɓunŋalia njanŋanŋaia, kundjiri, Tjukul njidu naiu nanja, maɓa njanŋumbuna kaiug ge njanŋunjoimala.

10 Ge kaɗjiniu, kuɓenuriri, tjukul kunun adbaɓnŋale ŋuru walaɓnŋaria God ananŋaia iwori iŋrun wunja kulaɓan ingauwona.

11 Kundjuɓu, I:dja iŋrun ko:landu iŋrunandu kudai.

12 Pidi:ndja auandu nanja kundjuɓanŋa iranŋa, Iraia, tjanjano: wulaɓbiri arge njananŋaia pitja aranu. Aua karnal kundjuɓanŋandu iedjer naria ananŋaia.

13 Paɓejau maranu punŋanin daɗu pidi:ndja inko:lu djaruk kanmaɓ ardarawaia, keɓanuru taɓbium boɓora ŋuru, ma tjaueri kundjuɓanŋori wulaɓbiri ardarawaia imaɓa njini kaɓineri.

14 Wuno:murum ardarawaia wolumbaɓa genu, baia djenbenuru taɓbium ma kanbuneri, aua wunmanbaɓi ino:ra kaɓineri.

15 Gejau keɓanuru pidjin kaɓinanurandu i:dja nanja taɓbium ma nara, aua kaɓanawuna yardba nuru pig barui aŋgano: wunja.

16 Njanulum barui maɓano: kundjuɓu, waiam maninja pig mindjal kadjuɓu, i:dja kari wa paɓgano:njanŋa.

17 Waɓi aua ini:um kudai, kundjuɓu, Wodi ardarawaia ardawodjieja irai njananŋa maɓari ko:ru ardara man daɗaia kadun, naiu nuruma baia njanbiri, kuɓadjuiri.

18 Bari ŋenu, irai njananŋa inamurka, pitja nenanŋa, Iraia, umara kuɓeɓu nanda aɗdjo:lu, nungubul' kuru.

19 Weni naniowu njanuɓamiri tjanŋungula njanundimienu wunja, naiu tjanŋandju inawodjieja iŋrun nundjananŋa kaɗjindja.

20 Bari kaɓina, iranŋa kaɓurkaɓa. Waɓi boɓora inganina, iranŋa maɓa ko:na, kaieriwuna, wari-wari kaɓurkaɓa, kauwona ilenŋa nanja, ko:lbo:na.

21 Inko:lu kundjuɓanŋa, Iraia, umara kuɓeɓu nanda aɗdjo:lu, nungubul' kuru, weni naniowu njanuɓamiri tjanŋungula njanundimienu wunja.

22 O! Iraia kundjuɓanŋori ardawodjieja ananŋaia, Maiirgi:rkum iramal wobi inia nara-nara, tai iri:, imarulja ino:ri nanja irande, ierdunari ierdu nanja,

23 Iramal buluman kauila wurɓi:wu nara ingandjui:na, iro:, mindjal wodju, tjukul nɗu,

24 Gewunja indja inanŋula iman kaɓineri, iedjer kaɓuniri, koiimiena, maɓa kauwi:ɓu.

25 Gejau inko:lu iwongara yardba nanja kaɓineri; waɓi ingenŋunaliri maiarum maɓgamurkalaliri, kan nari, djor nari ŋuru kuɓanurula.

26 Inawodjieja ai ko:na, burkai kaiɓbuna, Aɓudja ge?

27 Aua kundjuɓanŋa, Nunbomale keɓgunal, iro:lidj ko:na bulumaɓ kauila wurɓi:wa nara ingandjui:na, imulugu ingamaɓ.

28 Aua ii:la kaɓan, wa daɓa paɓenŋan kundjuɓu; gewunja iranŋa ba keɓgunal, burkai kaiɓbuna.

²⁹ Aua kaio:lbala, kundjuṅṅaṅga iranṅga, Wai, golema ṅaiu ṅunṅunawodjaṅ, kaḍjinba ṅala-ṅala ṅundjanṅga puṅalemi:nja, kaḍjinba paṅjano:nja ṅanigunja kauila, ṅaiu tjukul ṅanṅununṅ wunja jaḷalala ṅaianṅgaia ṅanja;

³⁰ O! wuno:murum indja indjaṅgula ingeṅgunal, aua mindjaḷ geṅu ṅundjedjer ṅaria arkurindjalja ṅanja, kandjo:na aua wunja buluman kauila wurṅi:wa ṅara ingandjuiena.

³¹ Aua kundjuṅṅaṅga, Inṅgula, ṅundju kaḍjinma naiu ṅanja ṅununṅ, ardarawaia ṅaianṅgaia ṅundjanṅgaia kaduṅ;

³² Wunia kunina tjukul arkununṅ, erkungo:do; da wunja, gewunja indja ṅunbomale imṅan kaṅineri, iedjer kaṅunṅiri; koiimiena, maṅa kauwi:ṅu.

16

¹ Ge kuda: kundjuṅṅaṅgori inalalaia, I:dja tjiṅi:ra kaṅina, aua i:dja maiaru' ṅara kudai, de ingauwi:nanaṅga wulaṅbiri anaṅgaia tjaueri geṅu.

² Ai ko:na, kundjuṅṅaṅga, Nṅaṅga wuna ṅuru ṅanṅununṅanu? Minje ṅundjanṅga maiaru' ṅari wunja; gewunja ṅamba njele kaḍjinba puṅanindaḡa maiaru' ṅara.

³ Aua maiaru' ṅara ini:akamanma kundjuṅu, Nṅani kuṅe, gewunja inaiuri ṅaianṅga kuno:ṅgulara maiaru' ṅari? Kaḍjinba tjaṅi paṅmaṅo:n, ṅad ṅanṅunjaṅa djiṅ kuṅam.

⁴ Laiburu ṅanuṅ ṅani ṅanṅundju, gewunja wuno:murum ṅanṅundjaḅienṅ maiaru' ṅari i daḡu, ṅanbaṅam maiarum arkanṅgam maninja.

⁵ Ai kanbuna i:dja miriṅu tjaue karwunanṅga inaiuri anaṅga, kundjuṅṅaṅga auurle, Wod' ardarawaia tjaue kandjo:nanaṅga inaiuri ṅaianṅga?

⁶ Aua kundjuṅu, Oil one hundred, (irarawa). Aua kundjuṅṅaṅga, Mili-mili ṅundjanṅga iminṅam, atjabanu maiirgi:rkum wiri-wiri dju fifty, (anṅenṅalja).

⁷ Burkai kaiabuna iaḡara, ṅundju wod' ardarawaia tjaue kandjo:nanaṅga? Aua kundjuṅu, Wheat one hundred, (irarawa). Kundjuṅṅaṅga, Mili-mili ṅundjanṅga iminṅam, wiri-wiri dju eighty, (anṅenṅalja).

⁸ Inaiuri ko:do:dala aua maiaru' ṅara iwori gewunja wuni:unṅari geṅu; gewunja baṅdaia wuna aṅgo:lo:lia ardi:unṅaria man daḡaia arlewaṅraia ṅanja arkulieja ṅanja.

⁹ Kuṅenuri, jaḷigaia arandju njiri ṅundju-ṅundju wunja mammon wor' kaṅi ṅanja, gewunja wuno:murum ṅaibara kandju, pitja njinbaṅam maiarum kaḍjinma ṅarim maninja.

¹⁰ Aua paṅad mureja pidi:n ṅanja inganunṅ, paṅad mureja kaṅunṅ wunaiud' daṅja; aua paṅad mureja kari pidi:n ṅanja wa paṅṅanin, paṅad mureja kari wa paṅṅanin wunaiud' daṅja.

¹¹ Gewunja paṅad mureja ṅamba wa pinjidinja, mammon wor' kaṅi ṅanja, aṅguja paṅad njinmurau nidji ṅari wunja?

¹² Nṅamba paṅad mureja wa pinjidinja iaḡara anaṅga wunja, aṅguja njinjano: njirkanṅga mandj?

13 Inawodjieja kari kaɗjinba paŋgaŋawodjaŋgaŋdu inaiuri iaruŋandu; gewunja iakaɗa pitja ewaŋdjuru, iakaɗa pitja enarienaŋga, O! iakaɗa pitja ewodikaŋa, iakaɗa pitja eŋaŋdjaŋaŋdjo:. Njiri kaɗjinba paɗaŋawodjaŋgaŋdu God, mammon kuda:.

14 Pharisia, kaiug lai kauwonaŋgori, wuna nuru karkaŋurula, umbili kaueraŋaŋ.

15 Kundjuŋaŋgori, Njiri njidun tjaɗaŋuru njirkandjuieu i:dja adbaŋŋale nuru, O! God laiburu kaŋuŋanuri njirkulum, gewunja ge i:dja naŋja karaŋ kaŋun, God ambula naŋja wod' daɗa ma kunun.

16 Wuniingundie, tjo:lbaɗaia kuda: John njini; ge-i-daɗu paɗejau baɗaia God anaŋga wunia kuluiena, i:dja ardarawaia ma nuru djin kadbienjiri.

17 Korega waɗi kunun andjo:lu a kabaɗba kaŋburuk maŋgaŋuŋandu, pidi:nu wuniingundie naŋja kaɗjinba puŋgauwaŋ.

18 Aua maŋgaŋaŋgaŋja njaŋgandenuru, ndjaɗaŋinja njingam, wurni kaŋun; aua njaŋgam njaŋga njaŋgandiena kulaŋaŋga i daɗu aua wurni kaŋun.

19 I:dja iaruŋ tjinjira: kaŋina, tai kaŋi:na tubudubulja wobi imaɗala naŋja, kaɗjinma wuniama mindjal kundjujiri.

20 Iaruŋ ieja, iŋumba Lazarus, kandiena maiamundu anaŋga naŋja, aua wulubaɗa iraraia,

21 Lai kumbunananga barui inganowi:nu wunja arge naŋja aŋgariineri paɗalo:nma tjinjira: anaŋgam i daɗu; kaŋaŋguria kuda: karingunal mula kubarwunananga widji anaŋga.

22 Ge kunina naɗ kara debaɗa keŋa, manuk kaŋuriena waɗaŋnaŋa naŋja maɗama nuru Abraham anaŋgam; tjinjira: kuda: debaɗa kena, ro:k kaŋi:na.

23 Maŋaram maninja bal kumaŋ, paŋbalɔa naŋja inganina maɗa ko:na Abraham boɗora, Lazarus kuda: maɗama naŋja.

24 Jero:l kundjuŋu, kulula, Iraia Abraham, tjaŋdjeriwu, Lazarus inaŋawu umaŋdja ino:ri tjaɗal ingaiab wunja agu naŋja, aŋbula naiaŋaŋga imaia ingandju wunja, gewunja naŋmareja naŋun wiŋanu wuna naŋja.

25 Abraham kundjuŋu, Inangula, ni: minjaŋuru nundju wunia kudai nundjedjer nununina, ge kaɗjinu Lazarus woru; weni nuruma aua jaŋbula kauwi:nu, nundju nunmareja nunun.

26 Wuna darawa tjaɗari waɗi, puɗaga njiri ari naŋja tjaɗigulum manaiudba maninaieu, gewunja arka nuraɗa nawa kadju nuru i daɗam njiri naŋja kaɗjinba nuraɗa parwaŋ, kari ma i daɗam ari naŋja kaɗjinba nuraɗa parwaŋ.

27 Aua kundjuŋu, Gewunja burkai nunjiaɗ, iraraia, aua inaŋawu maiarum iraraia naiaŋaŋga nuru,

28 Gewunja naia kudai naɗawaia anaɗaɗa; aua kundji mjanangori, maɗi arka kuda: naɗba wa paɗaŋunal gaɗi taɗbium maɗa naŋja, paŋbalɔa naɗam.

29 Abraham kundjuŋu, Arka kudai Moses, tjo: lbaɗaia kuda:, arge nuru kaŋbaŋaŋuruna.

30 Aua kundjuŋu, Kari, iraraia Abraham; mia naɗba iaruŋ imaŋdji i daɗu aŋgaŋmurka nuru, kulunaŋ pitja aɗawa.

31 Aua kundjuṅṅaṅga, Nṅamba wa ṅuru panṅarkanurun Moses, tjo:lbaḍaia kuda:, kaḍjinba paririmbaian ṅamba iṅaruṅ ḅari iṅgandiena imṅandj i ḍaḡu.

17

1 Kundjuṅṅaṅgori inalalaia, Madj kunṅaṅgunjal womṅalai kari, O! wurgunu ṅṅanunṅaṅga aua ṅanja keṅgal.

2 Wunia man ḍaḡu aua wunja ṅamba kaiug mill kaṅri murd kaṅmieṅu iurup ṅanja, wai iṅgaiḅbieṅu wo:ndu' ṅuru, ṅamba ṅari iṅḡam iṅaruṅ birwidinṅaria ṅndja ṅanja.

3 Maranindj ṅjiri ṅundju-ṅundju wunja. Nṅawalo:lidj ṅamba woru genu, imaiḡambu, kulunṅan ṅamba iṅgauwona, wai tṅabunṅaṅga.

4 Nṅamba woru genu wunṅalu lewṅara tṅaruṅ, wunṅalu kalen ṅunṅunmurka, gejiri, Kulunṅan ṅawona, pitja indjieriwu.

5 Arkaṅawieja kubḍjuṅṅaṅga, Inaiuri, paṅḍ ṅari wunaiud' minjandjunṅari.

6 Inaiuri kundjuṅu, Njiri ṅamba paṅḍ wurṅunma tṅalaṅṅanja mustard kaḍjinu, wurṅundjunṅaṅga tṅiliuṅ maṅa, Ri: paṅmie, wai paiḅbie wo:ndu' ṅuru, pitja ṅjinṅaraṅḡala.

7 Aṅguja ṅjiri ṅanja inawodjieja kudai iṅḡaruṅ tṅari iṅḡeṅa, kukundjeria barui ṅḡaṅo:, wuno: murum iṅḡeṅgal yardba i ḍaḡu, pitja djenṅaṅga, Maiirgi:rkum beṅgal, atṅabaṅu, mindṅal kunja?

8 Wawu pindji:ṅaṅga, Brar dju ge mindṅal ṅaṅṅundju, tai baṅu, tṅanawodju mindṅal ṅaṅṅundju ṅjini, djo: ṅaṅṅunṅaṅa ṅjini, paṅlejau pitja mindṅal dje, djo: ṅunjeju?

9 Inawodjieja ko:lbo: gewunja kundjunu aua geṅunṅaṅga?

10 Ge kaḍjinu ṅjiri kuda: wuno:murum wurṅundjuṅu ge kaṅi:nanuri, wuri:, Ari ardawodjieja adia ṅuru-ṅuru, kunjedjuṅ kunjedji:nja.

11 Ge kunina wṅli iṅḡeṅaṅuriri Jerusale' ṅuru, bulumṅan kena pulaga ṅanja Samaria a Galilee.

12 Wṅli ḍara iṅḡeṅḡunaliri maiarundjeruṅum, kaueraṅṅandjerala i:dja ṅṅeṅṅaṅja leper ṅaria, arka ḅowora jo:la kubḍjuṅ,

13 Nṅala-nṅala arkaṅaṅga brai kubḍḍaṅḍala kubḍjuṅ, Jesu, Inaiuri, ṅndjeriwu.

14 Aua ṅṅanindjaṅa kundjuṅṅaṅgori, Njriu, ṅjidbiimbaianṅaṅga dadjurd ṅara. Ge kunina, wṅli ṅṅeṅaṅuriri, kadburdiena.

15 Iṅaruṅ arka ṅanja, wuno:murum iṅḡanindjiena aua iṅḡamurdui:na, wṅṅaraṅ kauwona, ṅala-nṅala daraiu ko:do:daleri God.

16 Kauwona imiṅum maninja ierdu imṅṅaṅle ṅuru, ko:lbo:neri; aua kuda: Samaria ṅara.

17 Jesu kaio: lḅala kundjuṅu, Wawu ṅṅeṅṅaṅja panburdui:nja? Atṅakekaṅria ṅania?

18 Wawu maṅa parwimja wṅṅaraṅ ṅṅauwona God iṅgarko:do:da wunja, indja edbul' ekamandj?

19 Gejau kundjuṅṅaṅga, ḅari baṅu, baiuṅuru; wa puṅḡaṅudjarien ṅari ṅundjaṅaṅga ṅunmundulḅala.

20 Burkai ingaiɓiena Pharisia nanja aɗudjau kenjal baɗdaia God anaŋga, kandjo:lbala, kundjuɗu, Baɗdaia God anaŋga wa pungeɗunul mu:n njininge,

21 Kari pitja pungeɗunul, Wai ɗuru, ma; gewunja baɗdaia God anaŋga mamulba njiri nanja kunuɗ.

22 Kundjuɗaɗɗori inalalaa, Lewara pitja njeɗɗal ɗama wuruɗundjiri maɗa wunja lewara tjaruɗ I:dj' iŋko:lu anaŋga, pitja wa maɗa puro:n.

23 Pitja baɗenuri, wai ma, wai ɗuru; njiri kari arwelbam, paraɗmalando:jiri.

24 Gewunja kaɗjinu maɗɗirinja mal kundjiri kanalu waiuru andjo:l' daɗja indal' djini waiuru andjo:l' daɗja, ge kaɗjinu pitja enu I:dj' iŋko:lu lewara anaŋga nanja.

25 Darawa wungurle madj kundji:nja, madj kaiɓienja aɗɗa arkulieja nanja.

26 Noahjau kaɗjinu, pitja njanu I:dj' iŋko:lu lewara anaŋga nanja:

27 Mindjal kubadjuɗiri, djo: kariɗeri, paɗaɗ karwoneri, paɗaɗ kunja kadowi:neri, lewara ge njini Noah daɗa ingeɗaɗuru ark ɗuru, worumbam maɗgeɗunul, ardarawaia baɗawadai kundjuɗaɗɗori.

28 Kaɗjinu Lotjau; mindjal kubadjuɗiri, djo: kariɗeri, kanbaɗburuɗeri, ko:l kubadjuɗiri, kanbaɗkandenjiri, baɗ kubadjuɗiri;

29 O! ge-i-di-dagu Lot maɗgaiandiwela Sodom, wiɗanu, brimstone paɗulu kuninal aɗdjo:l' di daɗu, baɗawadai kundjuɗaɗɗori.

30 Ge kaɗjinu pitja njanu lewara I:dj' iŋko:lu pitja emiimbaie.

31 Lewara geɗau aua ingeɗunul maiarum malerdu nanja, wulaɗbiri anaŋgaia maiarum maninja, jeri paɗgawaliri aɗgaɗuru wunja; aua kuda: yardba nanja ingeɗunul, wararkar paɗgaɗiri paɗe ɗuru.

32 Ni: njiraɗuru Lot maɗgaɗaɗaɗaɗa.

33 Aua buluk ingeɗa iɗau kaɗaɗdulba wunja, pitja njoim; aua koiim, pitja wundjedjer njandju.

34 Kuɗenuri, wundugum majau iɗaɗandu pitja enandu inarugu tjaruɗ nanja, iakaɗa pitja emie, iakaɗa pitja emangie;

35 Nɗaɗaɗandinja pitja wuruɗan njeɗandiri, ndjakaɗinja pitja njemie, ndjakaɗinja pitja njemangie.

36 Iaruɗandu pitja enandu yardba nanja, iakaɗa pitja emie, iakaɗa pitja emangie.

37 Kauerio:lbala, kubadjuɗanaŋga, Naɗam, Inaiuri? Aua kundjuɗaɗɗori, Ma durgu, ma kuda: pitja djaɗuk arame waranaia.

18

1 Baɗe-baɗe kundjuɗaɗɗori, kaɗjinma dadjurd kubadji:nja, ilura padiri.

2 Kundjuɗu, Wureɗara iɗuɗ kaɗina malaiindem maiaruɗam maninja aua God wa paɗgo:lgunenja, i:dja wa ɗuru paɗgaɗuruɗa.

3 Nɗjo:rinja malaiindem maua nanja njinina, njaɗga tjile-jile kaɗurkalal kundjuɗiri, Wure tjaɗo: inauurgundj ɗaiananɗa wunja.

4 Waɗi kaɗjinba pungeɗa; O! paɗeɗau ini: aɗamanma kundjuɗu, Njaiu ɗamba wa paɗo:lgunɗan God, wa ɗuru paɗaɗuruɗan i:dja,

⁵ Ko: ge wunja njina ndjo:rinja n̄an̄n̄alinga, wure ɲo maŋga, n̄amba wa pinjengaliri tjile-jile kadada paŋaŋandjuiri.

⁶ Inaiuri kundjuŋu, ɲuru ɲidu wureŋara alikoli ge.

⁷ Wawu God wure panbu adburieja anaŋgaia, jero:l kadjuanaŋgeri lewara, wundugum, n̄amula ingaŋun̄anaŋgori?

⁸ Kuŋenuri aua pitja wure aŋjo: maiirgi:rkum. O! wuno:murum I:dj' inko:lu ingengal, maŋa njo: paŋad ɲari kabalba naŋja?

⁹ Kundjuanaŋgori atjakekaria ark a ɲundju-ɲundju paŋad aŋgamurawu:na, tjadaŋuru wa aŋgamiena, atjakekaria iluk aŋganbaɖbaŋ, baŋe-baŋe wuna.

¹⁰ I:gaŋdu pai kaŋinandu dadjurdaŋrim ɲuru dadjurd kunja, iaqara Pharisee, iaqara publican.

¹¹ Pharisee kauwelgenja, wuna dadjurd kundjuŋu ini:akamanma, God, ɲungulbo: ɲaiu i:dja atjakekaria kaɖjin' ɲuru-ɲuru, adbia, arkolikolia, wurni-wurnia, indja publican ɲaiu kaɖjin' ɲuru-ɲuru;

¹² ɲaiamindjaŋa tjaraŋandu maŋn̄ale Wunaiurujau, adbuɖuŋuru kaŋano: ardarawaia aŋaŋunawungeri.

¹³ Publican boŋwora kauwelgenja, wa bal n̄ama puŋgenja aŋdjo:l' kuru, O! im̄an̄n̄alim ɲoiil kundjuŋu, kulula, God tjandjeriwu ɲaworu.

¹⁴ Kuŋenuri indja jeri kauwonaŋuru maiarum anaŋga' ɲuru tjadaŋuru ingandjui:na iaqara naŋja; gewunja aua ɲundju-ɲundju waiuru ingani:ɲu pitja brai eni:.

¹⁵ Kanbaŋkaŋurulada: arɖaiandia aua aŋgamandana wunja; inalalaia maŋa aŋganbarwuna kanbaɖbaiaɖbuna,

¹⁶ O! Jesu ai kanbuna, kundjuŋu, Woŋalalaŋuja karingunjalgara, kaŋe paro:jiri, gewunja arge kaɖjindjia baŋdaia God anaŋga.

¹⁷ Nidji kuŋenuri, aua baŋdaia God anaŋga n̄amba wa puŋgaŋan ɲari woŋalaŋ kaɖjindja, ma ɲuru wa pitja paŋgenan ɲuru.

¹⁸ Igruŋ inaiuri burkai kaiabuna kundjuŋu, Iniŋgundeja ɲunia, ɲani kuŋe wundjedjer kaɖjinma ɲari n̄an̄juma?

¹⁹ Jesu kundjuanaŋga, Aŋudja kunja ɲania kundjiara? Kari inia, God auekamandj.

²⁰ Laiburu ɲunuŋ ɲala-ɲala wununaie, Wurni puŋuniri, Baɖa pandjo:jiri, Maneba paŋmandjo:jiri, Paŋe pandjanuriri, Iro:lidj, karanja ɲuru anurandu.

²¹ Aua kundjuŋu, Wuna darawa kuŋeniri woŋalaŋ n̄an̄uninal.

²² Jesu ɲuru inganina kundjuanaŋga, Waŋi tjaraŋ ɲuno:ra; ardarawaia aŋdaŋunawungaia ko:l dju, ardjeja aŋo:, gejaŋu pitja kudai ɲunjaŋu wulaŋbiri aŋdjo:l' daŋja; kaqo, tjannmalandowal.

²³ Aua wuna ɲuru inganina djenbenuru pakul kaŋina, gewunja djenbenuru tjini:ra kaŋina.

²⁴ Jesu ingaŋindjaŋa kundjuŋu, Adbaŋn̄ale ɲuru arka wulaŋbiri kudai aŋgaŋun̄ aŋgeŋa ɲuru baŋdaia God anaŋga ɲuru.

²⁵ Camel needle ambula paŋgejuŋuru ɲana, tjini:ra im̄an̄n̄ale ɲuru ingeŋa ɲuru baŋdaia God anaŋga ɲuru.

²⁶ Arka ɲuru aŋganina kubaɖjuŋ, Aŋguja ɲana paŋgamundulbaie?

²⁷ Aua kundjuŋu, Ge i:dja wa puŋgaɖjin ɲari, God gole puŋge.

²⁸ Peter kundjuŋu, Wai, aŋri kanjedbaŋgi:la ar-arkananaŋgaia, ɲunbaɖbalando:na.

²⁹ Aua kundjuṅṅaṅgori, Nidji kuṅenuri, i:dja kari wa paṅṅanin, ṅamba aṅṅamaṅgi:la maiarum, maṅganja, ṅawawaia, inenaiur-gandu, wonṅalalaṅjuja, baṅdaia God anaṅga wunja.

³⁰ Wa pitja ino:ra paṅṅenjan, pitja aṅjam ardarawaia atṅakekaria wendjiau, baṅdaia keṅgal gari nanja wundjedjer kaḍjinma ṅari.

³¹ Kanmurṅ twelve, inalalaia, kimdjuṅṅaṅgori, Wai, Jerusale' ṅuru pai ṅaraṅu, geṅau pitja ko:rug ṅamie darawa wiri-wiri kauwi:na tjo:lbaḍaia ṅanja I:dj' inko:lu wunja.

³² Aua pitja enow:naṅgori edbulia, umbili pitja ṅam, woru pitja ṅamienṅga, pitja tjipa ewi:;

³³ Pitja wodpili ewuro:, baḍa ewuro:; lewara tṅarunuriau pitja baṅri enu.

³⁴ Arka wuna darawa wa puṅgadenenja; ṅala-ṅala wuna kundjalgaiena-ṅaṅgori, wa laiburu padinja ge kaluiena.

³⁵ Ge kunina, wali wodjulu inṅengunaliri Jericho ṅanja, iṅrun ambulidj atṅa kaṅineri kalumba iwondara ṅanja, kaniauwuneri.

³⁶ ṅuru inṅanina pelengare tṅanai aṅṅeneri, burkai kandjābuna, Aṅudja wuna?

³⁷ Kubadjuṅṅaṅga, Jesu Nazareth ṅara tṅanai keṅeri.

³⁸ Aua jero:l kundjuṅu, Jesu, David ṅunṅungula, tṅandjeriwu.

³⁹ Arka maṅṅale aṅṅeneri kaueraṅmaiambuna, aua kumuk kunja; O! aua tṅakari djenbenuru jero:l kundjuṅu, David ṅunṅungula, tṅandjeriwu.

⁴⁰ Jesu kauwelgenja, kundjuṅu inṅanurienjal kunja. Wuno:murum wodjulu inṅengunal, burkai kaiābuna,

⁴¹ ṅani djeṅara kundjiara? Aua kulula, Inaiuri, bal ṅanṅuma.

⁴² Geṅau Jesu kundjuṅaṅga, Bal minṅam; paṅad ṅundjanaṅga ṅunmundulbaḷa.

⁴³ Maiirgi:rkum bal kumaṅ, kaṅalando:na, God ko:do:daleri. I:dja ardarawaia mara inṅarwuna God kauero:do:dala.

19

¹ Jericho daṅa keṅgunal, bulumaṅ keṅanuriri.

² Wai, i:dja inṅumba inṅarimiena Zacchaeus, aua publican inaiuri inṅanina, tji:ra kaṅina.

³ Kaṅanjiro:na Jesu inṅanindja wunja, aṅguja inṅanina, kaḍjinba paṅṅanindjenja pelengare ṅanja, aua iau inṅanina.

⁴ Maṅṅale wari-wari keṅa, pai kaṅina tjilium maninja inṅanindja wunja, ma ṅuru inṅeṅa ṅuru.

⁵ Jesu, wuno:murum inṅengunal tṅambiu' ṅural, kaḷe kundjuṅu, kundjuṅaṅga, Zacchaeus, maiirgi:rkum jeri boṅwal; weni maiarum ṅundjanaṅgam maninja atṅa ṅenu.

⁶ Aua maiirgi:rkum jeri kauwonal, tjukul kaṅanaṅga.

⁷ Mara inṅarwuna, ardarawaia jau karkanuriena, kubadjuṅiri, Aua daṅa keṅanuru atja wunja i:dja iwori ṅanja.

⁸ Zacchaeus kauwelgenja kundjuṅaṅga Inaiuri, Wai, Inaiuri, alamia wulaṅbiri ṅaianṅgaia ardjeṅa aṅano:, ṅamba woru aṅanṅuno:ṅgula i:dja ṅanja, ardarawaia atṅakekaria pitja aṅano:naṅga.

⁹ Jesu kundjuṅaṅga, Weni umundulbaie kuṅaṅgunal maiarum maṅa ṅanja, aua kuda: Abraham inko:lu inṅanun.

10 Gewunja I:dj' inko:lu kenngunal inganjanjiro: wunja, ingamundulba wunja, ingoiimiena.

11 Arka nuru anganina bare-bare kuda: kundjunganngori, aua Jerusalem wodjulu inganina, arka ni: kadina bandaia God ananga maiirgi:rkum mara njawi:.

12 Gewunja kundjuu, I:dja iarun inaiuri tambiu' nuru bowora kenanuru, mangama wunja tambium aua nundju-nundju wunja, djo:li inganinal kunja.

13 Ai kanbuna ardawodjieja anangaia anngenalja, kaiug wunngenal kanino:la, kundjunganngori, Wuranuriri nngunngenal djini.

14 I:dja anangaia kauero:ndjurula, walanu kubarkanawuna iwelbam, kubadjun, Wa lai pangauwon-njari indja inaiuri inganunanjari.

15 Ge kunina wuno:murum djo:li inganinal, tambium gole mangaman, kundjuu ai angawi:nu wunja ardawodjieja arka kaiug annganino:la, aua laiburu inganun wunja nani kadjuu ardjerundjerunngaja.

16 Iwurle kamurkalal kundjuu, Inaiuri, kaiug nundjananga gole kumuran kaiug wunngenal tjakari.

17 Aua kundjungananga, Wuniama, inawodjie nunia, parad nara nununina pidi:n nanja, nunaiuru banu malaiindem mangngalba nanja.

18 Iakara kenngunal kundjuu, Kaiug nundjananga, Inaiuri, gole kumuran kaiug tjakari wun-nalu.

19 Aua kuda: kundjungananga, Nundju kuda: nunaiuru banu malaiindem mangalba nanja.

20 Iakara kenngunal kundjuu, Inaiuri, wunindja kaiug nundjananga, kunanurulal kunandenju wobi nanja;

21 Gewunja nungulgunala, i:dja nundadarada nunngun, kimdjamura wa pindjandenja nari, dur kundji: wa pindjandenja kabalba nanja.

22 Aua kundjungananga, Nundjamundu nund-jananga nanja pitja wure no:nu, inawodjie nuworu. Laiburu nunina niau i:dja naradarada, kunamura wa punandenja, dur kuje wa punandjenj a kabalba nanja;

23 Anudja kunja wa pindjanino:nja kaiug naiananga kaiug naria? Gejau djo:li nnguninal nngunman ngananga tjakari nanja?

24 Arka naiilem angauwelgenjiri kundjunganngori, Aua kaiug irano:nggu, irano: aua wunngenal kudai.

25 Kubadjungananga, Inaiuri, aua gole kudai kaiug wunngenal.

26 Kunenuri, Aua kudai inganun pitja njano:wi:nanga; aua ino:ra pitja njano:ngienanga ge aua kudai.

27 Mia ardauurgundjia naianangaia, arka wa lai pangauwenjanngori nganaiuru ark a nanja, aranjural, bada arana ngamngale nuru.

28 Wuno:murum wuna genju, mangale kenanjuru pai kaninanuriri Jerusalem' nuru.

29 Ge kunina, wuno:murum mangamurkalaliri Bethphage a Bethany, kurandu nanja karimiena Oliva nari, kananjawunandu inalalandu,

30 Kundjunjiri, Njiriandu maiarundjeruŋu' ŋuru maŋdjo:ri, ma naŋja njirkunjaŋanurandu pitja maŋa irewandu donkey kauila murd inggamiena, bura iramandu, iranuralgandu.

31 Iaruŋ ŋamba burkai njindjaŋandu, Aŋudjakunja burangai kaŋamandiri? Wurunaŋgowu wurinaŋgandu, Inaiuri inaŋma kundju.

32 Inaŋawiandu kenjaŋurandu, maŋa ko:nandu kaŋjiniu geŋunaŋgandu.

33 Waŋi burangai inggamaŋandiri kauila, anaŋga ŋaria kubaŋdjuanaŋgandu, Aŋudjakunja kauila burangai kaŋamandiri?

34 Kundjunaŋdu, Inaiuri inaŋma kundju.

35 Kaŋurualgandu Jesu naŋja, wobi anaŋgandu ko:guleŋandu kauila naŋja, Jesu atka kaueri:la.

36 Waŋi ingeŋanuriri, wobi arkanangga laŋgar kanbaŋkandjuna kalumba naŋja.

37 Wuno:murum wodjulu ingeŋgunaliri gole ŋalilim maninja kuruandu Oliva ŋari, pelengare ardarawaia inalalaia wunmanbaŋi tjukul kadineri, God kauero:do:daleri ŋala-ŋala daraiu wundjurulu darawa wunja kadidjaŋa;

38 Kubadjunjiri, Tjukul ŋara aua ingeŋgal Inaiuri inumba Inaiud' daŋja; andjo:l' daŋja jaŋbula ŋari, paŋlemba kaŋan ŋari naŋja.

39 Atjaŋekaria Pharisia pelengare naŋja Kubadjuanaŋga, Iniingundeja, ŋunalalaia aŋmaiaŋmbu.

40 Aua kandjo:lbala kundjuŋu, Kuŋenuri, aŋdja ŋamba kumuk karwu, kaiuguja jero:l pungaŋdju.

41 Wuno:murum wodjulu ingeŋgunal, malaiindem manindjaŋa, wola: kundjuŋu maua wunja,

42 Kundjunjiri, Nundju ŋamba laiburu ŋunŋunina lewaraŋjau ŋundjanaŋga, ŋundju kuda:, wunia jaŋbula ŋari; weni kundjaŋgiena ŋungubul' daŋja.

43 Gewunja lewara pitja njeŋgal ŋundju naŋja geŋau ardauurgundjia ŋundjanaŋgaia pitja mewararu kabalba ŋundju naŋja, pitja wo:ri mewuro:nu, pitja tjilibid ŋunbaŋram kaŋdjinma,

44 Naŋwu ŋunbaŋraru, wonalalaŋuja ŋundju naŋja kuda;; kaŋdjinba pungaŋdjaŋgi:n kaiug kaiug naŋja ŋundju naŋja, wa laiburu puŋuninja ŋari ŋunŋunbadburkajau.

45 Daŋa kenjaŋuru dadjurdaŋrim maninja, wai kandjaŋbuna arka ko:l kadjuŋu,

46 Kundjuanaŋgori, Wiri-wiri kumbi:na, Maiarum ŋaiananggam pitja meninaie maiarum dadjurdaŋrim; O! njiri marandjuna kaŋmenma lulun ŋaria arkananggam.

47 Kaniingundaleri tjile-jile dadjurdaŋrim maninja. Ardenaiuri dadjurdaŋria, wiri-wiri ŋaria kuda: kubarkaŋjiro:na baŋa ingarwu wunja, ardenaiuri i:dja kuda:;

48 Wa maŋa parwi:nja naŋanaŋga kadju wunja; pelengaraia ardarawaia djaŋruk aŋgadbiena aua ŋuru ingarkanuru wunja.

20

1 Ge kunina, lewara tjaruŋujau, aua aŋgaŋiingundaleri i:dja dadjurdaŋrim maninja, waŋanuwnia ardi:um kalulero, kaueraŋmurkalal ardenaiuri dadjurdaŋria, wiri-wiri ŋaria, mababaia kuda:;

² Kubalula, kubadjuṅṅaṅgeri, Minjenjari, Aṅudja wundjurulu njininge wuna kundji:, aṅguja ṅuno:na wundjurulu wuna?

³ Aua kandjo:lbala kundjuṅṅaṅgori, ṅaiu kuda: burkai njinjab ṅala-ṅala tjaruṅ, wuriara,

⁴ Baptism John anaṅga, aṅdjo:l' i dagu, i:dja i dagu, kunina?

⁵ Arge wurura kubarwadenjiri, ṅamba njerkulu, Aṅd jo:l' i dagu, aua pitja nje, Aṅudjakunja kurajuṅjaralanaṅga?

⁶ ṅamba njerkulu, I:dja i dagu, i:dja ardarawaia kaiug pitja tjuna bareṅari, gewunja arka wa paueraṅudjaran John tjo:lbada inganina.

⁷ Kauerio:lbala, wa laiburu padinja ṅaru i dagu.

⁸ Jesu kundjuṅṅaṅgori, ṅaiu wa punen-nuri aṅudja wundjurulu njininge wuna ṅanṅundju.

⁹ Wunmanbali i:dja kundjuṅṅaṅgori bare-bare wuna; I-dja iaruṅ tjari ṅarim mandeṅu, maua manino: la tjari ṅaria, maiandiwela tṅambium maiakar' ṅuru maranu.

¹⁰ Wuniajau kajaṅawuna tjari ṅaria ṅanja inawodjieja, arka kurab tjari ṅarim maninja ingado: wunja; O! tjari ṅaria wodpiliba kauerio:rala, kaueraṅaṅawuna ino:ra.

¹¹ Inawodjieja iakar njele kajaṅawuna; aua wodbandaga wodpiliba kauerio:rala, amaṅra kubadjuṅṅaṅga, kaueraṅaṅawuna ino:ra.

¹² Iakar njele kajaṅawuna; aua kuda: ingadbalimala, wai kaueriabuna.

¹³ Gejau kundjuṅu inaiuri tjari ṅarim, ṅani ne? Pitja inajaṅawu inangula ṅanṅunarienunaṅga; djiu ṅana arka ṅuru paueraṅuru.

¹⁴ Tjari ṅaria wuno:murum aua maṅra ingarwuna, arge wurura kadinaiena, Indja inko:lu kaṅuṅ; bada aro:, gejau tjari ṅarim ṅarkanangam pitja menu.

¹⁵ Wai kaueriabuna dande tjari ṅarim, bada kauero:na. Gewunja ṅani pitja njenangori inaiuri tjari ṅarim?

¹⁶ Pitja ejenjal, pitja bada anjo: aṅdja tjari ṅaria, tjari ṅarim atjakekaria pitja menino:naṅgori. ṅuru aṅganina kubadjuṅ, Kari punṅaniri.

¹⁷ Aua kanindjana, kundjuṅu, Gewunja aṅudja wuna wiri-wiri kauwina, Kaiug ge wondi maṅgarwiria wai kadjabuna, ge i di dagu umri: ruko:wa kuniaina?

¹⁸ Aua ingauwona kaiug ge ṅanja pitja elemie; aua ṅanja ge kauwona, pitja wurangṅan njenanga tjurni' njinim.

¹⁹ Wiri-wiri ṅaria, ardenaiuri dadjurd ṅaria kuda:, kubarkanjiro:na laburd ingadba wunja ge i di dagu; i:dja kanbarkulgunala; laiburu aṅganina auṅ geṅu bare-bare wuna arka wunja.

²⁰ Mu:n marwunanaṅga, kanbarkanaṅawuna tjanarkuja, adjadjin aṅganuṅ wunja tjadanjuria, aua laburd ingadba wunja ṅala-ṅala ṅanja, gejau arka pitja ewurino: wundjurul' danja inaiuri anaṅga.

²¹ Burkai kaueriabuna, kubadjuṅ, Iniingundeja, laiburu aduṅanu nidji tjuṅundju, aṅdjaningunda, i:dja kari wa pandjo:lgunan, God ṅari nidji kandjaniingunderi;

²² Wuniowu ari Caesar kaiug erkuno:, wuniowu ṅuru-ṅuru?

²³ Aua laiburu kaninanaṅgori ardjadjin badaia, kundjuṅṅaṅgori,

²⁴ Tjaraṅmiimbu kaiug tjaruṅ; aṅguja anaṅgam iminum, wiri-wiri? Arka kubadjuṅ, Caesar anaṅga.

25 Aua kundjuṅṅaṅgori, Gewunja irano: Caesar Caesar anaṅga, irano: God God anaṅga.

26 Kaḍjinba laburd pungaḍbaṅ ṅala-ṅala anaṅga i:dja adbaṅṅale nuru, raṅgari kariṅa aua aṅgaio:lbala, kumuk karwuna.

27 Kaueraṅmurkalal atjaḱekaṅria Sadducia, arka kubadjiṅ kari wa baṅri padin, burkai kaueriaḱbuna,

28 Kubadjuṅ, Iniṅgundeja, Moses wiri-wiri kundjuṅjuṅari, i:dja ṅawanṅga ṅamba debaṅa iṅgeṅa maṅṅaṅṅaṅja kudai, wonṅalaṅ ino:ra, ṅawanṅga maṅṅaṅja njimenja, wonṅalaṅ baṅri aṅgaiṅda wunja ṅawanṅga wunja.

29 Gewunja kadina ṅawawaia aṅṅala; iwurlge maṅṅaṅṅaṅja njimaṅ, debaṅa keṅa wonṅalaṅ ino:ra;

30 Pulaṅṅa kuda;

31 Leṅgunda kuda: njimaṅ, ge kaḍjinu aṅṅala miriṅu, wonṅalaṅ ardo:raia, debaṅa kaḍjurlina.

32 Paḱejau wonṅaiṅja kuda: debaṅa njeṅa.

33 Gewunja baṅri aṅṅaṅjuṅ, aṅṅuṅa anaṅṅaṅja maṅṅaṅṅaṅja pitja njeṅu? Gewunja aṅṅalaṅ njimaṅeri maṅṅaṅṅorinja.

34 Jesu kundjuṅṅaṅgori, Aṅgo:lo:lia baṅdaia wuna ṅaria paṅṅan karwona, paṅṅan kunja kado:wi: nja;

35 Arka ardinia mandjia baṅdaia ge aṅṅamaṅ wunja, baṅri aṅṅaṅuṅ wunja adbaṅ naṅja, wa paṅṅan parwaṅ, wa pado:wi:n paṅṅan kunja;

36 Kaḍjinba debaṅa pariṅṅan njele, gewunja kaduṅ waḱalaṅ ṅaria kaḍjindjia, God aṅgo:lo:lia kaduṅ arka baṅri aṅṅaladiaṅ.

37 Adbaṅ baṅri aṅṅaṅuṅ, Moses kanmiimbuna irulul' daṅja, wuno:murum geṅuṅṅa Inaiuri God Abraham anaṅga, God Isaac anaṅga, God Jacob anaṅga.

38 God wa paṅṅaṅin adbaṅ arkaṅga, O! ardedjeria arkaṅga; gewunja ardarawaia ardedjeria kaduṅṅaṅga.

39 Atjaḱekaṅria wiri-wiri ṅaria kauerio:lbala kubadjuṅ, Iniṅgundeja, wunia kundjalula.

40 Paḱejau kari kaḍjinba daṅṅuṅ padinja kari burkai iṅṅadjaḱ wunja.

41 Kundjuṅṅaṅgori, Naṅuṅṅowu kubadjiṅ Christ David iṅko:lu?

42 David ṅundju-ṅundju kundjiṅ mili-mili kan naṅa naṅja, Inaiuri kundjuṅṅaṅga Inaiuri ṅaianṅga, Atjaḱbaṅu ṅaiu worawerdum maninja,

43 Aṅande njini ardaurgundjia ṅundjaṅgaia ṅundjerdu waiuru.

44 Gewunja David kaṅrim Inaiuri, naṅuṅṅowu iṅko:lu kaṅuṅ?

45 Pelenṅaṅre ardarawaia waḱi nuru aṅṅaṅineri kundjuṅṅaṅgori inalalaia,

46 Lia maraṅ wiri-wiri ṅaria wunja, arka lai kauwonṅaṅgori wudawa aṅṅeṅuru wunja wobi kaṅṅendjia naṅja, wulmai lai kauwonṅaṅgori ko:l naṅrim maninja, adbaḱi' kaṅrim kaṅṅ naṅrim maṅṅaria naṅja.

47 Arka mindjaḱ kadju maiarum ardjo:jo:ria arkaṅṅam, maraṅmaranu dadjurd kadju, aṅṅaṅindjieṅu wunja; umaḱimaie wunaiuru pitja paṅṅam.

21

¹ Bal kumañ, maɾa kanbuna tji:ria lulwa karkuguleñu kaiugñari' ñuru.

² Maɾa njimbuna kuda: ndjaruñ ndjo:rinja ndjenja ma ko:guleñu kaiug tjaruñandu pidi:nu.

³ Aua kundjuñu, Nidji kuñenuri, njañga ndjo:rinja ndjenja kuñguguleñu tjaqari man daɟu ardarawaia ñanja;

⁴ Gewunja añdja ardarawaia darawa kudai añañuñ, lulwa kubarkuguleñu, O! njañga njino:ra kuñguguleñu darawa wundjedjeru njañgananga.

⁵ Atjaqekaria kadjuniri dadjurñari' wunja, mamałalam mañganina kaiug wunia njiniñge, lañugu njiniñge, kundjuñu,

⁶ Wuna wurañunindj, lewara pitja njejeñgal, gejaw wa pitja puñgañgien ñuruma kaiug kaiug ñanja, nañba wa puñgaiabien ñari.

⁷ Burkai kaueriañbuna kubadjuñ, Iniingundeja, Añudjau gewunja wuna pitja njanu? Njañga umiimbaie wuna pitja njejeñgal?

⁸ Aua kundjuñu, Maranindj, pinjirkadjuiejiri; gewunja ardarawaia pitja areñgal ñañumba ñanja, pitja bare, Njaiu ñanuñ, lewara wodjulu kunuñ; paramalando:jiri.

⁹ Wuno:murum ñuru njirkunuñ małani' wunja, wurgunu wunja, pinjirgulguniejiri; wungurle madj kuñañgunjal, O! umindjuñuru maiirgi:rkum ñuru-ñuru.

¹⁰ Gejaw kundjuñañgori, Worumba pitja bari arañmurkie worumba ñanja, bañdaia bañdaia ñanja.

¹¹ Nuli-ñulim manaiudba pitja menu, tañbium maiageqari' ñanja pitja njanu kaladadañu, wungulgunia kuda: umiimbaie wunenaiuru and jo:l' di daɟu.

¹² Wuna darawa wałi puñganinja ardo:ri njiri ñanja pitja parandenu, pitja njinbarejo:ra pitja añañanino:nuri dadjurñarim maninja, bur karim maninja, njinbarañural ardenaiud' ñanja, mañanambaia ñanja ñañumba wunja.

¹³ Umiimbaie pitja njañiaienuri.

¹⁴ Gewunja tjañanuñu wurandju njidi:um maninja gewurle ni: pinjidiri arañundjo'lba;

¹⁵ Gewunja ñaiu pitja njinjano: njidjamundu a wuni:ndjaru, wuna ñanja ardauurgundjia njirkanañaia ardarawaia kañjinba pitja parwelgen, kañjinba pitja pinjinbañjo:lbañ.

¹⁶ Pitja njiraninowie njidenaiurgandu ñanja, ñawawaia ñanja, njiri madeja ñanja, jałigaia ñanja, atjaqekaria njiri ñanja pitja njinbarañdju njirkumbi:nu wunja.

¹⁷ Pitja njiro:ndjurie ardarawaia ñanja ñañumba wunja.

¹⁸ Tjaqara tjaruñ njidbri: ñanja wa pitja debañ puñgeñan.

¹⁹ Njañmula njirkunuñ njirkandj pitja arem.

²⁰ Wuno:murum maɾa marañunbu Jerusalem wo:ri mañgauwi:na małaniñaria ñanja, gejaw laiburu njidu wulingañdba wodjulu mañganuñ.

²¹ Gejaw arka Judaea ñanja añañanuñ kubadainja tałambañ ñuru; arka pulaga ñanja madjañdiwenja ñuru, arka bundul' ñanja añañanuñ ñara pareñaliri ma ñanja.

22 Gewunja wuna kunuŋ umalimaiejau, darawa wiri-wiri kauwi:na ko:rug kaŋmienju wunja.

23 Wurgunu arka naŋja maŋduwanja aŋga-nuŋ, ŋamugu aŋganbaɔo: gejaŋ; wurgunu wunaiuru pitja njaŋu kabalɔba naŋja, wundji:la worumba aŋdja naŋja.

24 Pitja arɔwa kuldjuru iamundu naŋja, pitja aranurie murd-murdkaia worumbaia ardarawaia ŋuru, Jerusalem pitja djambaba mejo:rie edbulia naŋja, ko:rug njaŋmie njini lewara edbulia arkananga.

25 Umiimbaie pitja njaŋu maŋaŋun' naŋja, kunjila naŋja, jalŋgaŋdam maninja; kabalɔba naŋja kuda: pakul ŋari worumbaia naŋja, lia maŋgadbaia paŋaŋarinja wo:ndum auuba maŋgo:.

26 I:dja ŋarwu aŋgauwona luren kunja, kadidja wuna pitja njaŋinaie baŋdaia nanja; wundjurulu aŋdjo:l' daŋja pitja djera-djera njaŋinaie.

27 Gejaŋ pitja maŋa irewu I:dj' iŋko:lu iŋgeŋgaliri aŋguban naŋja wundjurul' daŋja paŋlemba manaiudba naŋja.

28 Wuna wunmanbaŋi kaŋinaienju, bal wuram, njidbri: brai wuri:, gewunja umundulbaie njirkananga wodjulu kunjaŋgaliri.

29 Baŋe-baŋe kundjuŋaŋgori, Maranindj tjilium, ŋuwonu darawa kuda:;

30 Wuno:murum gole la-la maŋgam, wuranindj, njiri ŋundju-ŋundju laiburu njiduŋ wodjulu tjauadba;

31 Ge kaɔjiniu njiri kuda:, maŋa wuranaŋunbu wuna ko:rug kaŋmienju, laiburu njidu baŋdaia God anaŋga wodjulu kaŋnuŋ.

32 Nidji kuŋenuri, Arkulieja aŋdja pitja wa parenan, darawa waŋi ko:rug puŋgamien.

33 Aŋdjo:lu, kabalɔba pitja ejuŋurandu, ŋala-ŋala ŋaiananga pitja wa puŋgeŋan ŋuru.

34 Maranindj njiri ŋundju-ŋundju wunja, ŋamba njirkulum kaŋlabu ŋana paŋaŋinaie wungalɔbaŋda naŋja, djo: naŋja, wun' ŋari wundjed-jeŋ kaŋi naŋja, gejaŋ lewara ge maiirgi:rkum puŋgeŋgalduri limbitja ŋari kaɔjiniu;

35 Gewunja pitja njejeŋgal ardarawaia naŋja atja aŋgaŋun mamimum kabalɔba mararawam maninja.

36 Barele njidu kaɔjinja, iraniau njidia ma wunja jaŋanai njirkumbaŋa wunja wuna darawa keŋgaliri, njirkumbalgeŋu wunja imaŋŋale ŋuru I:dj' iŋko:lu.

37 Kaɔjinja lewara kaniingundaleri dadjurdaŋrim maninja, kaɔjinja wundugum daŋde keŋaŋuru, atja kaŋina taŋamban Oliva ŋari naŋja.

38 Peleŋgaraia ardarawaia aliŋari kaueraŋmurkalal dadjurdaŋrim maninja aua ŋuru iŋgarkaŋuru wunja.

22

1 Maŋarijau lo:jenda kunjaŋgunal maia iroroi, iŋgaŋrimiena Wukiau.

2 Ardenaiuri dadjurdaŋria, wiri-wiri ŋaria kuda: kubarkaŋjiro:na ŋaruŋaŋgowu iŋgadbalim wunja; peleŋgaraia aŋganbaŋkulgunaleri.

3 Satan daŋrak keŋaŋuru Judas naŋja iŋgaŋrimiena Iscariot, aua iaruŋ twelve, inalalaia naŋja iŋgaŋina.

4 Aua keñañuru, kumbadenunangori ardenaiuri dadjurñaia, ardenaiuri dadjurñairim ñaria kuda; ñarunangowu anganino:ñaña wunja.

5 Arka tjukul kadina, tjauaien kubadjunangga kaiug ingado: wunja.

6 Aua korega kundjunu, kuñajiro:na wuniama anganino:ñaña wunja pelengaraia adbidjaia.

7 Lewara maia iroroi kunangunal gejaw Wukiau ingarwuneda.

8 Kañanawunandu Peter a John, kundjunjiri, Njirinurandu, brar wuriandu Wukiau, ñari mindjal kunja.

9 Auandu kundjunangandu, Nñanam maninja Brar wuriandu kundji:njarendu?

10 Aua kundjunangandu, Wai, wuno:murum malaiinde' ñuru njirkunangurandu pitja njindja-mandjerandu i:dja wuraua agu mano: inganuru; iramalando:wandu maiaru' ñuru ma dāra ingenuru.

11 Wuri:ñangandu inaiuri maiaru' ñara, Iniingundeja kundjunu, Nñanam balaium, ma Wukiau mindjal ñannundju ñanalalaia ñanja?

12 Aua pitja njinjamiibandu balaium manaiudba karañ ñarim manamanjam; ma brar wuriandu.

13 Keñanurandu mēra ko:nandu kađjiniu geñunangandu, brar kundjunandu Wukiau.

14 Wuno:murum gole ko:rug kamiena, atja kauwona, arkanawieja kuda: aua ñanja.

15 Kundjunangori, Djenbenuru mindjal ñe kuñeñu wuna Wukiau njiri ñanja, wali debāra pañeñan;

16 Gewunja kuñenuri, Kađjinba njele mindjal puñen, ko:rug njamie njini bāndaia God anangga ñanja.

17 Djo: ñara kamān, wunia kulula, kundjunu, Irām, dalar wuri: njirge wurura;

18 Gewunja kuñenuri, Kađjinba djo: pañeñan njele kurab wungalalidjerugu ñara, bāndaia God anangga keñgal djini.

19 Wuro:dbori kamān, wunia kulula, kañemāla, kano:na, kundjunu, Indja kañun ñañanāba ingānauwi:ñu njiri wunja; wuna wuri: ni: tjārunungañuru wunja.

20 Djo: ñara kuda: kađjindja pañejau mindjal kadjunu, kundjunjiri, Indja djo: ñara kañun tjauaien wunñali gulu, ñaianangga ñanja, pañlulu kaniñaiena njiri wunja.

21 O! Wai, ino:ri aua tjiriwin mañgo:wara ñaiu ñanja pañlalo:nma ñanja kunuñ.

22 Mia, I:dj' inko:lu keñanuriri, kađjinu kauwi:na aua wunja. O! wurgunu i:dja ñanja aua tjiriwin mañgo:ja.

23 Arge wurura wunmanbañi burkeba kađjabiena angguja arka ñanja wuna geja.

24 Ai karwiineri angguja arka ñanja inaiuri inganiñaienu.

25 Aua kundjunangori, Ardenaiuri edbulia arkananggaia ardjurworaiia kadunangori, arka ardjurulba mañganun kadimienju ardinieja.

26 Wuna kađjinu njiri kari; O! aua inaiuri inganun njiri ñanja kañinja iwomale kađjindja; aua iurulba mañganun, inawodjieja kađjindja kañinja.

27 Gewunja aṅguja inaiud' ban daḡa, aua atja ingauwona maṅari naṅja, aua inganawodjeri? Wawu paṅṅanin aua atja ingauwona? O! ṅaiu njiri pulaga naṅja ṅanun, kaḡjindja inawodjieja.

28 Njiri njiduṅ atja njirkunina ṅaiu naṅja wuṅgundjuie ṅaianṅga naṅja;

29 Baṅdaia ṅande njiri wunja, kaḡjiniu Iraia ṅaianṅga kanderu ṅaiu wunja,

30 Mindjal wuruṅundju wunja, djo: njirkunjaṅa wunja, paḡalo:nma ṅaianṅga naṅja baṅdaia ṅaianṅga naṅja, atja njirkumbaṅa wunja adbaḡikarim manṅenṅalba naṅja, wure wuruṅunbimaṅgori worumbaia aṅṅenṅalja Israel ṅaria.

31 Simon, Simon, wai, Satan Inama kundjuṅanu, djera-djera ṅunṅumbu wunja corn kaḡjindja;

32 O! ṅaiu dadjurd kuṅeṅu ṅundju wunja, paḡad ṅundjanaṅga ilura puṅuniri; ṅundju, wuno:murum kulunṅan ṅunṅumbaṅa, ṅundju ṅawawaia birem-bire aṅṅandju.

33 Aua kundjuṅanaṅga, Inaiuri, ṅanamanja ṅari ṅanṅunjaṅanuru ṅundju naṅja bur karim ṅuru, debara ṅarkunjaṅandu.

34 Aua kundjuṅu, Kuṅenu, Peter, weni, punara wa pitja jero:l puṅgen, ṅundju waḡi tjaṅunuri pindjiin wa laiburu puṅuningara.

35 Kundjuṅanaṅgori, Wuno:murum ṅaiu njinṅunjaṅanawuna bururu njido:ra, tjalumba njido:ra, njidjerdu ṅaria njido:ra, geḡau njidaṅmiaru? Arka kubadjuṅ, Kari.

36 Geḡau kundjuṅanaṅgori, O! weni, aua bururu kudai kuṅṅanurinja, tjalumba kaḡjindja, aua kuldjuru ino:ra, wobi ko:l kundji:nja, kumarenja.

37 Gewunja kuṅenuri, Wuna wiri-wiri kauwi:na madj ko:rug kumaienja ṅaiu naṅja, AUA KAUWI:NA ARWORIA NAṅJA; gewunja ṅaiu ṅari umindju kudai.

38 Kubadjuṅ, Inaiuri, wai, ṅuruma kuldjuru tjaṅunandu. Kundjuṅanaṅgori, Gole kunuṅ.

39 Ba keṅṅunal, keṅṅanuru kaḡjiniu geṅirida taḡamban ṅuru Oliva ṅari; inalalaia kuda: kaueraṅmalando:na.

40 Wuno:murum taḡmbiu' naṅja inganina kundjuṅanaṅgori, Dadjurd wuri: pinjireṅuru wuṅgundjuie ṅuru.

41 Kaṅuriena arka naṅja kaḡjiniu kaiug tjuna workundju, luṅḡudja kaṅina, dadjurd kundjuṅu,

42 Kundjuṅiri, Iraia, ṅundju ṅamba lai kauwonanu, wuna djo: ṅari tjaṅo:ṅgu; O! kari ge lai kauwonara, lai kauwonanu kuninja.

43 Maṅa kauwi:nananṅga waḡanṅara aṅdjo:l' kara, birem-bire kandjuna.

44 Paḡbalḡa kaṅuriena, wundjilwora dadjurd kundjuṅu; maṅadjinja anaṅṅanja pin njinineri gulu: kaḡjiniu do:ra njimbaṅeri kabalba ṅuru.

45 Baṅi inganina dadjurd geṅiri, inalalaia kanmurkalal, maṅa kانبuna kulunu aṅṅanineri pakul kunja.

46 Kundjuṅanaṅgori, Aṅudjakunja kulunu njiduṅiri? Bari njidu, dadjurd wuri: pinjireṅuru wuṅgundjuie ṅuru.

47 Wāli kaluleri wai, pelenḡare, aua kuda: Judas inḡarimiena, iḡaruḡ twelve, inalalaia, naḡja, adbaḡḡale ḡuru keḡaḡuru, Jesu kaḡaḡdjerala, ko:lbo:na.

48 Jesu kundjuḡaḡaḡga, Judas, I:dj' inko:lu tjiriwin mandjo:ḡaḡga tḡaḡḡungulbo:?

49 Arka wo:ri inḡarwuneri maḡa karwuna kubadjuḡ, Inaiuri, kanḡarwu kuldjuru ḡjininge?

50 Iḡaruḡ arka naḡja ko:na inawodjieja inaiuri dadjurḡḡara anaḡga, ini:um worawerdu' ḡarim dur mo:na.

51 Jesu kaḡdjo:lbaḡa kundjuḡu, Ge ḡjini kuninja wāli; ini:um mamaḡdanaḡla, kaḡmurduna.

52 Gejau Jesu kundjuḡaḡaḡgori inḡadburkalal ardenaiuri dadjurḡḡaria, dadjurḡḡarim ḡaria, mababaia, Njirkunjeḡḡunal lulun ḡara kaḡdjinu, kuldjuru, diam ḡjiri kudai?

53 Tjile-jile ḡaḡḡunineri ḡjiri naḡja dadjurḡḡarim maninja, ḡjido:ri wa la paḡaḡamenjara; O! wuna ḡjirkanḡaḡajau, wundjurulu duiba ḡari.

54 Kaueraḡaḡ, kauerielguruḡgula, kaueraḡurula maiaru' ḡuru inaiuri dadjurḡḡara anaḡḡam; Peter kuda: boḡwora kaḡmalando:na.

55 Wuno:murum wiḡnu karkugulenju pulḡga maiarum maninja, kurug aḡḡaḡnina, Peter atja kauwona pulḡga naḡja.

56 Njimbḡaridja ndḡaruḡ maḡa inḡo:na atḡa inḡaḡineri maḡama naḡja, ḡḡadba kaḡindjaḡa, kundjuḡu, Indja kuda: aua naḡja kaḡnina.

57 Aua kari kundjuḡu, kundjuḡiri, Woḡaiinja, wa laiburu paḡaḡannḡaḡga.

58 Wāli paḡejau iaḡara maḡa ko:na, kulula, Nḡndju kuda: arka naḡja ḡuḡuḡ. O! Peter kundjuḡu, I:dja, wa paḡaḡanin.

59 Wāli paḡejau, iaḡara ḡḡadbama kundjuḡu, Nidji indja kuda: aua nanja kaḡnina, Galilee ḡara inḡanuḡ.

60 Peter kundjuḡu, I:dja wa laiburu paḡaḡanin tjuḡunjalulu. Mai-irgi:rkm, wāli kaluleri, punara jero:l kundjuḡu.

61 Gejau Inaiuri wararkar kaḡnina, Peter kaḡindjaḡa. Peter ni: kuḡḡaḡurula ḡala-ḡala Inaiuri anaḡga, kaḡdjinu geḡunḡaḡga, Punara wāli jero:l punḡen, weni tḡaruḡuri kari djejara.

62 Daḡde keḡaḡuru, ḡḡadba wola: kundjuḡiri.

63 I:dja aua inḡadbaḡ umbili kaueraḡaḡ, wodpiliba kauerio:rala.

64 Imḡandjugu womburuk kubari:la, burkai kaueriaḡbuna, kubadjuḡiri, Tjo:lba minjalulu, aḡḡuja ḡunḡumbuna?

65 Darawa tḡaḡari wodbandaḡu kubadjuḡaḡaḡga.

66 Wuno:murum lei maḡgo:na, mababaia i:dja naḡja djaruk kadbiena, ardenaiuri dadjurḡḡaria, wiri-wiri ḡaria kuda:, kaielwa kaueraḡurula karwaḡeḡarim ḡuru.

67 Kubadjuḡiri, Nḡndju Christ ḡamba ḡunḡunun, minjenjari. Aua kundjuḡaḡaḡgori, Naiu ḡamba ḡaḡḡundjuḡuri, pitja dja paḡaḡaḡudjara,

68 Namba burkai ḡjinḡundjaḡ, kaḡdinba paḡaḡario:lbaḡ.

69 Wendj-i-daḡu I:dj' inko:lu pitja atja ewa worawerdum maninja wundjurulu God anaḡga naḡja.

70 Ardarawaia kubadjuḡ, Nḡndju God ḡunḡungula? Aua kundjuḡaḡaḡgori, Njiri kuri: ḡaḡḡunun.

71 Arka kubədjun. Anudja piri adənadjaieja aņama wodju? Nəri nundju-nundju nuru karkanurula iamundu naņja.

23

1 Arka ardarawaia bəri kadina, kaueraņurula Pilate nuru.

2 Wunmanbəli de kauero:na, kubədjuniri, Indja məra kerwuna worumba arkanənga arkolikolia aņgandjuna, kəre ko:nanəngori kaiug ingado: wunja Caesar, genjiri aua nundju-nundju Christ inaiuri ingənun.

3 Pilate burkai kaiəbuna, kundjuniri, Nundju nənaiuru Jew nəria arkanənga? Aua kaio:lbəla, kundjunu, Nundju kundjaluiuri.

4 Pilate kundjunəngəngori ardenaiuri dadjurdnəria, pelengəraia kuda:, I:dja indja naņja worn kari wa məra puņo:n.

5 Arka njadbama kubədjun, Pelengəraia kanəndjeru, kaniņgunderi Judaea mararawam maninja, Galilee maiəņuru i dađam nuru njini.

6 Pilate nuru ingənina, burkai kandjəbuna i:dja nəmba Galilee nəra ingənun.

7 Laiburu ingənina aua Herod nərim waia ingənina, kaņəņawuna Herod nuru, aua geĵau Jerusalem maninja ingənina.

8 Wuno:murum Herod Jesu ingənindjəņa, djenbenuru tjukul kaņina; gewunja maranu lai kauwonanənga ingənindja wunja, nuru ingənina aua wunja, ini:u' nəra kaņina umiimbaie kaņindja wunja aua naņja kaņiņaiena.

9 Burkai kaiəbuna nəla-nəla darawa naņja; O! aua kari wa paņĵaio:lbenja.

10 Ardenaiuri dadjurdnəria, wiri-wiri nəria kuda:, karwelgenja, njadbama de kauero:na.

11 Herod maļəniņəria anəņĵaia kuda: iluk kaueraņəņ, umbili kaueraņəņ, wobi paļemba nəra tai kaueri:la, tjile kaņəņawuna Pilate nuru.

12 Ge i di dađu Herod a Pilate, aue wururandujəligaiandu kaņiņaienandu; auurleĵandu inauurgun-gəndu.

13 Pilate naia kanməņ ardenaiuri dadjurd nəria, ardenaiuri pelengəraia kuda:,

14 Kundjunəngəngori, I:dja indja kaņəņurulalgəra kađjindja iğun pelengəraia aņĵəndjeru, wai, nəiu njidbəņnəle nuru aua burkai kaņaiəbuna, kari wa məra puņo:nja i:dja indja naņja, ge njiri de iraņunbu.

15 Kari Herod kuda:; gewunja kaņəņawunalĵəri njele, wai, kari beđad' kəri wa pungauwi:nanəņa.

16 Wodpiliba iņaio:ra, burəņĵai iņam.

17 Burəņĵai kaņenjanəngori iğun məņəriĵau.

18 Arka jero:l kubədjun tĵərunəma, Anuru, burəņĵai imanĵəri Barabbas;

19 Aua wurgunu tĵərun wunja malaiindem maninja kaņiņaiena, wurkəməņ' kunja, ingaiəbiena bur kařim maninja.

20 Pilate njele kundjunəngəngori, korega geņu Jesu burəņĵai wunja.

21 O! arka jero:l kubədjun, kubəlula, Wongaia naņja ande.

22 Tjarunuri kundjunanngori, Anudjakunja, nangannga woru indja kundjuru? Njai wa mara puɔ:nja kari deɔad' kari aua nanja; gewunja wodpiliba inai:ra, buranngai inam.

23 Arka nɔadbama, nɔla-nɔla daraiu njininge, burkai kaueriabuna wongaia nanja ingande wunja, gejaw nɔla-nɔla arkanannga puluru ki:la.

24 Gejaw Pilate wure kumbuna kuninja kadjinu burkai ingadjabuna.

25 Buranngai kamanganngori aua wurgunu wunja, wurkeman' kunja, ingaiabiena bur karim maninja, aua ingadiauwuna, O! Jesu kanino:la lai kauwonanngori wunja.

26 Wali ingadjelgurunngula, laburd kaueramang Simon Cyrene nara, ingengunaliri bundul' alp, aua nanja wongaia kubarkandenju, mano: wunja Jesu iwelbam.

27 Kaueramalandona pelengaraia djenbenuru i:dja, wonaia kuda, arka wola: kubadjuniri, kaueremaleri,

28 Jesu warakar kanmurkala kundjuru, Pamamaraia Jerusale' naria, wola: piriareri; wola: wuri: njiri nundju-nundju wunja, wonalalanuja njirkananngai wunja.

29 Gewunja, wai, lewara pitja njejengal wuno: murum pitja bare, Tjukul naria nanngandungia, arkulum kadjinba bari padjandienja, namugu kadjinba panbado:nja.

30 Gejaw pitja barenanngori tɔlelamban, Njirwa ari nanja; kurorandu, Ro:k wuri:njari.

31 Gewunja wuna namba kadju nuwonu kalguru nanja, nangannga pitja naninaie dalga nanja?

32 Kaielgurunngienandu kuda: iaruandu iwaworkandu aua nanja ingauwi:randu wunja.

33 Gejaw madburkala tambium mangarimiena Pandjunarim, ma wongaia nanja kauerandenju iwaworkandu kuda:, iakara worawerdum maninja, iakara mamauim maninja.

34 Gejaw Jesu kundjuru, Iraia, wai tjabunngori; gewunja wa laiburu padin nani kadjiri. Wobi anannga arge wurura dalar kubadjun, kaueramurangeri.

35 Pelengaraia karwelgenja kaueranindjaneri. Ardenaiuri kuda: umbili kaueramangeri, kubadjun, Atjakekaria kanmundulbala, aue nundju-nundju kamundulbaienja, indja namba inganun Christ, ingamuriena God anannga.

36 Malani' naria kuda: umbili kaueramangeri, kaueramurkalaleri, vinegar kano:na,

37 Kubadjuniri, Nundju namba nunnunun Jew naria inaiuri arkanannga, pamundulbaie.

38 Wiri-wiri kuda: kuniaina aua nanja, INDJA INAIURI JEW NARIA ARKANANNGA.'

39 Iarun iwaworkandu ingalienjandu kanju:na, Nundju wawu Christ pununin? Nunge nundju-nundju pamundulbaie, arendu kuda:.

40 Iakara kaio:lbala kamaiambuna, kundjuniri, Nundju wawu God punungulgunen, wure nanja wundji-di-dagu nunnunun?

41 Narendu kuda: wuniama, gewunja wodbandu kadjinu workundjunandu; O! indja kari woru wa pungenja.

42 Kundjuṅṅaṅga, Jesu, ni: tjaṅṅuru wuno: murum ṅunṅunjaṅga baṅdaia ṅundjanaṅga ṅanja.

43 Aua kundjuṅṅaṅga, Nidji kuṅenu, weni pitja ṅunjaṅu ṅaiu ṅanja Paradiṅa ṅanja.

44 Lewara ṅjinina, duiba maṅiaiena kabalṅa mararawam maninja kaṅle-kaṅle' ṅjinim,

45 Maṅṅunja duiba ṅarinja ṅjinaiena, jaṅla dadjurd ṅarim maninja dalar kaṅiaiena pulaga ṅanja.

46 ṅala-ṅala daraiu jero:l kundjuṅu Jesu kulula, Iraia, ṅuno:ri ṅanja ṅunino: ṅṅandj. Wuna kalula, ṅandj wudi keja.

47 Centurion maṅa ko:na wuna kaṅiaiena, God ko:do:dala, kundjuṅiri, Nidji i:dja ṅidja ṅaṅṅuru kaṅina.

48 Peleṅṅaraia ardarawaia djaruk aṅṅamiena wuna kadidja wunja, wuno: murum kadidjaṅa wuna kaṅiaiena, adbaṅṅalim deba marwuna, djo:li kadinal.

49 Laiburia ardarawaia aṅṅaia boṅwora karwelgenjiri, woṅaia kuda: ṅgadbando:na Galilee alp, wuna kubadidjaṅeri.

50 Wai, i:dja ṅumba Joseph, kauadeja, i:dja inia, ṅaṅṅuru,

51 Aua wa panmurkenja arka kalula, kadjuṅu, Arimathaea ṅara, malaiindem Judaea ṅanja, aua kunaṅla baṅdaia God aṅṅa,

52 Aia kaṅurkaṅuru Pilate, kaṅiauwuna durgu Jesu.

53 Jeri kaiṅbuna, murd kaṅṅ wobi imalala ṅjininge, kandeṅu kaṅmenma ṅanja kaiug ṅanja dur maṅṅauwi:na, ma ṅanja waṅli i:dja kari wa we parwenja.

54 Lewara ge Ardamanjau, Wunaiurujau wodjulu kuninaleri.

55 Woṅaia kuda: kaueraṅmalando:na, aua ṅanja aṅṅṅunjaliri Galilee alp, kaṅmenma maṅa marwuna, ṅarunaṅṅowu durgu kandi-ena.

56 Djo:li kadinal, ardamanja kanbaṅkandjuna arkaṅim manieja, aṅṅaiaṅie ṅaria.

57 Wunaiurujau ṅoiba kadina, ṅala-ṅala ṅanja.

24

1 Lewara gewurle paṅle Wunaiurujau, aliṅari maṅṅunju, kaṅmenma madburkalal, markaṅurulal arkaṅim manieja maṅamanja maṅgarkandjuna.

2 Maṅa kubarwuna kaiug ruluba kaṅuriena kaṅmendj-i-daṅu.

3 Daṅa kariṅa, wa maṅa puṅgarwi:nja durgu Jesu Inaiuri aṅṅa.

4 Ge kunina, waṅli ardi:um idjedja ṅjinaṅineri wuna wunja, wai i:dja ṅarunandu kauwelgenjandu arka ṅanja wobi paṅlemba ṅara ṅanja;

5 Arka karkulgenja, idjidja kubadbaṅ arbiṅum kabal' kuru, auandu kundjuṅandu, Aṅudjakunja kaṅṅṅjiro:jiri iedjer adbaṅnanja?

6 ṅuruma wa paṅṅanin. O! baṅi kaṅina. Ni: wurunuru kalulanuri waṅli Galilee ṅanja ṅṅanineri,

7 Geṅiri, I:dj' ṅko:lu madj kaṅauwi:nja i:dja arworia ardo:ri ṅanja, wongaia ṅanja kandienna, paṅle kulunu tjaṅunandu baṅi kaṅinja.

8 Arka ni: kubarkaṅurulananaṅga ṅala-ṅala aṅṅa,

9 Djo:li kadinal kaṅmenm' alp, darawa wuna kubadjuṅṅaṅgori eleven, inalalaia, atjaṅekaria ardarawaia kuda.

¹⁰ Arge kañinuri Mary Magdalena, Joanna, Mary James anañganja, atjakekaria kuda: arka nanja wuna kubadjuananğori arkanawieja.

¹¹ Njala-njala wuna m̄ara kumbi:nananğori woñala kadjinu, arka dja kubarkudjarala.

¹² O! Peter b̄ari kañina, tjari kumananuru kañmen' nuru; ilu kañina, m̄ara ko:na wobi ekamandj; keñanuru, ini:akamanma ranğari keña wuna tjanda kamiena.

¹³ Gejau, wai, iğruñandu arka nanja lewara ge-i-di-dağru keñanurandiri maiarundjeruñu' nuru wodjulu Jerusale' nanja, manjumba Emmaus.

¹⁴ Kululandiri aue wururandu wuna darawa tjum̄an kamiena.

¹⁵ Ge kunina, w̄ali kalulandiri, burkeba ingaiabienandiri, Jesu mandja kamurkalalgandu, auandu nanja keño:ri.

¹⁶ O! ambulkandu djañ kumienandu aua wa laiburu pañganinjananğandu.

¹⁷ Aua kundjuananğandu, Nñanğa wuna njala-njala ai njirkumbi:ñandiri njirkunjananurandiri? Auandu pindi-windi kauwelgenjandu.

¹⁸ Iakara kaio:lbala, injumba Cleopas, kundjuananğa, Nundju edbulwu Jerusale' nanja, wawu laiburu puñunindjiri wuna tjum̄an kamiena ma nanja wendjiau?

¹⁹ Aua kundjuananğandu, Nñanğa? Auandu kundjuananğandu, Jesu Nazareth n̄ara wunja, aua inganina i:dja tjo:lbada, iurulba kudai geñu, kalula, God imaññale nuru, i:dja ardarawaia kuda:;

²⁰ Ardenaiuri dadjurd n̄aria, ardenaiuri ararkanangaia, anğanb̄adino:nanğa wure nanja deb̄ar' kunja, wongaia nanja ingarkandenu.

²¹ O! ari ardi:u' n̄aria adina aua pitja anjamundulba Israel; weni kuda: lewara tjaruñuri wuna tjum̄an kamiena.

²² Woñiaia atjakekaria kuda: ari nanja ranğari anbarqandjuna, arka alinari kañmenma nanja anğanina;

²³ Durgu ananğa wa m̄ara puñarwi:nja, karingunal kubadjuñiri ardidjieja walan̄naria anğanb̄adidjana, arka kadjuñu aua iedjer inğanuñ.

²⁴ Atjakekaria kuda: ari nanja kañmen' nuru madburkalanuru, m̄ara kubarwuna kadjinu woñiaia kadjuñu; aua wa m̄ara pauero:nja.

²⁵ Gejau aua kundjuananğandu, O woñala, njirkulum tjananba n̄ari wuranun̄djara darawa tjo:lbadaia kadjuñu.

²⁶ Wawu Christ wuna ko:ru puñgenja, ingenanuru pañlemba nuru ananğam?

²⁷ Gejau Moses auurle tjo:lbadaia ardarawaia njini, kamiimbunandu mili-mili irarawa nanja wuna aua nundju-nundju wunja.

²⁸ Gejau mamurkalalkuri maiarundjeruñuma ma nuru ingenanuriringuri, aua kundjuñu ingenanuriri njele.

²⁹ Auandu wore kamañandu, kundjuñandu, Atja banu arendu ananja, Kale-kalem njiñganuñ, m̄aranunja gole we njimb̄aneri. D̄ara keñanuru atja wunja auandu nanja.

³⁰ Ge kunina, wuno:murum atja ingawona, auandu nanja, wuro:dbori kamañ, wunia kulula, dewod ko:na, kaño:nandu.

31 Gejau ambulkandu tjalan kumbunandu, laiburu kaninanangandu; aua kamburuk kanina auandu nanja.

32 Aue nundju-nundjandu kani:nandu, Wawu narkulandum maramara pamandinjandu narendu nanja, wali gejunjarendiri kalumba nanja, wali narkumiimbunandu mili-mili?

33 Ge-i-di-dagu bari kaninandu, djo:li kaninalgandu Jerusale' nanja, mara kanbunandu eleven, inalalaila, djaruk angamiena, atjakekaria kuda: arka nanja,

34 Kubadjuniri, Inaiuri nidji bari kanina, mara kauwi:nananga Simon.

35 Gejau auandu kundjunandu wuna kalumba nanja, narunangowu aua laiburu ingani:nanangandu wuro:dbori dewod inganaleri.

36 Wuna wali kadjuniri, Jesu aua nundju-nundju kauwelgenja arka pulaga nanja, kundjunanangori, Abi:la kuninjanuri.

37 Arka luren kubadbaj, karkulgenja, in'an' nali kubadjun mara ingarwuna.

38 Aua kundjunanangori, Anudjakunja djerara marameri, anudjakunja njidi:akamanma kuriiri?

39 Nano:ri, naierdu, wuranindj, naiakawali naiu nundju-nundju; tjaramandana, tjaranindj, gewunja inandj iwiliri, inari ino-ra, kadjinu taranunindj naiu kudai nanjunun.

40 Wuna geju kanmiimbuna ino:ri, ierdu.

41 Arka wali karkudjarala gewunja tjukul anganina, rangari angena, aua kundjunanangori, Njiri manari kudawu?

42 Kauerano:na djaia iwidjara.

43 Aua kamaj, adbannale nuru mindjal kundjunu.

44 Gejau kundjunanangori, Wuna nala-nala nanjundjunanuri wali njiri nanja nanjunineri, ko:rug kumaijenja darawa wiri-wiri kauwi:na nala-nala Moses ananga nanja, tjo:lbadaia nanja kuda:, kan nanja kuda:, naiu wunja.

45 Gejau ardi:um palkar mamurananangori mili-mili ingadena wunja;

46 Kundjunanangori, Wurunangowu wiri-wiri kumbi:na Christ madj pungenja, bari kaiandienja imandj i dagu lewara tjaruuri jau.

47 Kulajan ardi:um kuluijenja inumba nanja umara wai kunja worumbaia ardarawaia nanja, Jerusalem maninja mauurlem.

48 Wuna nanja njidanjajaieja.

49 Wai, kunjanawunuri tjauaien naiu Iraia ananga; atja njidu manaiudba nanja wuranjunma njini wundjurulu karaj i dagu.

50 Kanganurulanuru dande nuru Bethany njini, ino:ri la mamajanangori, pali kanbuna.

51 Ge kunina, wali pali anggo:neri, kano:ngienanangori, mano:kanuriena and jo:l' kuru.

52 Arka lungu-lungudja kabadbajananga, Jerusalem maninja djo:li kadinal, tjukul djenbenuru kadina.

53 Kadjinma kadineri dadjurdjarm maninja, God kauero:do:daleri.